Handlingsfeol 2

BETÆNKNING

OM

ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE PROBLEMER I FORBINDELSE MED ANVENDELSE AF

audio-visuelle hjælpemidler i undervisningen

Afgivet af

det af undervisningsministeren den 15. juni 1964 nedsatte udvalg

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

ex. 2

BETÆNKNING NR. 425

1966

AARHUUS STIFTSBOGTRYKKERIE A-S 168.66

INDHOLDSFORTEGNELSE

I. Indledning 5
A. Kommissorium og medlemmer 5
B Baggrunden for udvalgets nedsættelse 6
G. Opgavens praktiske afgrænsning 8
II. Bemærkninger om den nuværende situation 9
1. Eksisterende produktionsmønstre og produktionspraksis 9
2. Den nuværende distribution af audio-visuelt materiale 10
3. Den nuværende rådgivningsvirksomhed 12
III. Udvalgets drøftelser 14
1. Produktion af audio-visuelt materiale 15
2. Distribution af audio-visuelt materiale 16
3. Rådgivning og information 17
IV. Udvalgets forslag 18
1. Produktion af audio-visuelt materiale 20
2. Distribution af audio-visuelt materiale 21
3. Rådgivning og information 21
V. Forslag om etablering af AV-instituttet 23

BILAG

1. Skrivelse af 29. oktober 1963 til ministeriet for kulturelle anliggender fra det af dette nedsatte udvalg vedr. den af staten forestående kort filmproduktion med bilagt indstilling om undervisningsfilm 26
2. Kort oversigt over forhold vedr. audio-visuelle hjælpemidler i England, Frankrig, Holland, Norge, Sverige og Tyskland 34
3. Fortegnelse over audio-visuelle hjælpemidler 43
4.-11. Oplysning om produktion og distribution af audio-visuelle materialer ved følgende institutioner:
4. Statens Filmcentral 44
5. Undervisningsministeriets Båndcentral 47
6. Danmarks Skoleradio og -TV 48
7. Byggecentrum 51
8. Danmarks Erhvervsfond 52
9. Dansk Arbejdsgiverforenings arbejdsudvalg vedrørende skole og erhverv 54
10. Landbrugets Informationskontor 56
11. Erhvervenes Filmcenter 59
12. Kort oversigt over undervisning i brug af audio-visuelle hjælpemidler for læreraspiranter ved Statens Tekniske Lærerkursus 60
13. Analyse over behovet for undervisningsfilm i faget biologi og overslag over omkostningerne ved fremstilling af manglende film 63
14. Oversigt over Statens Filmcentrals og Undervisningsministeriets Båndcentrals budgetter for finansåret 1966-67 66
15. Oversigt over Statens Filmcentrals lokaler og personale 67
16. Redegørelse om folkebibliotekernes forhold til et eventuelt AV-institut 68

I.

INDLEDNING

A. *Kommissorium og medlemmer.*

Ved skrivelse af 15. juni 1964 nedsatte undervisningsministeriet et udvalg, som fik til opgave at overveje administrative og økonomiske problemer i forbindelse med anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler i almindelighed og i særdeleshed film inden for undervisningens område og fremsætte forslag om den fremtidige organisering og finansiering af produktion og distribuering af disse hjælpemidler.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:

Formanden for Dansk Folkeoplysnings Samråd, redaktør *Hans Bagge,* Holstebro.
Lektor *Ove Bendsen,* udpeget af Dansk audiovisuelt Selskab.
Viceinspektør *Karl Brocher,* udpeget af Danmarks Lærerforening.
Inspektør *A. Bøgeskov,* undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarierne.
Programchef *Vald. Christensen,* Danmarks Radios børne-, ungdoms- og skoleafdeling.
Undervisningsdirektør *Sigurd Højby,* undervisningsministeriet, direktoratet for gymnasieskolerne (formand).
Lektor *E. H. Jarlov,* udpeget af Gymnasieskolernes Lærerforening.
Seminarieadjunkt *Preben Jørgensen,* udpeget af Dansk Seminarieforening.
Viceinspektør, senere inspektør *Sven Koch,* undervisningsministeriet, direktoratet for ungdomsundervisningen.
Kontorchef *V. Martensen-Larsen,* undervisningsministeriet.
Direktør *Werner Pedersen,* Statens Filmcentral.
Direktør *Werner Rasmussen,* tidligere Tilsynet med den tekniske undervisning.
Bibliotekskonsulent *Helge Stenkilde,* bibliotekstilsynet.

Til sekretærer for udvalget beskikkedes:

Undervisningsinspektør, senere rektor *Rikard Frederiksen,* undervisningsministeriet, direktoratet for gymnasieskolerne og
Fuldmægtig *H. Folmer-Skov,* undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Udvalget har nedsat 4 underudvalg til at foretage en forberedende behandling af centrale dele af udvalgets opgaver, nemlig:

Underudvalget vedrørende strukturen af det påtænkte audiovisuelle centralorgan, medlemmer:

Ove Bendsen
A. Bøgeskov
Vald. Christensen
Sigurd Højby (formand)
E. H. Jarlov
V. Martensen-Larsen og
Werner Pedersen

Underudvalget vedrørende produktion, medlemmer:

Karl Brocher
A. Bøgeskov
Vald. Christensen
E. H. Jarlov
V. Martensen-Larsen
Werner Pedersen (formand) og
Werner Rasmussen

Underudvalget vedrørende distribution, medlemmer:

Hans Bagge
Ove Bendsen
Karl Brøcher
Sigurd Højby (formand)
Preben Jørgensen
Werner Pedersen og
Helge Stenkilde

Underudvalget vedrørende rådgivning og information, medlemmer:

Ove Bendsen (formand)
A. Bøgeskov
Vald. Christensen
Preben Jørgensen
Sven Koch
Werner Pedersen og
Werner Rasmussen

Udvalget, der afholdt sit første møde den 14. september 1964, har i alt afholdt 7 plenarmøder og 31 møder i underudvalgene.

B. *Baggrunden for udvalgets nedsættelse.*

Når undervisningsministeriet i sommeren 1964 ønskede at nedsætte et særligt udvalg til at overveje de administrative og økonomiske problemer i forbindelse med anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler inden for undervisningens område og til at stille forslag om organisering og finansiering af produktionen og distributionen af disse hjælpemidler, var det udtryk for et ønske om at få udbygget og koordineret anvendelsen af disse hjælpemidler i undervisningen.

I årene efter den 2. verdenskrig har der været en rivende teknisk udvikling på det audio-visuelle felt, men den har indtil nu kun sat sig relativt ringe spor i den danske skole. Mulighederne for at drage fordel af denne tekniske udvikling har hidtil hovedsagelig beroet på den virksomhed, som Statens Filmcentral, skoleradio, skolefjernsyn, undervisningsministeriets og andre båndcentraler og sekretariatet for Danmarks Erhvervsfond har udfoldet, hvortil kommer den mere spredte og ganske ukoordinerede indsats, som er gjort fra anden side, navnlig i form af fremstilling af billedbånd på privat kommerciel basis, udlån fra udenlandske ambassader, private erhvervsvirksomheder etc. For at opnå en rationel udnyttelse i undervisningens tjeneste af alle de mange muligheder, som den audio-visuelle teknik frembyder, må det derfor anses for nødvendigt, at de kræfter, der virker inden for dette felt, koordineres, og at det overvejes, hvorledes man mest hensigtsmæssigt tilrettelægger skolernes tilvejebringelse af audio-visuelle hjælpemidler, og hvorledes finansieringen af deres fremstilling og distribuering bør ske.

Den direkte foranledning til, at undervisningsministeriet ønskede problemerne omkring den audio-visuelle undervisning behandlet i et udvalg, skal søges i de ændrede vilkår både i organisatorisk og finansiel henseende for fremstilling af danske undervisningsfilm, som er en følge af den nye lov nr. 55 af 27. maj 1964 om film og biografer.

De administrative og økonomiske problemer omkring anvendelsen af film i undervisningen blev derfor særlig fremhævet i udvalgets kommissorium.

Forud for ikrafttrædelsen af den nye lov om film og biografer blev fremskaffelse af undervisningsfilm finansieret af filmfonden, af hvis midler der bl. a. kunne ydes tilskud til fremstilling eller anskaffelse af film eller til andre foranstaltninger til fremme af filmens anvendelse i undervisningens eller oplysningens tjeneste, jfr. § 30, stk. 2 a), i lov nr. 117 af 13. april 1938 om biografvæsenets ordning. Udgifterne til produktion af undervisningsfilm til såvel skole som voksenundervisning blev herefter afholdt af de bevillinger, som gennem filmfonden blev stillet til rådighed for Dansk Kulturfilm og i enkelte tilfælde Ministeriernes Filmudvalg til produktion af kortfilm, herunder undervisningsfilm. Ved siden heraf blev skolerne og oplysningsarbejdet forsynet med udenlandske undervisningsfilm, som blev indkøbt og bearbejdet af Statens Filmcentral, der i henhold til § 18 i den nævnte lov om biografvæsenets ordning bl. a. havde til opgave at fremskaffe og udleje skolefilm og film, der tjente til oplysningens fremme.

Den 16. august 1962 nedsatte ministeriet for kulturelle anliggender et udvalg til undersøgelse af de problemer, der knytter sig til den af staten forestående kortfilmproduktion. Problemerne omkring den del af kortfilmproduktionen, der omfatter undervisningsfilm, blev behandlet i et særligt underudvalg, hvis formand var nærværende udvalgs formand. Underudvalgets indstilling og skrivelse af 29. oktober 1963, hvormed udvalget fremsendte indstillingen til ministeriet for kulturelle anliggender, er medtaget som bilag 1.

Dette underudvalg pegede bl. a. på, at det måtte betegnes som en meget væsentlig og iøjnespringende mangel ved den daværende ordning, at der ikke eksisterede en direkte

organisatorisk forbindelse mellem undervisningsmyndighederne (i første række undervisningsministeriet), skolen selv og de organer, som varetog produktionen af eller anden fremskaffelse af undervisningsfilm. Videre pegede underudvalget på, at det var uhensigtsmæssigt, at finansieringen af produktionen af undervisningsfilm skete via en bevilling til Dansk Kulturfilm, og indkøb og bearbejdning skete via en driftskonto under filmcentralen, således at der i begge relationer skete en sammenblanding af midlerne til undervisningsfilm og til andre film. Der burde stilles en samlet bevilling til rådighed for undervisningsfilmvirksomheden, omfattende produktion, indkøb og bearbejdelse af fremmede film, distribution og konsulentvirksomhed.

De nævnte synspunkter kunne hovedudvalget vedrørende kortfilmproduktionen slutte sig til, og også ministeriet for kulturelle anliggender var enig i synspunkterne. Nævnte ministerium gjorde derfor ved skrivelse af 22. november 1963 undervisningsministeriet bekendt med udvalgets overvejelser og foreslog samtidig, at arbejdet med fremskaffelsen af undervisningsfilm - der måtte betragtes som et undervisningsmiddel på linie med andre audio-visuelle hjælpemidler, der anvendes i undervisningen, — henlægges under undervisningsministeriets område i såvel organisatorisk som finansiel henseende.

Ved den nævnte lov nr. 55 af 27. maj 1964 om film og biografer, som giver en ny definition af Filmfondens formål, er vilkårene for fremstillingen af danske undervisningsfilm ændret. I henhold til denne lovs § 17, stk. 1, oprettes på basis af en afgift på 15 pct. på biografbilletter + en procentuel afgift på biografoverskud over en vis størrelse en Filmfond »til fremme af filmkunsten i Danmark«. Dette formål forudses i henhold til samme §, stk. 2, opfyldt blandt andet gennem støtte til produktion af kortfilm. Til at træffe bestemmelse om anvendelse af Filmfondens midler hertil har ministeriet for kulturelle anliggender beskikket et nyt organ, Kortfilmrådet, som forudses at modtage en årlig bevilling fra Filmfonden at anvende i overensstemmelse med fondens hovedformål: Fremme af filmkunsten i Danmark.

Denne nyordning betyder, at der af ministeriet for kulturelle anliggender ikke længere gives bevilling til filmproduktion til Dansk Kulturfilm og Ministeriernes Filmudvalg, de organer, som tidligere af deres filmfondbevillinger har bekostet fremstillingen af danske undervisningsfilm, idet produktion af undervisningsfilm ikke i almindelighed vil falde inden for fondens forpligtelse til at støtte den danske filmkunst. Dette indebærer, at der under den nye ordning for den offentlige kortfilmproduktion næppe længere er lovhjemmel for at fremstille egentlige undervisningsfilm for filmfondmidler. Det er på denne baggrund, at der på finansloven for 1965-66 under undervisningsministeriets budget er opnået en bevilling på 200.000 kr. som tilskud til Statens Filmcentral til undervisningsfilmformål, ligesom der på finansloven for finansåret 1966-67 er optaget en bevilling på 300.000 kr.

Med hensyn til distribution af dansk producerede undervisningsfilm på den ene side og indkøb, bearbejdelse og distribution af udenlandske undervisningsfilm på den anden side er forholdet det, at der i henhold til den nye lovs § 30 fortsat opretholdes en Statens Filmcentral med det formål »at fremskaffe og distribuere skolefilm og film, der tjener til oplysningens fremme«, og i henhold til lovens § 18, stk. 1, skal udgifter til denne virksomhed afholdes af Filmfondens midler forud for de under § 18, stk. 2, omtalte formål til filmkunstens fremme, herunder støtte til produktion af kortfilm.

Denne bevillingsmæssige adskillelse mellem *produktion* af undervisningsfilm og *anskaffelse og distribution* af sådanne film, er for undervisningsvæsenet uheldig og uhensigtsmæssig, ikke mindst når adskillelsen samtidig »deler« undervisningsfilmen mellem to ressortministerier.

En konsekvens af ordningen er, at størrelsen af de bevillinger, der af ministeriet for kulturelle anliggender vil kunne gives af Filmfondens midler til opfyldelse af Statens Filmcentrals formål i henhold til filmlovens § 30, nødvendigvis vil blive afhængig af størrelsen af de midler, der er til rådighed, og de krav om filmkunstneriske støtteforanstaltninger, som er Filmfondens primære formål, men som er skolens og oplysningsarbejdets forsyning med undervisningsfilm uvedkommende.

C. *Opgavens praktiske afgrænsning.*

I henhold til foranstående har udvalget behandlet problemerne vedrørende forsyningen med audio-visuelle hjælpemidler inden for undervisningen indtil universitetstrinnet samt inden for folkeoplysningen. De højere læreanstalters forsyning med disse hjælpemidler er således ikke omtalt, men udvalget skal pege på, at et udstrakt samarbejde inden for hele undervisningsområdet vil være naturligt, såfremt det nedenfor fremsatte forslag føres ud i livet.

Da udvalget finder, at der er et påtrængende behov for snarlig oprettelse af et organ, som kan påtage sig en tiltrængt koordinerende og rådgivende virksomhed inden for området, har man ment det rigtigst at søge betænkningen udfærdiget hurtigst muligt. Man har derfor afstået fra at udarbejde et detailleret forslag til løsning af de rejste problemer, hvilket ville have krævet uforholdsmæssig lang tid, og har alene søgt at angive de principper, som kan lægges til grund for opbygningen af det organ, som udvalget finder nødvendigt til opgavernes løsning, samt i et vist omfang at beskrive de vigtigste af de opgaver, som dette organ bør tage op. Man har endvidere peget på en mulighed for på grundlag af eksisterende institutioner at opbygge et organ, som meget hurtigt **vil** kunne gå i gang med at løse opgaverne, omend i begrænset omfang, jfr. nedenfor afsnit V.

II.

BEMÆRKNINGER OM DEN NUVÆRENDE SITUATION

Med de audiovisuelle hjælpemidler har undervisningen fået stillet flere og bedre redskaber til disposition. De nye midler må naturligvis anvendes sammen med de gode blandt de gamle, og læreren må beherske området for ubesværet at kunne benytte det i sit undervisningsarbejde.

I uddannelsen af lærere er brugen af audiovisuelle hjælpemidler endnu kun medtaget i seminariernes undervisning i utilstrækkeligt omfang, og mulighederne for videreuddannelse på dette område er overordentlig små. En række lærere har dog enkeltvis virket for at effektivisere og forbedre deres egen undervisning ved anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler, men under de nuværende forhold - med ringe mulighed for vejledning og ofte med bevillingsmæssige vanskeligheder — kan der kun blive tale om isolerede forsøg, hvis resultater ikke har store chancer for at blive kendt i videre kredse.

Også hvad skolernes indretning angår, lader de nuværende tilstande meget tilbage at ønske. Selv nye skoler er kun i beskedent omfang indrettet med henblik på anvendelsen af audio-visuelle hjælpemidler som et naturligt led i undervisningen, ligesom deres forsyning med apparater som regel er meget mangelfuld.

Mange steder i udlandet har den pædagogiske forskning beskæftiget sig med de audio-visuelle hjælpemidlers anvendelighed og fundet disse hjælpemidler nyttige i undervisningen. Man har arbejdet med at finde frem til nye pædagogiske metoder, men på dansk findes ingen tilgængelige pædagogiske undersøgelser eller forsøg, og det må erkendes, at den tekniske udvikling ikke inden for det danske skolevæsen er fulgt op med en tilsvarende pædagogisk-metodisk aktivitet.

I erhvervslivet har man i et ikke ubetydeligt omfang taget de nye hjælpemidler i brug, og mange store virksomheder benytter dem til oplæring af deres personale med tilfredsstillende resultat.

Med hensyn til udviklingen i nogle af de lande, Danmark kan sammenlignes med, henvises til bilag 2.

I det følgende vil betegnelsen *»apparatur«* blive anvendt om alle apparater, der af skolerne bruges til fremstilling eller fremføring af audio-visuelt materiale (såsom duplikator, floneltavle, flip-over, lysbilledprojektor, mikroprojektor, episkop, overhead-projektor, filmprojektor, TV-modtager, videooptager, radiomodtager, båndoptager (sprog-laboratorium), pladespiller og indlæringsmaskine), og *»audio-visuelt materiale«*, vil blive anvendt om alle de hjælpemidler, som apparaturet fremstiller eller skal gengive (såsom tegninger m. v., trykte mastere, velouriserede kartoner, diagrammer m. v., lysbilledserier, billedbånd, præparater, transparenter, kasettefilm, filmkopier, lydbånd, grammofonplader m. v.).

Udvalgets arbejdsområde har af praktiske grunde været delt i hovedområderne 1. produktion, 2. distribution og 3. rådgivning og information, jfr. nedenfor.

Inden for områderne produktion og distribution har udvalget alene beskæftiget sig med audio-visuelt materiale, da der ikke efter udvalgets opfattelse er grundlag for at foreslå ændringer i den nuværende tingenes tilstand med hensyn til fremstilling af apparatur på privat kommerciel basis, og da distributionen af apparatur kun vil foregå som engangsforsendelser fra leverandør til forbruger.

Derimod må det være naturligt, at den rådgivningsvirksomhed, der kan blive tale om at iværksætte, må omfatte informativ virksomhed vedrørende både apparatur og audiovisuelt materiale og over for såvel producenter som forbrugere.

1. *Eksisterende produktionsmønstre og produktionspraksis.*

På basis af den i bilag 3 opstillede fortegnelse må udvalget fastslå, at produktionen af skoleradio- og skole-TV-udsendelser alene varetages af det offentlige, produktionen af undervisningsfilm varetages hovedsagelig af det offentlige, medens alle andre audio-visuelle hjælpemidler fremstilles og distribueres først og fremmest på kommerciel basis - dog suppleret af f. eks. visse billedbåndserier, der stilles gratis til rådighed af private firmaer etc.

For detaljer vedrørende det eksisterende produktionssystem, organisatorisk og bevillingsmæssigt, for undervisningsfilm (med Statens Filmcentral som den centrale institution) henvises **til** fremstillingen i den underudvalgsbetænkning vedrørende undervisningsfilm, der blev afgivet i oktober 1963 af det af kulturministeren nedsatte udvalg vedrørende den statslige kortfilmproduktion (bilag 1).

I bilagene 4-11 er der givet nærmere oplysninger om den produktion og distribution af audio-visuelle hjælpemidler, som udføres af følgende institutioner:

Statens Filmcentral (bilag 4)
Undervisningsministeriets Båndcentral (bilag 5)
Danmarks Radio (bilag 6)
Byggecentrum (bilag 7)
Danmarks Erhvervsfond (bilag 8)
Dansk Arbejdsgiverforenings arbejdsudvalg vedrørende skole og erhverv (bilag 9)
Landbrugets Informationskontor (bilag 10)
Erhvervenes Filmcenter (bilag 11)

Supplerende kan oplyses, at et enkelt privat filmproduktionsselskab i de seneste år har kunnet opbygge en egen betydelig produktions- og distributionsvirksomhed for undervisningsfilm, væsentlig på basis af salg af kopier af danske versioner af udenlandske, især amerikanske og canadiske undervisningsfilm. Det bør dog understreges, at der ikke er tale om en kommerciel produktionsvirksomhed i egentlig forstand baseret på indtægter ved distributionen. Grundlaget for firmaets indtjening ved produktionsvirksomheden er selve versioneringsarbejdet, som betales i kontrakt af private eller offentlige sponsorer (f. eks. Københavns kommunale skolevæsen), medens indtjeningen ved kopisalget er af underordnet betydning som finansieringskilde for produktionsvirksomheden, idet dog den sponsor, der har bekostet en versionering, pr. solgt kopi oppebærer en mindre fortjeneste, som opsamles til finansiering af nye versioneringer. Gennem denne virksomhed er i de seneste år omkring 70 udenlandske undervisningsfilm blevet udbudt til salg til danske skoler.

For andet audio-visuelt materiale gælder det som hovedregel, at produktionen varetages af private skolematerielfirmaer i forbindelse med den pædagogiske sagkundskab, som det enkelte firma måtte knytte til sig i almindelighed eller til den enkelte produktionsopgave. Ved fremstillingen af disse materialer er der altså ikke tale om en samlet tilrettelægning eller koordinering i forhold til de enkelte fags og skoleformers behov.

2. *Den nuværende distribution af audio-visuelt materiale.*

I reglen har hver fremstiller af audio-visuelt materiale oprettet sin egen distributionsafdeling, og der er ikke søgt gennemført nogen koordinering heraf. De enkelte forbrugere må således selv finde frem til de pågældende producenter og afgive deres bestilling direkte til disse.

Statens Filmcentral distribuerer egne producerede eller indkøbte film til skoler, foreninger, børnefilmklubber etc. Derimod har private ikke adgang til at leje film i Statens Filmcentral. Det drejer sig fortrinsvis om 16 mm film, såvel sort/hvid som farve-, stum- og tonefilm. Endvidere distribueres officielt producerede danske kortfilm til biograferne, som i reglen modtager disse film gratis. Over 70 pct. af Statens Filmcentrals distribution går til skolerne, der har adgang til en abonnementsordning, som i princippet giver ret til at rekvirere film efter behov (45 film årligt pr. abonnement). Afgiften for dette abonnement er p. t. 135 kr. pr. år, en betaling, der stort set kun dækker forsendelsesomkostningerne.

Samme principper ligger til grund for afgifterne ved udlejning i øvrigt til oplysende formål. Flertallet af filmene kan lejes for 6 kr. pr. film, uanset om der er tale om sort/hvide kopier eller farvefilm. For spillefilm med en forevisningstid på 21-50 minutter betales 25 kr. og for spillefilm med mere

end 50 minutters spilletid 40 kr. Ovennævnte takster blev indført med virkning fra 1. april 1965.

På samme tidspunkt bestod Statens Filmcentrals filmsamling af 1576 filmtitler i 9265 smalfilmkopier og 259 titler i 342 35 mm kopier. Smalfilmtitlerne fordeler sig på 1184 tonefilm og 392 stumfilm.

For de skoler, skolecentraler etc., der måtte ønske selv at kunne disponere over kopier af visse film, er der af SFC etableret en deponeringsordning, ifølge hvilken filmkopier overlades i depot til bestilleren mod betaling af kopiens fremstillingspris + et mindre ekspeditionsgebyr.

I finansåret 1964-65 registreredes 97.000 udlejninger af SFCs smalfilm fordelt på ca. 73.700 tonefilmudlejninger og ca. 23.300 stumfilmudlejninger. Godt halvdelen af udlejningerne ekspederes fra hovedkontoret i København til øerne øst for Lillebælt, mens kontoret i Århus varetager udlejningen i Jylland.

Alle filmkopier passerer et omhyggeligt gennemsyn, og eventuelle fejl og småskader udbedres mellem hver udlejning.

Vedrørende distributionen af audio-visuelle hjælpemidler fra en række andre institutioner henvises til bilagene 5—11.

Om den distribution, der foregår fra skolecentraler og båndcentraler uden for København, findes ikke meget tilgængeligt materiale, men det må bemærkes, at skolecentralernes forhold er behandlet i et af undervisningsministeriet den 24. juni 1964 nedsat udvalg, jfr. betænkning nr. 405. Nogle undersøgelser af den aktuelle situation viser, at der indtil maj 1965 er oprettet 29 skolecentraler i købstæderne og i 10 af disse byer tillige båndcentraler, som dog kun få steder har tilknytning til eller samarbejde med den lokale skolecentral. I hovedstadsområdet findes der yderligere 5 båndcentraler, hvoraf undervisningsministeriets båndcentral og Film- & Båndcentralen under Københavns kommunale skolevæsen er forsynet med moderne apparatur af samme type.

Enkelte skolecentraler har beholdninger af lysbilleder og billedbånd, som udlånes til distriktets skoler, men en del af dette materiale er forældet. Optagelsesteknik og kopieringsmetoder er i de senere år forbedret i en sådan grad, navnlig for farvefotograferingens vedkommende, at der er en betydelig forskel mellem ældre og nyere billedmateriales pædagogiske værdi.

Enkelte af centralerne har små beholdninger af undervisningsfilm, som enten er købt eller ved aftale med Statens Filmcentral, arabassadefilmoteker eller andre er deponeret for perioder af vekslende længde.

Vedrørende skolebibliotekernes forsyning med audiovisuelle hjælpemidler henvises til lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m.v. og tilhørende bekendtgørelse af 21. maj 1965 om skolebiblioteker i folkeskolen.

Til belysning af folkeskolens forsyning med lysbilleder og billedbånd kan nævnes, at forhandlere og producenter regner med, at der af en ny produktion i løbet af et par år sælges ca. 200 serier eller bånd, hvilket svarer til knap 7 pct. af landets ca. 3.000 skoler.

Man kan gå ud fra, at dette meget begrænsede salg ikke er uden indflydelse på prisdannelsen, der for billedbånd her i landet ligger op til 50 pct. over katalogpriserne i andre lande. Ved samlede indkøb af »undervisningssæt« eller et større antal kopier af enkelte billedbånd kan der opnås ikke uvæsentlige kvantumsrabatter.

Båndcentralerne opviser lignende forskelligheder. De to store båndcentraler — undervisningsministeriets *og* Københavns kommunale skolevæsens – er som nævnt ens udstyrede med apparatur til optagelse af masterbånd og kopiering, og de nye centraler på Frederiksberg og i Gladsaxe har eller får apparatur af samme kvalitet, men med betydelig mindre kapacitet. De øvrige båndcentraler differerer ikke så lidt, hvad den tekniske udrustning angår, fra anlæg man kan karakterisere som halvprofessionelle til rent amatøragtige, og der er derfor store forskelle i lydkvaliteten på de producerede båndkopier. Kopieringsmetoderne er ofte meget tidkrævende og omstændelige, og man må regne med, at en ikke ubetydelig del af det anvendte materiale målt med dagens tekniske standard er kassabelt.

Efter udvalgets opfattelse trænger både skolecentralernes og båndcentralernes forhold til en reorganisation med det formål at få distributionen rationaliseret, således at skolerne; får mere ensartede muligheder for at indlægge audio-visuelle materialer af god

kvalitet i undervisningen. Det er imidlertid lige så nødvendigt, at de enkelte skoler forsynes med apparatur i et sådant omfang, at lærerne sættes i stand til at benytte de audio-visuelle materialer, de ønsker. Det bør her eksempelvis bemærkes, at det københavnske skolevæsen for tiden har en båndoptager pr. ca. 130 elever, medens adskillige købstadskolevæsener endnu regner med, at en båndoptager pr. ca. 1.000 elever er tilstrækkeligt, og mange mindre skoler er slet ikke forsynet med båndoptager.

Andet audio-visuelt materiale end filmkopier og lydbånd fremstilles af private producenter og bliver kun genstand for udlån i de tilfælde, hvor det erhverves af en skolecentral og udlånes til distriktets skoler. I andre tilfælde bliver der alene tale om en engangsforsendelse, som ikke medfører distributionsmæssige spørgsmål, men kun problemer vedrørende bestillingsafgivelsen og den nødvendige vejledning til forbrugerne om de foreliggende muligheder.

3. *Den nuværende rådgivningsvirksomhed.*

Der findes ikke på indeværende tidspunkt her i landet nogen officiel myndighed, som har midler til eller mulighed for at udøve rådgivningsvirksomhed vedrørende audio-visuelle hjælpemidler over en bred front. Med hensyn til film udøves der dog af *Statens Filmcentral* en betydelig rådgivningsvirksomhed.

Statens Filmcentral har bl. a. til opgave at fremme anvendelsen af film i skolerne og oplysningsarbejdet og lette anvendelsen af SFCs filmsamling.

SFCs film er registreret i to emne-kataloger, et hovedkatalog over oplysende film (O-kataloget), der udsendes gratis til foreninger etc, og et skolefilmkatalog (S-kataloget), der kan købes, og som ajourføres ved jævnlig udsendelse af supplerende løsblade.

8—10 gange årlig udsendes til lærere, skoler etc. meddelelsesbladet Skolefilm, som bl. a. indeholder information om nye undervisningsfilm samt et løbende supplement til skolefilm-kataloget. Desuden udsendes meddelelsesbladet SFG-film 3-4 gange årlig med information om nye film til voksenoplysningen og foreningsarbejdet og supplement til O-kataloget.

Til enkelte film udarbejdes særlige studievejledninger, der distribueres samtidig med filmene.

Herudover drives en udstrakt konsulentvirksomhed fra SFC, som gennem møder, demonstrationer og lignende arrangementer rundt i landet søger at aktivisere til øget og mere hensigtsmæssig brug af film i skolerne og i forenings- og oplysningsarbejdet. Statens Filmcentrals produktion, indkøb og bearbejdelse af undervisningsfilm samt rådgivningsarbejdet over for skolerne varetages af to skolefilmkonsulenter. Indkøb og bearbejdelse af film til voksenoplysningen, foreningsbrug m. v. varetages af en oplysningsfilmkonsulent, medens rådgivnings- og informationsvirksomheden på dette felt varetages af en sekretær ved hovedkontoret samt af Jyllandskontorets leder.

Herudover har *Dansk audio-visuelt Selskab (DAVS)* påtaget sig nogen rådgivning.

Selskabet har ifølge sine vedtægter til formål at virke til støtte for brugere af de auditive og visuelle materialer og hjælpemidler inden for videnskab, undervisning, biblioteksvæsen, folkeoplysning samt de forskellige former for informationsarbejde og uddannelse i videste forstand.

Selskabet skal virke for orientering om og skabelse af kontakt mellem de interesserede i brugen af de audio-visuelle materialer, bl. a. gennem udsendelse af løbende skriftlig orientering om disse og gennem afholdelse af møder.

Statens pædagogiske Studiesamling har samarbejdet med selskabet fra oprettelsen, og i Studiesamlingens lokaler har DAVS indrettet en permanent udstilling af audio-visuelt materiale, stillet til disposition af firmaer efter DAVS's udvælgelse.

Danmarks Radio har siden 1947 udøvet teknisk konsultativ virksomhed over for alle skoleformer. Denne virksomhed er fra 1962 betalt af undervisningsministeriet. Siden 1963 har der været afholdt regelmæssige instruktioner i forbindelse med de pædagogiske kurser, der afholdes af direktoratet for gymnasieskolerne.

Herudover har Danmarks Radio (skoleradio og skole-TV) afholdt instruktionsmøder i forbindelse med lærerkredse under Danmarks Lærerforening.

Bortset fra den her nævnte rådgivningsvirksomhed og enkelte skolecentralers virksomhed, som kun kan omfatte en beske-

den del af området, er hver skole eller hvert skolevæsen nødsaget til selv — uden mulighed for at indhente uvildig vejledning - at træffe bestemmelse om, hvilke audio-visueile hjælpemidler man finder det rimeligt at anskaffe, og det er i det store og hele overladt til de enkelte undervisere at søge oplysning om hjælpemidlerne i modtagne brochurer fra producenter, annoncer, omtale i fagtidsskrifter og lignende.

III.

UDVALGETS DRØFTELSER

Som det fremgår af det foregående, har udvalget erkendt, at et forslag til løsning af produktions- og distributionsmæssige problemer vedrørende de audio-visuelle hjælpemidler, jfr. udvalgets kommissorium, ville være uden praktisk værdi, såfremt der ikke samtidig blev fremsat forslag til løsning af den rådgivnings- og informationsvirksomhed, som er en nødvendig forudsætning, for at produktionen kan blive distribueret til de rette brugere.

Det har under udvalgets drøftelser navnlig været fremhævet, at de audio-visuelle hjælpemidler ikke må være et tilfældigt hjælpemiddel, men at de skal indgå som et organisk led i selve undervisningen. Imidlertid frembyder disse hjælpemidler i de fleste henseender sådanne forskelligheder fra de traditionelle undervisningsmidler, at det almindeligt gældende princip – at undervisningsmidler fremstilles og distribueres af private og købes af skolerne, ofte uden statstilskud, - bliver ganske uhensigtsmæssigt, såfremt de audio-visuelle hjælpemidler skal have den plads i undervisningen, som deres anvendelighed berettiger til.

For skolernes økonomiske forvaltning er det formentlig af særlig betydning, at de audio-visuelle hjælpemidler kræver meget store investeringer til apparatur, hvortil kommer løbende udgifter til det nødvendige audio-visuelle materiale, og til udskiftning og reparationer m. v. Det vil være naturligt, om man før sådanne større investeringer søger at sikre sig, at udnyttelsen af det indkøbte kan komme til at stå i et rimeligt forhold til anskaffelsessummen.

Forudsætningerne herfor er dels, at lærerne kender hjælpemidlernes muligheder og kan anvende dem rigtigt i undervisningen samt har den nødvendige tekniske færdighed i betjening, dels, at man har viden om, hvorvidt og hvor det materiale, som apparaturet kræver, kan købes eller lånes i fornødent omfang.

Medens det ligger relativt fast, hvilke traditionelle undervisningsmidler der er nødvendige for at gennemføre en forsvarlig undervisning, er behovet for audio-visuelle hjælpemidler ganske elastisk - nærmest bestemt af det udbud, som er kendt af den enkelte lærer. De ønsker om produktion af film, lysbilledserier, billedbånd m. v. om bestemte emner, som den enkelte lærer måtte have, kan kun vanskeligt trænge frem til producenterne, og såfremt produktionen skal ske på kommerciel basis, vil selv pædagogisk velmotiverede forslag ofte ikke kunne føres ud i livet af økonomiske grunde.

Det bør her understreges, at det er en forudsætning for, at de audio-visuelle hjælpemidler kan blive anvendt i et rimeligt omfang, og for at de nedenfor foreslåede foranstaltninger kan få den rette virkning, at samtlige undervisere har modtaget en vis grunduddannelse både i teknisk og pædagogisk henseende med hensyn til anvendelsen af de audio-visuelle hjælpemidler og i betjeningen af apparaturet. Man finder det på denne baggrund påkrævet, at læreruddannelsen kommer til at omfatte en sådan grunduddannelse, og at de lærere, som ikke har fået denne uddannelse, får lejlighed til gennem kursus at erhverve sig tilsvarende kundskaber. Der kan her henvises til den undervisning i brug af audio-visuelle hjælpemidler, som gives læreraspiranter på Statens tekniske lærerkursus, og hvorom en redegørelse vedlægges som bilag 12, samt til undervisningen af lærerkandidater på det fagligt pædagogiske kursus for gymnasieskolens lærere.

1. *Produktion af audio-visuelt materiale.*
Der har i udvalget været enighed om, at forudsætningen for en hensigtsmæssig og effektiv udnyttelse af de audio-visuelle hjælpemidler i de forskellige skoleformer er, at der skabes mulighed for en produktion tilrettelagt specielt med henblik på undervisningen i de forskellige fag, skoleformer etc. i nøje samarbejde med den pædagogiske sagkundskab. Man er meget vel opmærksom på, at der fortsat — som det har været hovedreglen hidtil - kan blive tale om at dække en del af behovet for audio-visuelt materiale gennem film, TV-udsendelser etc, som helt eller delvis er fremstillet med andre formål end de undervisningsmæssige. Men det er udvalgets grundopfattelse, at der gennem et nyt produktionsmønster må skabes mulighed for en alsidig produktion af audio-visuelle materialer af et rimeligt omfang ud fra primære pædagogiske hensyn.

I forbindelse med dette sidste har udvalget diskuteret, i hvilket omfang man kan forudse behovet for audio-visuelle materialer dækket gennem privat kommercielt anlagt produktionsvirksomhed, og i hvilket omfang man må tænke sig behovet dækket gennem en offentlig iværksat produktion. Der er i udvalget enighed om, at man - specielt hvad angår særlig kostbare audio-visuelle materialer som film og tildels også billedbånd og lydbilledbånd — ikke kan forestille sig undervisningsbehovet dækket på en tilstrækkelig nuanceret måde gennem en privat kommerciel produktionsvirksomhed baseret på indtjeningen i distributionsleddet gennem salg eller udleje. I forhold til fremstillingsomkostningerne er det danske marked for lille til, at forsyningen med audio-visuelt materiale kan ske efter samme retningslinier som fremstillingen af øvrige gængse undervisningsmaterialer som lærebøger etc, også selv om markedet udvides til at omfatte hele Norden. Dette vil i særlig grad gælde audio-visuelt materiale til de mere specialiserede former for undervisning. Selv om produktionen af visse elementære materialer med en udbredt anvendelse gennem flere år kunne finansieres af distributionsindtægterne, må det erkendes på forhånd, at hovedparten af det audio-visuelle materiale kun vil kunne produceres gennem en offentlig finansiering.

I forbindelse med ovenstående ønsker udvalget at pege på, at en offentligt finansieret og centraliseret produktion af audio-visuelt materiale vil gå på tværs af sædvanlig praksis med hensyn til fremskaffelse af undervisningsmidler og delvis begrænse metodefriheden og friheden i valg af undervisningsmaterialer, men det er udvalgets opfattelse, at *en offentlig finansiering og central tilrettelægning vil være en forudsætning for at opnå den ønskede udvikling med hensyn til de audio-visuelle hjælpemidlers anvendelse i undervisningen set fra såvel et pædagogisk som et administrativt og økonomisk synspunkt.*

Dette forhold må dog efter udvalgets opfattelse ikke medføre en offentlig monopolisering af produktionen af audio-visuelle hjælpemidler, og i tilknytning hertil har der været enighed om at afvise tanken om etablering af et autoriseret approbationssystem for hjælpemidlerne til brug i undervisningen.

På baggrund af ovenstående betragtninger har udvalget søgt opstillet og taget stilling til følgende hovedspørgsmål:

a) Kan man analysere behovet for de forskellige audio-visuelle materialer og således udtale sig om omfanget af og omkostningerne ved den nødvendige produktionsvirksomhed?
b) Hvilke audio-visuelle materialer skal det offentlige producere?
c) Hvilke organisatoriske og administrative rammer kan man foreslå for en offentlig produktion af sådanne materialer?

Udvalget har anvendt en betragtelig tid på det førstnævnte spørgsmål. Man har således foretaget en kursorisk gennemgang af læseplanerne for gymnasiet og folkeskolen for at forsøge på denne måde at skaffe sig et overblik over undervisningsfilmbehovet i forhold til fag og skoleformer. Man har altså herunder alene koncentreret sig om det almindeligste af de her omhandlede audio-visuelle hjælpemidler: filmen. Som udgangspunkt for disse drøftelser har man brugt den i bilag 4 meddelte oversigt over Statens Filmcentrals nuværende beholdning af undervisningsfilm.

Til eksemplificering af en grundigere analyse af et enkelt fagområde har man gen-

nemgået faget biologi, dels med henblik på allerede foreliggende filmmateriale til dette fag, dels med henblik på, hvad der skønnes at mangle af filmmateriale under hensyn til fagets læseplaner. For detaljer ved denne analyse henvises til bilag 14. Som det vil ses, skønnes det heri, at en dækning af det opgjorte behov i dette fag alene vil koste ca. 2,3 mill. kr.

Med hensyn til mulighederne for en behovsbestemmelse for audio-visuelle hjælpemidler i de kommende års undervisning har udvalget fundet, at det ikke er muligt at opstille en sikker behovsbestemmelse som basis for en ny bevillings- og administrationspraksis af følgende grunde:

a. Undervisningsvæsenet er endnu langtfra forsynet med det nødvendige apparatur, og behovet for audio-visuelt materiale er naturligvis direkte sammenhængende med de praktiske forevisningsmuligheder. En opgørelse baseret på det øjeblikkelige antal filmapparater i skolerne har derfor ingen interesse.

b. Anvendelsen af audio-visuelle hjælpemidler i undervisningen er endnu i det væsentlige usystematisk og tilfældig, begrundet dels i utilstrækkelige forevisningsmuligheder, dels i manglende læreruddannelse og instruktion i anvendelsen. Undervisningen her i landet mangler endnu i væsentlig grad traditioner inden for området og dermed også en systematik. Behovet for audio-visuelle hjælpemidler **vil** i høj grad være bestemt af disse midlers placering i den kommende læreruddannelse.

c. Distributionen af audio-visuelt materiale har hidtil ikke været effektiv nok til at sikre den allerede interesserede lærer det materiale han har brug for på det for undervisningen rigtige tidspunkt. Behovet for audio-visuelt materiale hænger derfor direkte sammen med spørgsmålet om en effektiv distribution af disse midler.

d. En del af det allerede eksisterende materiale er forældet omend fortsat anvendeligt i mangel af bedre. En egentlig opgørelse over nødvendige udskiftninger vil derfor blive overordentlig vanskelig.

På baggrund af ovenstående mener udvalget at måtte afstå fra at udtale sig præcist om omfanget af en fremtidig nødvendig produktion af audio-visuelt materiale og om de dermed forbundne økonomiske forhold, idet det understreges, at der ikke kan måles et eksisterende behov, der venter på dækning, men at der snarere er tale om et udefineret latent behov, som kan vækkes og videreudvikles. Denne videreudvikling vil være afhængig af den aktivitet, der faktisk igangsættes inden for området, produktions-, distributions- og rådgivningsmæssigt. Udvalget mener imidlertid at kunne konstatere, at der i flertallet af undervisningsfag og skoleformer er såvel behov som mulighed for en udvidet og mere effektiv anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler, og at anvendelsen af sådanne midler kan bidrage væsentligt til en forbedring af undervisningen såvel indlærings- som oplevelsesmæssigt.

Udvalget fremfører derfor som sin generelle opfattelse, at det må anses for påkrævet, at der iværksættes en produktion af audio-visuelt materiale for statsmidler, idet en sådan produktion ikke kan forventes gennemført ad privat vej. Realiseringen af denne opgave bør henlægges til ét organ, som udstyres således bevillingsmæssigt og organisatorisk, at anvendelsen i undervisningen af audio-visuelle hjælpemidler videreudvikles i et rimeligt omfang i forhold til muligheder og behov i de enkelte fag, skoleformer og undervisningsområder.

Udvalget finder det i særlig grad betydningsfuldt, at et nyt organ sættes i stand til at følge udviklingen på hele området med henblik på eventuelle nye midlers indførelse i og tilpasning til dansk undervisning. Som sådanne nye vigtige audio-visuelle hjælpemidler, som bør videreudvikles efter deres undervisningsmæssige muligheder, finder udvalget anledning til specielt at pege på 8 mm film (herunder 8 mm kasettefilmen), videotaperecorderen, sproglaboratorier og TV-udsendelser i lukkede kredsløb.

2. *Distribution af audio-visuelt materiale til udlån.*

Det har i udvalget været drøftet, om *distributionen af det audio-visuelle materiale* principielt burde søges tilrettelagt som en central distribution med forsendelse direkte til forbruger, eller om der burde indskydes mellemled i form af f. eks. amtscentraler (skolecentralerne) og eventuelt tillige regionscentraler

med større geografisk område, således at disse centraler var forsynet med en vis mængde materiale til udlån.

Der er i udvalget enighed om, at der ikke kan følges samme distributionsprincip for alt pædagogisk materiale, idet prisen for dette og eventuelle særlige krav til behandling må sætte en grænse for omfanget af decentralisation. For så vidt angår det mere kostbare materiale, herunder filmkopier, kan det ikke anses for økonomisk forsvarligt at sigte mod en løsning, som medfører et forholdsvis stort lager ved decentrale organer.

Udvalget har endvidere drøftet, om *bestillings af giveisen på lån af audiovisuelt materiale* altid burde ske over skolecentralerne og eventuelt derfra videre over regionscentraler, samt om det måtte anses for ønskeligt, om der ved hver skole skete en koordinering af alle udlån til skolen.

Der er i udvalget enighed om, at det bør gøres så enkelt som muligt at fremskaffe audio-visuelt materiale, og at alle bestillinger således bør sendes til et centralt distributionsorgan, som foretager den videre ekspedition.

Man finder det endvidere nødvendigt, at der sker en koordinering af låneanmodninger allerede ved skolerne, f. eks. således at det pålægges en bestemt lærer at have et samlet overblik over alle udlån til skolen.

3. *Rådgivning og information.*

Medens de foran omtalte problemer vedrørende produktion og distribution alene har relation til audio-visuelt materiale, må rådgivnings- og informationsvirksomheden som tidligere nævnt omfatte også apparatur, og herunder vil det falde naturligt, at der også kan iværksættes rådgivning om bl. a. skolebygningers indretning og om opbevaring af audio-visuelt materiale.

Der er i udvalget enighed om, at der eksisterer et: påtrængende behov for allerede på indeværende tidspunkt at få tilvejebragt en koordinering af vejledning og rådgivning om audio-visuelle hjælpemidler. En sådan koordinering vil have store muligheder for at forøge udnyttelsen af de allerede anskaffede audio-visuelle hjælpemidler, medens en fortsættelse af de nuværende tilstande næppe kan undgå at medføre spild på grund af den manglende mulighed for den bedst mulige udnyttelse af det ofte kostbare apparatur. De udgifter, en effektiv rådgivning vil medføre, vil således næppe blive en reel merudgift.

Det er udvalgets opfattelse, at rådgivningen bør omfatte såvel producenter som forbrugere, og at kravene til rådgivning bl. a. med hensyn til, over for hvem rådgivningen skal ske, vil være forskellige for henholdsvis apparatur og audio-visuelt materiale.

Det bemærkes, at den rette udnyttelse af en rådgivningstjeneste forudsætter, at lærerne holdes løbende underrettet om nye hjælpemidler, og at der findes konsulenter eller instruktører, som må holdes velinformerede om nye forskningsresultater, nye hjælpemidler m. v., og som til stadighed kan være til rådighed for lærerne.

Den i det foregående foretagne deling af problemerne i produktion, distribution og rådgivning betyder ikke nødvendigvis, at den praktiske løsning af opgaven skal deles mellem flere institutioner eller myndigheder. Udvalget anser det tværtimod for absolut påkrævet, at alle funktioner er underlagt samme myndighed, således som det vil fremgå af det følgende.

IV.

UDVALGETS FORSLAG

Udvalgets opgave i henhold til kommissoriet er at overveje de administrative og økonomiske problemer i forbindelse med anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler i almindelighed og film i særdeleshed inden for undervisningens område og at fremsætte forslag om den fremtidige organisering og finansiering af produktion og distribuering af disse hjælpemidler. Det har herved været forudsat, at udvalget alene skulle beskæftige sig med undervisningsformer indtil universitetstrinnet.

Udvalget finder, at de administrative og økonomiske problemer vedrørende de audio-visuelle hjælpemidler er af et så betydeligt omfang, at de ikke vil kunne løses på hensigtsmæssig måde, medmindre der oprettes et centralt organ.

Man finder det rigtigst, at de generelle og principielle retningslinier for opgavernes løsning først drøftes af en bredt sammensat sagkyndig forsamling *(»AV-rådet«).* Den øverste ledelse af det centrale organ, herunder det økonomiske ansvar overfor bevillingsmyndigheder bør pålægges en *styrelse* på f. eks. 7 medlemmer, medens de daglige funktioner udøves af et *sekretariat.*

AV-rådet bør have et flertal af pædagoger, men i øvrigt have repræsentation for samtlige ministerier, under hvilke der sorterer undervisning, de bevilgende myndigheder, herunder kommunernes organisationer, samt for lærer- og oplysningsorganisationer. AV-rådet tænkes samlet mindst én gang årlig. På dette møde aflægger styrelsens formand beretning om det forløbne år, sekretariatets leder forelægger regnskab og budget, og rådet drøfter såvel beretning som regnskab og budget, ligesom retningslinier for det kommende års arbejde fastlægges. Aktuelle problemer belyses ved foredrag eller demonstrationer. Endelig foretages indstilling af medlemmer til styrelsen.

Styrelsen, hvis formand og medlemmer tænkes udnævnt af undervisningsministeriet, 3 af de 7 medlemmer efter indstilling af AV-rådet, skal tage stilling til de af sekretariatet udarbejdede budgetter og øvrige forslag af økonomisk betydning, ligesom den har ansvaret for bevillingernes rette anvendelse. Principielle spørgsmål af større rækkevidde skal forelægges styrelsen til afgørelse, der normalt først træffes efter behandling i AV-rådet.

Som en særlig opgave må det pålægges styrelsen at optage forbindelse med Danmarks Radio og søge at træffe nødvendige foranstaltninger til, at der skabes et system for koordinering af den virksomhed, navnlig produktion af audio-visuelle hjælpemidler, som udøves af skoleradioen (herunder skole-TV) og den tilsvarende virksomhed vedrørende de øvrige audio-visuelle hjælpemidler.

I forbindelse hermed skal udvalget pege på, at den nuværende fremgangsmåde med hensyn til fremskaffelse af masterbånd ved Undervisningsministeriets Båndcentral ikke kan betegnes som hensigtsmæssig, idet Båndcentralen optager udsendelserne ved hjælp af et radiomodtagerapparat, og kun udsendelser, der sendes inden for normal kontortid. Det skal derfor henstilles, at det yderligere pålægges styrelsen at virke for gennemførelsen af en aftale med Danmarks Radio om levering af masterbånd til AV-instituttet af samtlige relevante udsendelser.

Styrelsen bør have kontakt med sekretariatets daglige arbejde, og sekretariatets leder og eventuelle andre overordnede i sekretariatet bør have adgang til at deltage i styrelsens møder og til at forelægge de spørgsmål, som de måtte ønske behandlet i styrelsen.

Centralorganets daglige arbejde udføres af et *sekretariat,* hvis leder må være højt kvalificeret og i besiddelse af et indgående kendskab til både produktion og anvendelse af de audio-visuelle hjælpemidler, og stillingen må normeres under hensyntagen hertil.

Sekretariatets opgaver vil have relation til

både produktion, distribution og rådgivning som nærmere beskrevet nedenfor, og sekretariatet må råde over en alsidig og dybtgående sagkundskab inden for hele det audiovisuelle felt.

En tilfredsstillende løsning af sekretariatets opgaver nødvendiggør, at sekretariatet (AV-instituttet) både lokalemæssigt og personalemæssigt bliver af et ikke helt lille omfang. Det er naturligvis på forhånd vanskeligt konkret at udtale sig om den endelige størrelse af dette institut, men omfanget må nødvendigvis være en del større end det samlede nuværende omfang af Statens Filmcentral og Undervisningsministeriets Båndcentral, idet instituttet skal varetage væsentligt flere opgaver end dem, der i dag påhviler disse institutioner, selv bortset fra, at Statens Filmcentral også varetager opgaver, der falder uden for AV-instituttets virksomhed.

Hvad den lokalemæssige side af AV-instituttet angår, peger man først og fremmest på, at hovedtanken bag etablering af den foreslåede ordning har været at opnå rationalisering og koncentration af bestræbelserne for at opnå den mest hensigtsmæssige anvendelse af de audio-visuelle hjælpemidler i undervisningen, idet disse vil blive af stadig større betydning, også fordi nye medier vil blive taget i brug. Dette formål vil mest hensigtsmæssigt kunne tilgodeses, hvis al virksomhed under AV-instituttet samles i den samme bygning. Det må derfor på længere sigt anbefales, at der skaffes hensigtsmæssige og tilstrækkeligt store lokaler for AV-instituttet, helst på et sted med udvidelsesmuligheder under hensyn til den hastige vækst, der kan forudses inden for området.

Med hensyn til personalet må det være afgørende, at dette bliver af en sådan størrelse, at det kan udføre de nødvendige opgaver inden for produktion og distribution af audio-visuelle materialer og varetage en omfattende informations- og rådgivningstjeneste. Personalet må derfor blive en del større end det personale, som Statens Filmcentral og Undervisningsministeriets Båndcentral tilsammen råder over i dag.

Det følger af det foregående, at det budget, som vil være nødvendigt for driften af AV-instituttet, må blive større end summen af de budgetter, som er opstillet for Statens Filmcentral og Undervisningsministeriets Båndcentral. Med hensyn til størrelsen af disse budgetter henvises til bilag 14 og 15.

Når der her tales om AV-instituttets budget, regner man i denne forbindelse kun med udgiftssiden. Det er udvalgets opfattelse, at distributionen i forbindelse med udlån bør finansieres af brugerkredsen, hvilket vil betyde en indtægtsmulighed, som må tages i betragtning ved vurderingen af udgiftsstigningen i forhold til de to bestående institutioners nuværende budgetter, der dog også omfatter visse indtægter.

Den kreds af personer og institutioner m. v., som AV-instituttet vil få berøring med, vil være forskellig alt eftersom det drejer sig om produktion, distribution eller rådgivning og information. Hvad produktionen angår, vil AV-instituttet få nær kontakt med en forholdsvis snæver kreds, nemlig eksisterende og kommende producenter af audio-visuelt materiale, f. eks. Danmarks Radio, filmselskaber, lysbilledforlag o. lign. Når det drejer sig om instituttets distributionsvirksomhed, får kontakten udad et langt større omfang, idet brugerkredsen forudsættes at omfatte hele den danske skole- og oplysningsvirksomhed, og desuden må en lang række andre organer og institutioner, som falder udenfor det egentlige undervisningssystem, formodes at blive brugere af det pågældende audiovisuelle materiale. Her tænkes bl. a. på erhvervenes og etaternes personaleuddannelser.

En særstilling blandt brugerne vil biblioteker, skolecentraler og fælleskommunale samlinger samt det folkeoplysende arbejdes organisationer indtage, idet denne brugerkreds vil kunne få et særligt samarbejde med AV-instituttet bl. a. i henseende til en billiggørelse af distributionen ved formidling af fælles indkøb eller lejeordninger og ved arrangementer af fælles forevisninger o. lign. af audio-visuelt materiale. Vedrørende folkebibliotekerne henvises til bilag 16.

Endelig vil AV-instituttets rådgivnings- og informationsvirksomhed vende sig ikke alene mod de før omtalte kredse af producenter og forbrugere, men også imod alle, som har berøring med indretning af undervisningslokaler og fremstilling og installation m. v. af audio-visuelt apparatur, f. eks. arkitekter, ingeniører og myndigheder.

1. *Produktion af audio-visuelt materiale.*

Som anført foran i afsnittet om udvalgets drøftelser mener udvalget, at det danske (eventuelt nordiske) marked er for lille til, at forsyningen med de ofte meget specielle og kostbare audio-visuelle materialer i almindelighed kan ske efter samme retningslinier som lærebøger etc, og det må derfor allerede af denne grund anses for påkrævet, at der iværksættes en offentlig produktion af en vis del af disse hjælpemidler - dette gælder navnlig film, idet man ikke kan forvente, at der på privat kommerciel basis kan etableres nogen lønnende produktion heraf.

Nødvendigheden af en sådan offentlig produktion af audio-visuelt materiale kræver imidlertid ikke eo ipso oprettelse af et offentligt produktionsapparat med etablering af tekniske produktionsenheder med tekniker-stab, apparatur, atelier og laboratorier m. v., idet udvalget er af den opfattelse, at en videreudvikling af produktionen af audio-visuelt materiale som hidtil i det store og hele vil kunne baseres på de bestående private produktionsorganer (f. eks. filmselskaber).

Funktionerne i forbindelse med tilrettelæggelsen og ledelsen af produktionen foreslår udvalget udøvet af en særlig produktionsafdeling under sekretariatet. Disse funktioner er af både pædagogisk, audio-visuelt-faglig og økonomisk-administrativ art.

Hvad de pædagogiske sider af denne afdelings virksomhed angår, peger udvalget navnlig på, at formålet med produktionen først og fremmest må være at fremskaffe pædagogisk hensigtsmæssige undervisningsmidler, og produktionsafdelingen må derfor råde over den nødvendige pædagogiske fagkundskab, således at det pædagogiske stof og den pædagogiske metode, der findes hensigtsmæssig for den enkelte produktion, kan formidles til de forskellige led i produktionsprocessen (forfatter, producent, instruktør, osv.). Denne pædagogiske fagkundskab må omfatte hele undervisningsområdet.

Endvidere er det påkrævet, at produktionsafdelingen har indgående kendskab til audio-visuelt-tekniske produktionsforhold.

Opgaverne vil således i vidt omfang omfatte tekniske, økonomiske og juridiske, navnlig ophavsretlige, problemer. Afdelingen må løbende være orienteret om udviklingen inden for produktionen af audio-visuelle hjælpemidler og om mulighederne for at udnytte denne udvikling. Herudover må afdelingen i det hele være orienteret om både den indenlandske og udenlandske produktion af audio-visuelle hjælpemidler og om produktionens kvalitet, ligesom afdelingen må følge udviklingen inden for de industrier, der producerer disse hjælpemidler.

Endelig bemærkes for så vidt angår produktionsafdelingens administrative funktioner, at disse ikke er væsensforskellige fra de funktioner, som i almindelighed er tillagt institutioner eller lignende, der har til opgave selv at producere eller formidle produktionen af visse genstande til offentlig brug.

Det tilføjes, at der ved den foranstående omtale af produktionsafdelingens funktioner ikke tilsigtes nogen udtømmende angivelse af denne afdelings opgaver, men disse vil naturligt melde sig, efterhånden som afdelingen opbygges, og produktionen iværksættes.

Ved forslaget om etablering af en produktionsafdeling har udvalget ikke haft produktionen af udsendelser i skoleradio og skolefjernsyn for øje. Man har imidlertid i denne forbindelse drøftet, om den lovbestemte placering af disse udsendelser under Danmarks Radio og dermed under radiospredningsloven er den mest hensigtsmæssige. Man har således været inde på spørgsmålet om, hvorvidt det af hensyn til undervisningens interesse i disse hjælpemidler kunne være hensigtsmæssigt i en ny struktur at lade produktionen af disse udsendelser i skoleradio og skolefjernsyn finansiere som de øvrige audio-visuelle materialer gennem undervisningsministeriet og forestå af den foran skitserede produktionsafdeling i AV-instituttet, således at dette købte tid og teknik til produktion og distribution i Danmarks Radio.

Da en endelig stillingtagen til en sådan radikal omlægning ville forudsætte en behandling af en række politiske, økonomiske, juridiske og tekniske problemer, som udvalget ikke føler sig kompetent til at tage stilling til, har man ikke ment at kunne udtale sig nærmere om dette spørgsmål.

Udvalget mener imidlertid, at der inden for det foreslåede produktionsmønster også kan og bør skabes muligheder for den ønskede og nødvendige koordinering af skole-

radio og skolefjernsyn og de øvrige audio-visuelle områder, og at dette f. eks. kan ske ved gensidig repræsentation i de for produktionen heraf ansvarlige organer, således at skoleradioen og skolefjernsynet repræsenteres i den foreslåede styrelse for AV-instituttet, og denne omvendt repræsenteres i skoleradioens arbejdsudvalg, som også beskæftiger sig med skole-TV. Herudover peger udvalget på det ønskelige og rimelige 1. at mulighederne for samarbejde og koordinering udnyttes og i videst muligt omfang lægges ind i faste rammer.

2. *Distribution af audio-visuelt materiale til udlån.*

En forudsætning for, at de funktioner, som er tillagt det påtænkte sekretariat, kan virke til fremme af en hensigtsmæssig anvendelse af de audio-visuelle hjælpemidler, er, at brugerne af disse hjælpemidler på den nemmeste og hurtigste måde kan komme i besiddelse af det audio-visuelle materiale, som ønskes, enten i form af lån eller som erhvervelse. I denne forbindelse må det anføres som væsentligt, at lærerne skal kunne påregne at være i besiddelse af det pågældende materiale på det tidspunkt, som passer for undervisningen. Dette medfører igen, at distributionsafdelingen skal have en sådan størrelse, at dens kapacitet vil kunne imødekomme også dette særlige behov.

Det er udvalgets opfattelse, at der i AV-instituttet bør indrettes en central distributionsafdeling for at forenkle distributionsprocessen og drage den fulde fordel af moderne distributionsteknik.

Det bør fremhæves, at den pågældende afdeling bør følge distributionsarbejdet op med en ret omfattende udlånsstatistik, som bl. a. vil være nødvendig for at vurdere størrelsen af lagrene for det pågældende pædagogiske materiale, og som også vil kunne danne grundlag for en behovsanalyse.

De statistiske opgaver samt nødvendige registreringer af producenter og brugere af audio-visuelle hjælpemidler vil også nødvendiggøre, at distributionen centraliseres.

3. *Rådgivning og information.*

Området for de audio-visuelle hjælpemidlers anvendelse er så stort, og udviklingen af disse hjælpemidler foregår med en sådan hastighed, at de brugere, som skal anvende hjælpemidlerne i deres undervisning, har ringe mulighed for at være fyldestgørende orienteret om tilstedeværelsen af de pædagogiske midler og deres anvendelse.

I forbindelse med projektering af nye skoler og ombygning af eksisterende bør der gives skolemyndigheder, skoleledere og arkitekter mulighed for at få fornøden sagkyndig vejledning i spørgsmål om *indretning af lokaler* med henblik på anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler, og AV-instituttet må råde over den nødvendige sagkundskab hertil. Den fornødne vejledning må kunne gives både i instituttets lokaler og lokalt, og herunder bør det også være muligt at yde vejledning til den bedst mulige indretning af eksisterende lokaler både på skoler og skolecentraler.

Det er forståeligt, hvis de relativt store investeringer, som *indkøb af apparatur* kræver, har medført en vis tilbageholdenhed med nyanskaffelser fra de lokale skolemyndigheders side, en tilbageholdenhed, som i denne relation kan være overordentlig uheldig. Der er således i høj grad behov for at få iværksat en uvildig vejledning og samtidig give skolerne den størst mulige sikkerhed for, at indkøbet bliver således, at det netop dækker, hvad der er brug for i den givne situation. Til opfyldelse af dette formål bør der i instituttets lokaler indrettes en permanent demonstrationsudstilling af alt relevant apparatur og være mulighed for på stedet at få sagkyndig, uvildig bistand. Det måtte foretrækkes, at instituttet blev i stand til at købe det omhandlede apparatur, hvorved enhver afhængighed af privat erhvervsvirksomhed var udelukket. Instituttet må være i stand til at afprøve apparaturet og vil derigennem få mulighed for at øve indflydelse på apparaturets kvalitet i gunstig retning.

En overordentlig betydningsfuld opgave for AV-instituttet vil være at yde *vejledning med hensyn til instruktion og undervisning i apparatbetjening.* Uanset at seminarie- og universitetsuddannede lærere i fremtiden modtager denne undervisning, vil der i nogle år være en del lærere, som ikke har fået undervisning heri, ligesom nyt apparatur til stadighed vil kræve nye instruktioner. De nødvendige instruktører og konsulenter må kunne uddannes på instituttet, som således skal

iværksætte såvel grunduddannelseskurser - sædvanligvis lokalt - som videreuddannelseskurser for bl. a. instruktører, konsulenter og seminarielærere - både lokalt og centralt.

Sideløbende med den rent tekniske uddannelse i apparatbetjening må der kunne gives undervisning i de audio-visuelle hjælpemidlers pædagogiske anvendelsesmuligheder, og herunder såvel om mulighederne for *køb, leje og lån af audio-visuelt materiale,* som i læreres og elevers mulighed for selv at fremstille sådant materiale.

Instituttets opgave på dette felt må være at sørge for en løbende orientering om nyt materiale til alle interesserede ved udsendelse af kataloger, pjecer m. v. og mest hensigtsmæssigt ved udsendelse af et periodisk tidsskrift i lighed med det af Statens Filmcentral udsendte »Skolefilm«. Desuden bør instituttet på grundlag af registre i enkelttilfælde yde nødvendig vejledning og herudover med passende mellemrum arrangere forevisninger af nyt indkommet materiale, specialkurser og på opfordring stille instruktører eller konsulenter til rådighed for lokale lærerstudiegrupper.

Et måske mindre betydningsfuldt område, som knytter sig dels til rådgivningen vedrørende lokaleindretningen dels til rådgivningen vedrørende det audio-visuelle materiale, er problemerne vedrørende *opbevaring, vedligeholdelse og reparation af audio-visuelt materiale.* Det vil være nødvendigt, at instituttet er i stand til at yde vejledning også på dette felt. Man skal her pege på, at en standardisering på området kan medføre ikke ubetydelige besparelser for skoler og skolecentraler.

Det indgående kendskab, som instituttets instruktører og konsulenter erhverver sig til såvel det eksisterende audio-visuelle apparatur og materiale som til skolernes behov for disse hjælpemidler, bør udnyttes på den måde, at der bliver tale om et udviklingsarbejde vedrørende nye og forbedrede hjælpemidler i forhold til undervisningens behov og i kontakt og samarbejde med private producenter.

V.

FORSLAG OM ETABLERING AF AV-INSTITUTTET

Udvalget finder det ønskeligt, at der hurtigt træffes foranstaltninger til indretning af et AV-institut, der bliver i stand til at varetage samtlige de foran omtalte funktioner i videst muligt omfang. Dette vil kræve en stor indsats, både hvad angår tilvejebringelse af egnede lokaler og det nødvendige personale og dermed fremskaffelse af de fornødne betydelige økonomiske midler. Da et sådant fuldt udbygget institut ikke lader sig etablere øjeblikkeligt, finder udvalget det nødvendigt, at man under hensyn til, at behovet for koordinering og rationalisering inden for området trænger sig på, snarest etablerer en ordning til gennemførelse af de flest mulige af instituttets funktioner. Dette kan ske på grundlag af de nuværende institutioner (Statens Filmcentral og Undervisningsministeriets Båndcentral), og man vil herved kunne løse de mest presserende opgaver.

For så vidt angår Undervisningsministeriets Båndcentral er forholdet det, at centralen i øjeblikket råder over et lokaleareal på ca. 350 m^2, og et personale på 1 leder, 7 kontorfunktionærer og 1 radiomekaniker.

Båndcentralens budget er på forslaget til finanslov for finansåret 1966—67 opført med driftsudgifter på 528.600 kr. og driftsindtægter på 396.000 kr., altså med en nettoudgift på 132.600 kr. Det bemærkes herved, at lokaleudgifter ikke indgår i dette budget.

Med de nuværende lokaler og med den nuværende personalenormering er båndcentralen i stand til at betjene ca. 830 abonnerende skoler med udlån efter rekvisition af det antal båndkopier, som disse skoler hidtil har haft brug for. Udlånet ligger i øjeblikket på ca. 35.000 kopier om året, hvilket med båndcentralens nuværende kapacitet repræsenterer det højeste antal kopier, som den er i stand til at producere og distribuere. Behovet for udlån må imidlertid allerede i skoleåret 1966-67 antages at ville stige til ca. 70.000 kopier, og en imødekommelse af dette behov vil derfor kræve, at centralen snarest flytter fra sine nuværende lokaler i Rosenvængets allé nr. 20, hvor der ikke er mulighed for en udvidelse, til større og mere hensigtsma;ssigt indrettede lokaler andetsteds.

Båndcentralens virksomhed har hidtil været begrænset til distribution af skoleradioens udsendelser, men med den fornødne kapacitetsudvidelse ville det være naturligt, om centralen i et vist omfang også udnyttedes til en egentlig produktion, f. eks. fremstilling af lydbånd, som kunne indgå i undervisningen på lige fod med skoleradioens udsendelser. Dette kunne være naturligt inden for emner som f. eks. erhvervsorientering og seksualoplysning, og ved en sådan ordning kunne der opnås både pædagogiske og økonomiske fordele for skolerne.

Statens Filmcentrals hovedafdeling, der har til huse i ejendommen Vestergade 27, København, råder over et etageareal på 1.221 m^2, og Jyllandsafdelingen, der har sæde i Århus, har ca. 300 m^2 etageareal til rådighed.

Filmcentralens hovedkontor har længe lidt under pladsmangel, som blandt andet giver sig udtryk i, at filmkopierne, der optager en stor del af pladsen i stuen og i kælderen, ikke kan placeres på den for ekspeditionen mest hensigtsmæssige måde. Det kan her bemærkes, at der i den nærmeste fremtid bliver lokaler ledige i Vestergade 27, dels hele 3. salen (372 m^2), hvor nu Det danske Filmmuseum har til huse, dels i kælderen (77 m^2) og stueetagen (181 m^2).

Filmcentralens budget er på finansloven for finansåret 1966-67 opført med udgifter til i alt 3.169.200 kr. og indtægter 950.000 kr. således at nettoudgiften andrager 2.219.200 kr.

Nærmere oplysninger om filmcentralens lokaler og personale er optaget i bilag 15.

En opgørelse - budget- og personalemæssigt - over, hvor stor en del af SFCs nuværende virksomhed der vil falde inden for rammerne af et fremtidigt AV-institut, er det overmåde vanskeligt at udarbejde med blot

nogenlunde nøjagtighed. Det må her erindres, at institutionen er opbygget og bemandet med henblik på at være rådgivende og udførende på det offentliges vegne i alle spørgsmål vedrørende fremskaffelse, distribution og anvendelse i videste forstand af undervisende og oplysende film, dvs. at SFCs produktionsmæssige, pædagogiske, filmtekniske og apparattekniske funktioner er således integreret, at der finder en overlapning sted fra område til område, og en klar udskillelse af de enkelte funktioner i forhold til bestemte brugergrupper er umulig at foretage.

Produktionen omfatter således såvel film til anvendelse i undervisning og oplysning i egentlig forstand som til biografer, foreninger, udenrigsministeriet etc, og distributionen betjener såvel undervisning og oplysning i egentlig forstand som biografer, TV herhjemme og i udlandet, udenrigsministeriet og andre officielle instanser, Grønland (både med spillefilm og kortfilm), filmkøbere i udlandet m. v.

Rådgivningen omfatter ikke blot undervisning og oplysning i egentlig forstand, men dækker også ministerier og andre offentlige organer, forsorgsinstitutioner, biblioteker m. v.

Det er et led i selve filmcentralens funktionsform, at dens forskellige enheder er til rådighed med den fornødne sagkundskab ved løsningen af de beslægtede tekniske, kunstneriske, pædagogiske sider af en hvilken som helst filmopgave. En opdeling af funktioner i forhold til filmenes brugsformål må derfor nødvendigvis være behæftet med stor usikkerhed. Med dette generelle forbehold kan man formentlig som en rettesnor for en opdeling af den totale SFC-virksomhed bruge det forhold, hvori *udlejning af film* fordeler sig mellem undervisnings- og oplysningsformål og andre formål. Den del af udlejningsvirksomheden, der direkte når ud til det danske skolevæsen (folkeskolen og gymnasieskolen), andrager henved 70 %. Inddrages voksenundervisning og oplysningsarbejde i videste forstand i vurderingen, bliver tallet 80-85%.

Forudsætter man, at et kommende AV-institut skal betjene såvel skoler som voksenundervisningen og det folkelige oplysningsarbejde, kan det således antages, at af SFCs nuværende samlede personale svarende til ca. 50 heldagsbeskæftigede, er 40-42 beskæftiget med opgaver, der vil falde inden for rammen af AV-instituttet.

Det er udvalgets opfattelse, at de to foran beskrevne institutioner med deres kontorapparat, distributionsapparat og Statens Filmcentrals konsulentstab kan danne kærnen i AV-instituttet.

Af de side 7 nævnte bemærkninger om Statens Filmcentral fremgår det, at visse dele af dennes hidtidige virksomhed vil blive udskilt, således at filmcentralen fremtidig må antages kun at varetage opgaver inden for fremskaffelse og distribution af undervisningsfilm og film, der tjener til oplysningens fremme. De lokaler, som måtte blive ledige i ejendommen Vestergade 27, ville hensigtsmæssigt kunne finde midlertidig anvendelse til brug for AV-instituttet, hvorved instituttet fik mulighed for også straks at tage opgaver op inden for andre audio-visuelle hjælpemidler end film og lydbånd.

En eventuel overtagelse af de nævnte lokaler forudsætter nærmere forhandling med ministeriet for kulturelle anliggender, men denne forhandling, såvel som de øvrige forhandlinger, som etablering af AV-instituttet fører med sig, bør mest praktisk overlades til den kommende sekretariatsleder, der derfor hurtigst muligt bør udpeges.

København, i maj 1966.

Hans Bagge Ove Bendsen Karl Brocher A. Bøgeskov

Vald. Christensen Sigurd Højby (formand) E. H. Jarlov

Preben Jørgensen Sven Koch V. Martensen-Larsen Werner Pedersen

Werner Rasmussen Helge Stenkilde

Rikard Frederiksen H. Folmer-Skov

BILAG

Udvalget vedrørende den af staten forestående kortfilmproduktion.

BILAG 1.

København, den 29. oktober 1963.

Det af ministeriet for kulturelle anliggender den 16. august 1962 nedsatte udvalg til undersøgelse af de problemer, der knytter sig til den af staten forestående kortfilmsproduktion nedsatte i efteråret 1962 et underudvalg, som specielt fik til opgave at undersøge problemerne omkring fremskaffelsen af undervisningsfilm.

Underudvalget afgav i marts 1963 til udvalget en indstilling, hvori der foretages en gennemgang af den nuværende ordning med hensyn til produktionen og fremskaffelsen på anden måde af undervisningsfilm til brug i skoler og læreanstalter, endvidere en gennemgang af manglerne og vanskelighederne under den nuværende ordning, og endelig fremsættes der i indstillingen en række forslag til afhjælpning af disse mangler.

Underudvalgets hovedsynspunkt er, at undervisningsfilmene, hvis fremskaffelse hidtil er blevet finansieret af filmfonden, bør betragtes som et undervisningsmiddel på linie med andre audio-visuelle hjælpemidler, der anvendes i undervisningen, og at finansieringen derfor bør overgå fra filmfonden, der ikke længere magter denne opgave, til undervisningsministeriets område. Underudvalget foreslår i denne forbindelse ligeledes en række organisatoriske ændringer, hvorved der skulle sikres skolemyndighederne og pædagogiske kredse større indflydelse på og ansvar for tilrettelægningen af skolens forsyning med undervisningsfilm.

Underudvalgets indstilling og forslag er med enkelte mindre ændringer tiltrådt af det samlede udvalg.

Det var oprindelig udvalgets hensigt at optage underudvalgets indstilling i den betænkning, som forventes at blive resultatet af udvalgets arbejde. Imidlertid har direktøren for Statens filmcentral, som er medlem af udvalget, indtrængende henstillet, at problemerne omkring undervisningsfilmene behandles forlods, idet han har anført, at filmcentralen i dag er i en sådan stilling, at det er den umuligt blot tilnærmelsesvis at opfylde skolens behov for undervisningsfilm, og at det er ubetinget nødvendigt, at der snarest muligt sker en afklaring af statens skolefilmvirksomheds strukturelle og finansielle forhold.

Under henvisning hertil fremsender udvalget vedlagt indstillingen om undervisningsfilm med bilag, idet man henstiller, at ministeriet snarest tager skridt til, at problemet forelægges for undervisningsministeriet.

P. U. V.

W. Weincke
Kontorchef

B. Hedemand
fm.

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Det af ministeriet for kulturelle anliggender nedsatte udvalg vedrørende den af staten forestående kortfilmproduktion.

Oktober 1963.

Underudvalget vedrørende undervisningsfilm.

I sit møde den 12. oktober 1962 besluttede udvalget vedrørende den af staten forestående kortfilmproduktion at nedsætte et underudvalg, bestående af undervisningsinspektør Sigurd Højby som formand, programdirektør Jens Frederik Lawaetz, direktør Werner Pedersen og direktør Kai Holm. Underudvalget fik til opgave særlig at undersøge problemerne vedrørende undervisningsfilm. Underudvalget har i den forløbne tid holdt en række møder samt indhentet oplysninger fra en række uddannelsesområder, jfr. herom nedenfor, og skal herefter afgive følgende redegørelse og indstilling:

I. *Den nuværende ordning.*

A. *Produktion af undervisningsfilm.*

Den statslige produktion af skolefilm hviler på bestemmelsen i lov nr. 117 af 13. april 1938 om biografteatervæsenets ordning § 30, stk. 2 a), hvori det hedder, at filmfondens indtægter kan anvendes til ydelse af tilskud til fremstilling eller anskaffelse af skolefilm eller til andre foranstaltninger, der tjener til fremme af filmens anvendelse i undervisningens tjeneste.

Udgifterne til produktion af kortfilm (herunder undervisningsfilm) afholdes af de bevillinger, som gennem filmfonden stilles til rådighed for Dansk Kulturfilm og Ministeriernes Filmudvalg. Sidstnævnte institution oprettedes i 1944 med det formål at varetage produktionen af film af aktuelt statsoplysende og propagandamæssigt indhold, som agtes optaget af de forskellige ministerier og statsinstitutioner. Undervisningsfilm vil i almindelighed falde uden for denne formålsbestemmelse, og Ministeriernes Filmudvalg har derfor også kun i enkelte tilfælde finansieret produktionen af sådanne film. Produktionen af egentlige skolefilm er så godt som udelukkende blevet finansieret af Dansk Kulturfilms bevilling fra filmfonden.

Filmfondens tilskud til Dansk Kulturfilm har i de senere år, fra 1954/55 til 1962/63, udgjort henholdsvis 300.000 kr., 500.000 kr., 325.000 kr., 300.000 kr., 260.000 kr., 178.000 kr., 268.000 kr., 218.000 kr. og 218.000 kr. Dansk Kulturfilm har udover produktionen af undervisningsfilm også til opgave at producere andre kortfilm om kulturelle og sociale emner, bestemt til forevisning i foreninger, studiekredse, højskoler etc. og til forevisning som forfilm i biografer, og endelig at producere film, der er særligt egnede for børn.

I praksis iværksættes Dansk Kulturfilms produktion af undervisningsfilm efter forslag fra Statens Filmcentrals direktør og skolefilmafdeling. Produktionen af de af Dansk Kulturfilm finansierede film forestås af Statens Filmcentral på basis af produktionskontrakter med private produktionsselskaber, idet Statens Filmcentral ikke selv råder over noget produktionsapparat.

Et særligt område af undervisningsfilmene udgøres af de videnskabelige film, dvs. film optaget til brug ved undervisningen på de højere læreanstalter. Sådanne film har i yderst begrænset omfang været produceret for midler fra Dansk Kulturfilm, navnlig inden for det medicinske område, og i de enkelte tilfælde efter tilskyndelse fra særligt interesserede. I visse tilfælde er der også for vedkommende læreanstalts egne midler blevet fremstillet film til brug i undervisningen, men en organiseret produktion af videnskabelige film eksisterer ikke og har aldrig eksisteret herhjemme.

B. *Anskaffelse på anden måde af undervisningsfilm.*

Lige så vigtig for skolens forsyning med undervisningsfilm er med de nuværende begrænsede midler til produktion af disse film Statens Filmcentrals virksomhed med hensyn til indkøb og bearbejdning af fremmede film.

Denne opgave varetages af Statens Filmcentral med hjemmel i biografteaterlovens § 18, stk. 1, jfr. § 30, stk. 2 a). Filmcentralens udgifter dækkes af filmfonden, og de årlige udgifter til indkøb og bearbejdning af fremmede film er optaget under filmcentralens konto til indkøb og udlejning af film m.v. (finanslovkonto § 25.14.1.01.02.50), som i finansåret 1962/63 udgør 820.000 kr., på forslaget til finanslov for finansåret 1963/64 søgt forhøjet til 870.000 kr. Af denne bevilling afholdes imidlertid ikke blot udgifter til egentlige filmkøb og bearbejdelse af film, men også udgifter til kopier, apparaturanskaffelse, fremstilling af kataloger og andre tryksager, kursus- og konsulentvirksomhed, festivaludgifter m. v. Til egentlige filmkøb, inclusive kopianskaffelser m. v., ansattes i finansåret 1961/62 følgende beløb inden for de nedennævnte kategorier:

Skolefilm	210.000 kr.
Foreningsfilm	210.000 kr.
Børne- og spillefilm	92.000 kr.

Statens Filmcentral varetager også anskaffelse og distribution af film til anvendelse i den videnskabelige undervisning. Hovedparten af disse film overtager filmcentralen uden vederlag fra private firmaer, sponsorer etc. Dette gælder specielt de medicinske undervisningsfilm, som i øjeblikket udgør den største gruppe i filmcentralens samling af videnskabelige film.

For de medicinske films vedkommende sker anskaffelsen i samråd med udvalget for medicinske undervisningsfilm (formand p. t.: professor Poul Bonnevie).

I enkelte tilfælde anskaffes videnskabelige film efter direkte anmodning fra en læreanstalt eller videnskabelig institution.

Erfaringen viser dog, at det kun er i undtagelsestilfælde, at institutionen råder over midler til sådanne filmanskaffelser.

I årene 1959/60, 1960/61 og 1961/62 er der af filmcentralen anskaffet i alt 80 undervisningsfilm, heraf 16 videnskabelige film. Af de øvrige egentlige skolefilm tegner fagene geografi og biologi sig for de fleste, nemlig henholdsvis 26 og 14.

C. *Distribution af skolefilm.*

Distributionen af de skolefilm, der er produceret eller anskaffet for statens midler, varetages af Statens Filmcentral, dels gennem hovedkontoret i København, dels gennem filmcentralens Århus-kontor, som dækker området vest for Lillebælt. Filmcentralen har en særlig skoleabonnementsordning, hvorefter den enkelte skole for et årligt beløb af 100 kr. kan bestille én film ad gangen, således at filmene i årets løb kan udskiftes, så ofte det ønskes. Filmcentralen har i øjeblikket ca. 2000 skoleabonnementer, repræsenterende et tilsvarende antal skoler af de ca. 3000 mulige, løbende. For seminariernes vedkommende har filmcentralen forsøgsvis indført den ordning, at et abonnement ikke alene giver ret til én film ad gangen, men til at rekvirere film efter behov i årets løb.

Det bør nævnes, at skolerne foruden fra Statens Filmcentral har mulighed for at få film til undervisningsbrug gennem andre kanaler, udenlandske ambassader, private firmaers informationsfilm m. v. I den senere tid har et privat filmselskab påbegyndt indkøb, bearbejdning og salg af udenlandske skolefilm.

D. *Konsulent- og informationsvirksomhed.*

Statens Filmcentral må på skolefilmens område udøve en vidtstrakt konsultativ og informativ virksomhed. Denne virksomhed, som øst for Lillebælt varetages af hovedkontorets skolefilmkonsulent og vest for Lillebælt af skolefilmkonsulenten ved Århus-kontoret, omfatter navnlig følgende opgaver:

Besøg med foredrag på samtlige seminarier, som regel én gang hvert sted hvert andet år.
Foredrag for lærerkredse og skoler. Udarbejdelse af artikler til skoleblade. Vejledning af producenter, som uafhængig af Statens Filmcentral ønsker at producere film til undervisningsbrug.

Vejledning af skolebogsforlag og - forfattere, som ønsker filmlister og filmopgaver indlagt i bøgerne.
Rådgivning ved skolers og andre undervisningsinstitutioners anskaffelse af projektorer.
Vejledning for skoler med hensyn til installationer og mørklægning.
Vejledning for skolebyggende arkitekter.
Udarbejdelse af diverse tryksager.

TI. *Mangler og vanskeligheder under den nuværende ordning.*

A. *Organisatorisk.*

På planlægningsstadiet kan man i en vis udstrækning drage nytte af den pædagogiske indsigt, der er repræsenteret i Dansk Kulturfilms organer, dets repræsentantskab og dets bestyrelse. Her har der gennem årene fundet drøftelser sted vedrørende emner for undervisningsfilm. I praksis sker iværksættelsen af produktionen dog i overvejende grad efter forslag fra Statens Filmcentral, og under den løbende produktion er man henvist til at sikre sig den fornødne sagkundskab fra tilfælde til tilfælde.

Det må betegnes som en meget væsentlig og iøjnespringende mangel ved den nuværende ordning, at der ikke eksisterer og aldrig har eksisteret en direkte organisatorisk forbindelse mellem undervisningsmyndighederne (i første række undervisningsministeriet), skolen selv og de organer, som varetager produktionen og fremskaffelsen på anden måde af undervisningsfilm. De ovennævnte skolemyndigheder og pædagogiske kredse burde i langt højere grad drages ind i filmarbejdet vedrørende den langsigtede planlægning af produktion, indkøb, bearbejdning og distribution af undervisningsfilm.

Ovenstående gælder i hovedtræk såvel skolefilm som videnskabelige film.

Som det fremgår, gælder de fremførte betragtninger ligeledes for det under I B omtalte arbejde med udvælgelse, fremskaffelse og bearbejdning af fremmede film, om end det naturligvis står åbent for filmcentralens direktør at forelægge mere principielle retningslinier vedrørende indkøbspolitikken for filmsrådet, hvori undervisningsministeriet, Danmarks Lærerforening, AOF, og højskoleforeningen er repræsenteret.

Den under I G nævnte distributionsvirksomhed er ligeledes helt overladt til Statens Filmcentral, ligesom den under I D nævnte konsultative og informative virksomhed alene varetages af filmcentralens skolefilmkonsulenter, medens der ikke fra undervisningsmyndighedernes side udfoldes noget initiativ i så henseende.

B. *Finansielt.*

Som nævnt stilles bevillingerne til såvel produktion som anden fremskaffelse af undervisningsfilm til rådighed gennem filmfonden, hvis indtægter i alt overvejende grad tilvejebringes gennem den biografbevillingshaverne pålagte afgift. Filmfondens indtægter har i en årrække vist en nedadgående tendens, samtidig med, at der til alle de formål som tilgodeses gennem filmfonden, stilles stadig større krav på grund af prisstigninger, teknisk udvikling m. v. Dette gælder specielt også for undervisningsfilmene, hvor kravet om teknisk kvalitet (tonefilm, farvefilm), kombineret med, at stadig større kredse får øjnene op for filmens muligheder som undervisningsmiddel, bevirker, at de midler, der kan stilles til rådighed gennem filmfonden, bliver stadig mere utilstrækkelige, jfr. de under I A nævnte tilskud til Dansk Kulturfilm i årene siden 1954/55. Når henses til de skete prisstigninger er disse tal udtryk for en betydelig reel nedsættelse af produktionstilskuddene. Trods denne bevillingsknaphed opererer filmfonden i finansåret med et budgetteret underskud på ca. 740.000 kr., som på forslaget til finanslov for finansåret 1963/64 er steget til over 1 million kr. Fondens formue, som i øjeblikket andrager nogle få millioner kroner, må derfor under alle omstændigheder forventes opbrugt i løbet af få år.

Underudvalgets medlemmer er enige om, at den nuværende finansieringsform, hvorefter finansieringen af produktionen af undervisningsfilm sker via en bevilling til Dansk Kulturfilm og indkøb og bearbejdning finansieres via en driftskonto under filmcentralen, således at der i begge relationer sker en sammenblanding af midlerne til undervisningsfilm og til andre film, er uhensigtsmæssig og bør afløses af en ordning, hvorefter der stilles en samlet bevilling til rådighed for undervisningsfilmvirksomheden, omfattende produktion, indkøb og bearbejdelse af fremmede film, distribution og konsulentvirksomhed.

Der er ligeledes enighed om, at en betydelig forhøjelse af de nuværende bevillinger til fremskaffelse af undervisningsfilm er uomgængeligt nødvendig, såfremt der skal skabes muligheder for at føre den langsigtede, systematiske filmpolitik med planlægning un-

der hensyn til fag, undervisningsmetoder, skolereformer og klassetrin, som er nødvendig for fuldt ud at udnytte filmens muligheder i undervisningens tjeneste. Produktionen og indkøbene af skolefilm har hidtil i alt for høj grad måttet være udtryk for et ønske om at dække de allermest påtrængende behov, ligesom der af økonomiske grunde har kunnet gå år imellem produktionen af de enkelte led i serier til hvert fag.

I de af undervisningsministeriets læseplanudvalg for henholdsvis folkeskolen og gymnasiet afgivne betænkninger er film fremhævet som et anvendeligt og ønskeligt undervisningsmiddel inden for de fleste skolefag, og det står klart, at en blot nogenlunde filmisk dækning inden for disse fag ikke eksisterer, og at der under den nuværende finansieringsform ikke er mulighed for at opnå en sådan dækning.

En blot nogenlunde nøjagtig opgørelse af behovet for undervisningsfilm har det ikke været muligt for underudvalget at foretage på den korte tid, der har været levnet det. Dansk Kulturfilm og Ministeriernes Filmudvalg har i en skrivelse af 24. november 1961 til ministeriet for kulturelle anliggender opgjort minimumsbehovet til 48 film til en samlet udgift af ca. 1.000.000 kr. Disse tal omfatter alene de egentlige undervisningsfilm og er som nævnt udtryk for et minimumsbehov. En dybtgående undersøgelse af problemerne ville formentlig medføre, at tallene for en idealløsning måtte sættes betydeligt højere.

For at opnå en bedre oversigt over behovet inden for de forskellige undervisningsområder, har underudvalget rettet henvendelse til nedennævnte læreanstalter, undervisningsmyndigheder m. v.:

* Statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne.
* Undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne.
  Statskonsulenten for ungdomsundervisningen.
* Kommitteret i undervisningsministeriet I. O. Mikkelsen (handelsskoler, tekniske skoler m. v.).
* Socialministeriet.
* Københavns universitet.
* Århus universitet.
* Danmarks tekniske Højskole, den polytekniske læreanstalt.
* Danmarks farmaceutiske Højskole.
* Danmarks Højskole for Legemsøvelser.
  Danmarks Lærerhøjskole.
* Københavns Tandlægehøjskole
* Århus Tandlægehøjskole.
  Danmarks Biblioteksskole.
* Det kgl. Akademi for de skønne Kunster.
* Det kgl. Teater.
* Det kgl. danske Musikkonservatorium.
* Den kgl. danske Veterinær- og Landbohøjskole.
* Handelshøjskolen i København og
* Direktoratet for maskinmesteruddannelsen, sen.

Man anmodede i henvendelsen om oplysning om, i hvilket omfang der i øjeblikket anvendes undervisningsfilm, videnskabelige film, billedbånd m. v. inden for de pågældende undervisningsområder samt om, hvorvidt de nuværende muligheder for anvendelse af sådanne film m. v. fuldt ud dækker behovet, eller om en anvendelse i større omfang ville være hensigtsmæssig, idet man i bekræftende fald udbad sig oplysning om omfanget af behovet for yderligere film, og om, hvilke arter af film, der navnlig savnes.

Man har modtaget svar fra de med * mærkede læreanstalter m. v.

Endvidere har handelshøjskolen telefonisk meddelt, at man der ikke anvender og ikke nærer noget ønske om at anvende undervisningsfilm.

Det indkomne materiale er højst uensartet og vil ikke uden en nøjere bearbejdelse og undersøgelse kunne danne basis for en nærmere fastlæggelse af behovet for undervisningsfilm m. v. En sådan nøjere undersøgelse har underudvalget ikke ment at burde foretage, dels af tidsmæssige grunde, dels for ikke at foregribe en eventuel senere dybtgående undersøgelse på bredere basis, jfr. herom nedenfor under III.

Det indkomne materiale har dog i vidt omfang bekræftet de af Statens Filmcentrals skolefilmkonsulenter og Dansk Kulturfilm gjorte erfaringer, *at* der er et meget stort udækket behov for undervisningsfilm, *at* det

ved mange skoler og læreanstalter beror på tilfældigheder - om der findes en eller flere filminteresserede lærere ved den pågældende skole eller ej - i hvilket omfang de bestående muligheder udnyttes, og endelig, *at* der i det hele hersker en udbredt usikkerhed over for og ukendskab til emnet.

Det skal endelig nævnes, at et med filmene beslægtet objekt, lysbilledserierne eller billedbåndene, i de senere år har vundet stærkere indpas. Filmcentralen har imidlertid med sine begrænsede økonomiske muligheder ikke været i stand til at tage problemerne i forbindelse med billedbåndenes anvendelse op.

Medens ovenstående betragtninger om den bevillingsmæssige utilstrækkelighed særlig har relation til I A og B om henholdsvis produktionen og fremskaffelsen på anden måde af undervisningsfilm, skal for fuldstændighedens skyld også nævnes, at de utilstrækkelige bevillinger tillige bevirker, at den under I G og I D nævnte distributions- og konsultationsvirksomhed ikke fungerer tilfredsstillende.

Som nævnt kan hver skole, som har tegnet ét abonnement, hjemtage én film ad gangen, medens det principielt rigtige, hvis skolefilmen virkelig skulle virke hensigtsmæssigt som undervisningsmiddel, ville være, at hver lærer skulle kunne rekvirere en film til fremvisning netop på det punkt i undervisningen, hvor den hører hjemme. I øjeblikket er der ofte flere måneders leveringstid, hvorved filmene pædagogisk taber adskilligt i værdi.

Et usikkerhedsmoment ved planlægningen af undervisningsfilm skabes ved de af Danmarks Radio påbegyndte skole-TV udsendelser. Skole-TV befinder sig endnu på et forsøgsstadium, og noget sikkert om dets muligheder lader sig på nuværende tidspunkt ikke sige. Nogen klar skillelinie mellem skolefilmens og skole-TV's områder lader sig ikke drage. Det står i alt fald klart, at en række områder kan dækkes af såvel TV som film, og at der fortsat vil være et meget stort område, hvor TV vil være uegnet, og hvor filmen derfor som tidligere vil være enerådende.

Skole-TV's anvendelsesmuligheder begrænses derved, at udsendelserne ikke kan opbevares og må ses den dag, de finder sted, uanset om udsendelsen passer ind i vedkommende lærers undervisning på det pågældende tidspunkt. Mulighederne for opbevaring og udsendelse i »Billedmaskiner« ligger af tekniske og økonomiske grunde mange år ud i fremtiden.

Det er af Statens filmcentrals repræsentant i underudvalget gjort gældende, at denne mangel for mange udsendelsers vedkommende vil kunne afhjælpes ved distribution som 16-mm film, idet han herved har henvist til erfaringerne fra en række andre lande.

Danmarks Radios repræsentant har heroverfor fremhævet en række betænkeligheder ved denne distributionsform. For det første TV's arkivmæssige problem. En række af skole-TV's udsendelser kan senere helt eller delvis anvendes i andre udsendelser, hvilket en distribution som film og deraf følgende almindelige kendskab til filmen ville forhindre. Endvidere kan der ske en kvalitetsmæssig forringelse ved TV-filmenes overførelse til 16 mm-format med optisk lyd. Hertil kommer, at opbygningen af en TV-udsendelse har en helt anden karakter end produktionen af en kortfilm, og TV-filmene er i almindelighed ikke af en sådan teknisk kvalitet, at de kan tåle overførsel til det større filmlærred. Endelig er mange skole-TV-udsendelser af så udpræget aktuel karakter, at en overførsel til film ville være meningsløs.

Danmarks Radios repræsentant har dog på den givne foranledning erklæret sig villig til at søge gennemført, at skole-TV's arkiv gennemgås, og at det overvejes, hvorvidt det vil være muligt at lade sådanne produktioner, som ikke rammes af de ovennævnte betænkeligheder, udsende som film.

Danmarks Radios repræsentant har endvidere over for henstillinger om et samarbejde på produktionstrinet mellem skole-TV og Statens filmcentral gjort gældende, at TV i kraft af radiospredningsloven kun kan tilrettelægge produktionen med henblik på TV-udsendelser, og at TV ikke kan stå som konkurrent til de private kortfilmselskaber.

C. *Tekniske mangler.*

Kun ca. halvdelen af landets skoler er i øjeblikket forsynet med filmfremviser, og en del af disse kan kun fremvise stumfilm. Det er en sjældenhed, at en skole er udstyret med mere end een projektor. Til sammenligning kan nævnes, at en norsk betænkning fra

1958 fastslår, at mindstekravet må være en 16 mm-projektor for hver 14. lærer.

Statens Filmcentral har tidligere fra filmfonden modtaget bevillinger til indkøb og uddeling til skolerne af filmfremvisere, men under filmfondens nuværende økonomiske forhold eksisterer denne mulighed ikke længere.

I øvrigt hersker der stor usikkerhed med hensyn til problemet om anskaffelse af filmapparatur og dettes anbringelse på skolerne. Det ville være hensigtsmæssigt at indføre samme system med hensyn til approbation af apparater og teknisk konsulentvirksomhed, som anvendes for skoleradio og -TV.

Endelig er der ved mange skoler forevisningsproblemer. Som regel findes der i hver skole kun ét lokale med mulighed for filmfremvisning, og i visse tilfælde indrettes selv nye skoler uden hensigtsmæssige forevisningsmuligheder i klasseværelserne.

III. *Underudvalgets forslag.*

Det er underudvalgets grundsynspunkt, at filmen må betragtes som et undervisningsmiddel på linie med de øvrige i skolen anvendte undervisningsmidler, og det er i konsekvens heraf underudvalgets opfattelse, at problemerne omkring undervisningsfilmene ikke bør betragtes isoleret, men må ses som en del af det større problem om skolens forsyning med tidssvarende audio-visuelle hjælpemidler i det hele taget. Såvidt det er underudvalget bekendt, er der ikke herhjemme foretaget en systematisk, effektiv undersøgelse af disse problemer i modsætning til, hvad der har været tilfældet i Norge og Sverige.

Underudvalget skal derfor foreslå, at det henstilles til undervisningsministeriet, at lade en sådan undersøgelse foretage, formentlig ved nedsættelse af et sagkyndigt udvalg, således at man herigennem får problemerne omkring undervisningsfilmene placeret i deres rette sammenhæng og således, at man får en autoritativ tilkendegivelse fra skolemyndighederne om, hvilken vægt man ønsker at tillægge undervisningsfilmene i forhold til de øvrige audio-visuelle hjælpemidler.

Spørgsmålet om fremskaffelse af et tilstrækkeligt antal fremvisningsapparater bør ligeledes behandles i denne sammenhæng, ligesom det ville være ønskeligt, om problemet med indretningen af hensigtsmæssige forevisningslokaler kunne tages op af undervisningsministeriet.

Med hensyn til organiseringen af arbejdet med fremskaffelsen af undervisningsfilm finder underudvalget den nuværende form forældet og uhensigtsmæssig.

De praktiske erfaringer er i dag samlet i Statens Filmcentral, og man vil derfor finde det rigtigst, at det praktiske arbejde med fremskaffelsen af undervisningsfilm - såvel produktion som indkøb af fremmede film - forbliver i filmcentralen.

Man må imidlertid lægge den største vægt på, at der skabes en organisatorisk forbindelse til skolemyndigheder og pædagogiske kredse, således at der sikres disse medindflydelse på og medansvar for tilrettelægningen af arbejdet med skolens forsyning med undervisningsfilm, eventuelt film og andre audio-visuelle hjælpemidler under et. Som en praktisk gennemførlig form kunne man tænke sig at foreslå nedsættelsen af et permanent udvalg under undervisningsministeriet, f. eks. efter samme mønster som det for skoleradio og -TV nedsatte arbejdsudvalg, og gerne i samarbejde med dette, eventuelt ved gensidig repræsentation. Da problemerne med hensyn til egentlige skolefilm og videnskabelige film er væsensforskellige, vil nedsættelsen af et udvalg for hver af disse to filmkategorier muligvis være praktisk. Dette vil i nogen grad afhænge af, om man også i bevillingsmæssig henseende vil finde en adskillelse af de to filmkategorier praktisk, jfr. nedenfor.

Muligvis vil en nøjere gennemgang af problemerne vise, at det også vil være hensigtsmæssigt at etablere et særligt udvalg vedrørende ungdomsundervisningen og voksenuddannelsen.

Som nævnt under I D har den konsultative og informative virksomhed over for skolerne hidtil alene været drevet af Statens Filmcentral, uden organiseret samarbejde med skolen. Det ovenfor nævnte arbejdsudvalg kan råde bod herpå, eventuelt i forbindelse med en udvidelse af Statens Filmcentrals konsulentvirksomhed.

For så vidt angår den bevillingsmæssige situation er det ovenfor nævnt, at hverken produktion, indkøb eller distribution har et

tilfredsstillende omfang, og at man i dag ikke er i stand til at dække skolernes og læreanstalternes behov. En forøgelse af bevillingerne gennem filmfonden synes ikke mulig. Som følge heraf og som en konsekvens af underudvalgets grundsynspunkt, at undervisningsfilm er hjælpemidler i undervisningen på linie med andre hjælpemidler, finder man det rigtigst, at bevillingerne til undervisningsfilm løsrives fra filmfonden. Man finder det over for biografbevillingshaverne, hvis afgifter udgør størstedelen af fondens indtægter, principielt rigtigt, at fondens midler anvendes til egentlige filmiske formål, som direkte eller indirekte kommer filmen selv til gode, og ikke til fremskaffelse af undervisningsmidler til skolen. Også set fra skolens synspunkt forekommer det principielt rigtigst, at bevillingerne til et så betydningsfuldt undervisningsmiddel ikke skal være afhængige af filmfondens svingende indtægter.

Man skal derfor indstille, at der rettes henvendelse til undervisningsministeriet om overtagelse af udgifterne ved produktion, indkøb og distribution af undervisningsfilm, således at der under undervisningsministeriets budget opføres en årlig, samlet bevilling til disse formål.

En opdeling af bevillingen i egentlige skolefilm og videnskabelige film vil muligvis være hensigtsmæssig. Af det indkomne materiale fra de højere læreanstalter fremgår, at selv om man visse steder har formået af sine driftsbevillinger selv at finansiere fremskaffelsen af videnskabelige film, har dette langt fra været tilfældet i tilfredsstillende omfang ved andre læreanstalter, således at der på dette område er oparbejdet et betydeligt udækket: behov.

Underudvalget føler sig overbevist om, at en tilfredsstillende løsning af opgaverne kræver en betydelig forøgelse af bevillingerne i forhold til deres nuværende størrelse, men mener ikke på det foreliggende grundlag at kunne angive nogen absolut størrelsesorden. Denne må blandt andet afhænge af resultatet af den undersøgelse af hele problemet om de audio-visuelle hjælpemidler, som er foreslået oven for, og hvis iværksættelse man finder meget presserende.

I denne forbindelse kan man endvidere nævne spørgsmålet, hvorvidt den nuværende lave skoleabonnementspris, der må betragtes som et udslag af et serviceprincip over for skolerne, idet 100 kr. årlig næppe dækker blot de egentlige forsendelsesomkostninger, bør opretholdes, eller om skolerne i højere grad selv bør dække omkostningerne ved fremskaffelsen af filmene. Underudvalget har dog ikke ment at burde tage stilling til dette skolepolitiske spørgsmål.

Kort oversigt over forhold vedrørende audio-visuelle hjælpemidler i udlandet

ENGLAND.

The National Committee for Audio-Visual Aids in Education.

Denne komité blev oprindelig nedsat i 1946 som landskomité for visuelle hjælpemidler i undervisningen af de lokale undervisningsmyndigheder og lærerorganisationer. Komiteen består af 36 medlemmer, hvoraf halvdelen repræsenterer de lokale undervisningsmyndigheder, halvdelen lærerorganisationerne. Desuden er undervisningsministeriet repræsenteret med tre medlemmer. Den samlede landskomité afholder møde to gange om året. Underudvalg og arbejdsudvalg afholder møde, så ofte arbejdet kræver det. Et permanent sekretariat koordinerer de forskellige aktiviteter i centralorganisationen.

Landskomiteens almindelige funktion er, inden for det audio-visuelle område, at bestemme retningslinierne for en national politik, der dækker de lokale myndigheders og læreres synspunkter og udtrykker deres behov. Gennem komiteen kanaliseres også lærernes personlige erfaringer.

Landskomiteen finansieres af bidrag fra de lokale myndigheder fastsat i forhold til elevantal. Medlemsskab er frivilligt, men af 146 lokalmyndigheder er 141 tilsluttet. Komiteens midler anvendes til:

a) administration af komiteen, herunder publikationer, kurser, konferencer etc.
b) filmproduktion, som ledes af executiv-organet, The Educational Foundation for Visual Aids Ltd.
c) The Experimental Development Unit -halvdelen af udgifterne hertil betales af undervisningsministeriet.

The Central Committee of Teachers' Visual Aids Group er et permanent underudvalg af landskomiteen; det blev oprettet i 1951 for direkte at repræsentere lærere ved skoler og seminarier ved fastlæggelsen af retningslinierne for den nationale politik på det audio-visuelle område.

Før og under krigen var der spontant opstået en bevægelse blandt dem, der indså værdien af visuelle metoder; man dannede lokale grupper, der mødtes regelmæssigt for at studere brugen af visuelle hjælpemidler og for at udøve lokal konsulentvirksomhed.

Der eksisterer nu næsten 150 af disse Teachers Visual Aids Groups, som er repræsenteret i centralkomiteen. Denne består af 12 medlemmer valgt på regional basis af grupperne samt af op til 5 ekstra medlemmer, som kan udpeges af landskomiteen i samråd med centralkomiteen.

Landskomiteen udpeger halvdelen af medlemmerne, inclusive formanden, af bestyrelsen for The Educational Foundation for Visual Aids, som landskomiteen arbejder i nær tilknytning til, idet komiteen er det lovgivende og rådgivende organ, medens The Educational Foundation for Visual Aids er executiv-organet. De to organisationer har samme lokaler og failles personale, der arbejder under een direktør.

The Educational Foundation for Visual Aids Limited.

The Educational Foundation for Visual Aids Ltd. forestår produktion, distribution, apparatteknisk service etc. Organisationen har en bestyrelse på 10 medlemmer, repræsenterende the County Councils, the Municipal Corporations, the Association of Education Committees, the Welsh Joint Education Committee (i alt 5) samt - som ovenfor nævnt - landskomiteen (i alt 5). En af komiteens 5 medlemmer skal repræsentere lærerstanden.

For landskomiteen og The Educational

Foundation er oprettet en Joint Executive Committee på i alt 16 medlemmer.

The Educational Foundation for Visual Aids blev oprettet i 1948 af undervisningsministeriet i samråd med de lokale undervisningsmyndigheder for at betjene de lokale myndigheder og skoler med skolefilm og billedbånd såvel som med apparater og teknisk vejledning. Institutionens konstitutionelle og financielle struktur blev reorganiseret i april 1957.

Institutionen modtager en forholdsmæssig del af de midler, der ydes landskomiteen af de lokale undervisningsmyndigheder, til fremstilling af nye undervisningsfilm til skoler.

Under EFVA hører også The Foundation Film Library, den almindelige udlånscentral for undervisningsfilm for England og Wales.

Kataloger over visuelt materiale.

The EFVA National Catalogue, »Visual Aids: Film and Filmstrips«, giver oplysning om film og billedbånd produceret af alle de producenter, der fremstiller materiale med særligt henblik på undervisning, og udgør således, samlet under eet, en omfattende informationskilde. Kataloget er så indholdsrigt, at det må udgives i otte dele, der hver dækker en bestemt emnegruppe. Alle oplysninger om de forskellige deles indhold og priser findes i en særskilt brochure.

EFVA udgiver også et katalog over plancher, der kan fås til undervisningsbrug hos forskellige producenter. EFVA udlåner imidlertid ikke materiale af denne art.

Film og billedbånd.

Alle film og billedbånd, der er omtalt i katalogerne, opbevares på The Foundation Film Library. Alle film kan købes eller lejes; der er særlige fordele for de skoler, der er tilsluttet en speciel abonnementsordning. Gennemsyn af film er kun gratis for eventuelle købere. Billedbånd står gratis til rådighed for alle eventuelle købere af billedbånd.

Information.

1. Landsorganisationen fungerer, på omfattende vis, som informations- og vejledningscentral i alle spørgsmål vedrørende audio-visuel undervisning.
2. NC AV AE udgiver et månedligt tidsskrift, der hedder »Visual Education« (årsabonnement: 20 sh.), der omfatter artikler om alle sider af audio-visuel undervisning, lærerartmeldelser af nyt visuelt materiale, orientering om lokal aktivitet og artikler om den seneste udvikling inden for det apparattekniske område. Et af numrene udgør en årbog for visuelle hjælpemidler.
3. En omfattende informationsservice ydes af VENISS (Visual Education National Information Service for Schools). Ifølge denne ordning, som blev indført for at give lærerne flest mulige oplysninger så billigt og let som muligt, sendes alle landsorganisationens publikationer automatisk til medlemmerne mod betaling af et årligt abonnement.

Apparater.

EFVA's tekniske afdeling koncentrerer sig udelukkende om de problemer, der kan opstå i forbindelse med det audio-visuelle skoleapparatur. Afdelingen råder over og leverer et righoldigt udvalg af apparater, og demonstrationer kan arrangeres på stedet. Den tekniske service omfatter også tilbehør, eftersyn, reparationer og vedligeholdelse af projektorer.

Rådgivning med hensyn til produktion.

1. Gennem centralkomiteen gør landskomiteen det muligt for lærerne at få indflydelse på fremtidig produktionspolitik. De opfordres til at fremkomme med forslag til nye film og billedbånd; hvert forslag overvejes grundigt og anbefales til EFVA, der tager sig af produktionen. Der er udarbejdet en fortegnelse over pædagogiske rådgivere og herfra udpeges en lærer til at fungere som pædagogisk konsulent for hvert nyt projekt, der iværksættes.
2. The Educational Foundation hjælper og vejleder gerne i spørgsmål vedrørende amatørproduktioner, enten det drejer sig om film eller billedbånd, med henblik på distribution gennem The Foundation Film Library.

Det her skildrede mønster er i øjeblikket under en vis omdannelse.

Hidtil har ordningen først og fremmest

været møntet på skolerne Ganske vist er der blevet gjort en hel del for seminarierne og de tekniske højskoler — men kun lidt for universiteterne, som kunne benytte sig af de foreliggende fordele, men for hvem der ikke gjaldt nogen almindelig ordning. (Der er nu 65 universiteter).

De væsentligste problemer har været at finde frem til, hvad der burde gøres ved den højere undervisning (seminarier, tekniske højskoler og universiteter). De vigtigste konklusioner er:

1. At enhver højere læreanstalt bør have en servicecentral, der er ansvarlig for indførelse og oprettelse af audio-visuelle hjælpemidler i sin institution (rådgivning, produktion etc.).
2. At man bør skabe muligheder for at betjene disse servicecentraler med hensyn til uddannelse, produktion, rådgivning etc., således at disse muligheder kan udvides til at omfatte film, TV, undervisningsmaskiner (incl. elektroniske beregningsmetoder), fotografering, opbevarings- og restaureringsmetoder, kopieringsmetoder etc.

Det vigtigste problem har været at afgøre, om disse ydelser til både skoler og højere undervisning skulle formidles af een organisation eller af to separate organisationer. Man har besluttet sig til førstnævnte alternativ ud fra den betragtning, at de tekniske metoder for audio-visuelle hjælpemidler er de samme for alle undervisningstrin. Hele foretagendet vil sandsynligvis få navnet »Council for Educational Technology«, idet man således kommer bort fra udtrykket »audio-visuel«.

Til de engelske audio-visuelle organer er også knyttet et *National Audio-Visual Aids Centre.* Det huses i en særlig, 1200 m^2 stor bygning i Londons udkant, opført af EFVA med ca. 1/3 tilskud fra den private audio-visuelle industri. Centret blev indviet i 1964. Dets virksomhed omfatter:

1. En kursusafdeling, som arrangerer lærerkurser etc. i anvendelse af audio-visuelle midler og apparaternes betjening.
2. En forsøgsafdeling, som efterprøver nyt apparatur, eksperimenterer med forbedringer og nye konstruktioner efter undervisningens behov og yder råd og vejledning til producenter af audio-visuelle apparater såvel som til købere.
3. Teknisk afdeling, som sælger og reparerer etc. audio-visuelt apparatur. Centret rummer en permanent aktuel udstilling af audio-visuelt apparatur etc.

FRANKRIG.

Undervisningsministeriets »services audio-visuels« er henlagt under 1'Institut Pédagogique National, som har til opgave *at organisere og koordinere al virksomhed vedrørende fremstilling og brug af audio-visuelle hjælpemidler i fransk undervisning.* Dette sker igennem en række udvalg og specialorganer som forestår *forsøgsvirksomhed, produktion* og *distribution.*

A.

Hovedorganer er: *La commission des moyens d'enseignement* sammensat af repræsentanter for de forskellige skoleformer og undervisningsgrene. For hvert fagområde er der oprettet en *»sous-commission«.* Disse organer har en dobbelt funktion:

1. De udvælger og godkender av-undervisningsmateriel, klassificerer det efter anvendelighed i forhold til kvalitet, undervisningsniveau etc. og informerer herom gennem en særlig bulletin: »Les moyens d'enseignement«.
2. De fører tilsyn med produktion af undervisningsfilm og billedbånd/lysbilleder etc.

Indenfor dette grundmønster har man et antal »commissions specialisees«:

1. *Film- og lysbilledudvalget,* som mødes mindst én gang årlig for at drøfte de forskellige fags behov og ønsker vedrørende disse undervisningsmidler.
2. *Skole-TV-udvalget,* som mødes mindst én gang årlig med tilsvarende formål. Under dette udvalg arbejder et antal specielle underudvalg og arbejdsgrupper med problemer vedrørende TVs anvendelse i særlige fag, skoleformer etc.
3. *AV-apparat-udvalget,* som gennem en række tekniske særudvalg foretager undersøgelser og konsultationer vedrørende anvendelse og konstruktion af AV-apparater.

B.

Selve den praktiske av-virksomhed er henlagt under IPNs *Departement des moyens audio-visuels.*

1. *Service general* omfatter: a) administration, b) dokumentation, c) sekretariatet for apparatudvalget, d) informationstjeneste, udarbejdelse af kataloger, de periodiske skrifter, »l'Education nationale« og »Documents pour la classe« med informationer om bl. a. av-undervisningsmidler.
2. *Service du cinéma et de la projection fixe* (film og lysbilleder) omfatter a) sekretariatet for »la commission des moyens d'enseignement« vedrørende disse av-midler, b) anskaffelse af godkendte undervisningsfilm, c) ledelse af produktion af undervisningsfilm på IPNs vegne på grundlag af skolefilm/lysbilledudvalgets principielle programlægning. Filmene fremstilles dels i egen produktion (se nedenfor), dels på kontrakt med private selskaber.
3. *Service de la TV scolaire.* Samarbejdet med det franske TV, RFT, om a) fire ugentlige skole-TV-udsendelser a 30 minutter: 2 for folkeskolen, 1 for »second degré«, 1 for den tekniske undervisning, b) fire ugentlige 15 minutters udsendelser af »télécinéma« beregnet på »premier degré«, c) to ugentlige 30 minutters udsendelser beregnet på voksen- og korrespondanceundervisning.
   Det ovenfor nævnte specielle *skole-TV-udvalg* fører tilsyn med det samlede undervisnings-TV-program.
4. *Service de la radio scolaire* producerer seks 15 minutters udsendelser pr. uge til folkeskolen. Alle udsendelser opbevares på bånd.
5. *Service des moyens sonores:* Gennem en række særudvalg udvælges og godkendes »documents sonores«, specielt grammofonplader (musik, litteratur etc.) Producerer ikke selv (dog i mindre omfang bånd til sprogundervisning), men rådgiver den private industri. Råder over studiesamling af »documents sonores«, som ikke distribueres: La Phonothèque centrale de l'enseignement public. Samarbejder med TV og radio om båndregistrering af TV- og radioudsendelser.
6. *Cinematheque centrale de l'enseignement public:* Distribuerer film på basis af et abonnementssystem og sælger film og — især billedbånd. Den lokale distribution finder sted gennem 18 regionale og 32 departementale filmoteker.

C.

Services régionaux et départementaux:

a. De regionale og departementale »centres de documentation pédagogique« omfatter avcentraler af varierende omfang og betydning. De sorterer under de såkaldte »akademier«, hvoraf der findes ca. 15. Et flertal af disse centraler omfatter også et filmotek. Centralerne rådgiver og betjener de lokale skolevæsener, skoler og lærere med hensyn til avmidler. De udlåner film, ledsagemateriale til TV- og radioudsendelser og for en dels vedkommende tillige billedbånd og grammofonplader. Enkelte centraler råder også over reparationsfaciliteter. Centralerne arrangerer desuden informationsmøder og kurser.

b. *Le centre audio-visuel de Saint Cloud:* Oprettet 1947 som en sammensmeltning af det av-pædagogiske laboratorium ved Saint Cloud Ecole Normale og IPNs produktionsafdeling. De to organer tilsammen har følgende funktioner:

1. Laboratoriet udfører forsøgsvirksomhed (undersøgelser, eksperimental, produktion etc.) specielt med av-midler, deres praktiske pædagogiske værdi etc.
2. IPNs produktionsafdeling stiller tekniske faciliteter til rådighed for laboratoriets produktion samt forestår den produktion, der er vedtaget af la commission des moyens d'enseignement.

Centret arrangerer desuden lærerkurser af varierende omfang, bl. a. et 12-måneders kursus for lærere etc., der vil specialisere sig i av-midler, samt deltager i kurser arrangeret af skolecentralerne.

Centrets produktionsenhed fremstiller avmidler til forsøgsvirksomheder, film og andet av-materiale til den højere undervisning, prototyper af av-midler for forskellige undervisningsgrene samt bearbejder IPNs udenlandske av-indkøb til fransk. Centret råder hertil over diverse specialister og atelierer med nødvendigt teknisk udstyr.

D.

Udover ovennævnte har i Frankrig *La Direction de Venseignement technique* sin egen filmtjeneste, som samarbejder med IPN. Det samme gælder *Le Haut Commissariat å la jeunesse et aux sports,* som producerer, indkøber og distribuerer film, væsentlig til voksenoplysning, idrætsliv, ungdomsorganisationer etc. Distributionen sker i et vist omfang gennem de lokale skolecentraler.

HOLLAND.

De hollandske skoler kan inddeles i tre hovedgrupper 1) Offentlige skoler. 2) Protestantiske skoler. 3) Romersk-katolske skoler. Førstnævnte kategori er stats- og kommuneskoler - de to sidstnævnte privatskoler. Af privatskoler findes der yderligere en gruppe, der er offentlig i den forstand, at den ikke har noget religiøst tilknytningsforhold. De audio-visuelle midler i undervisningen sorterer under tre forskellige institutioner:

1. De romersk-katolske skolers skolefilmnævn.
2. De protestantiske skolers skolefilmnævn.
3. De offentlige skolers skolefilmnævn.

Organet for ovennævnte tre grundinstitutioner arbejder under navnet »Stichting Nederlandse Onderwijs Film« (NOF). Skolerne kan blive medlem af en af disse institutioner og betaler et årligt kontingent til den institution, de er tilknyttet. Kontingentets størrelse afhænger af elevantallet og varierer fra et vist minimumsbeløb til et givet maximumsbeløb.

NOF planlægger, producerer, indkøber, bearbejder og distribuerer film og billedbånd (lysbilleder) til alle slags skoler med undtagelse af universiteter. Institutionen beskæftiger sig også i mere udstrakt grad med audio-visuelle midler til undervisningsbrug. For øjeblikket er den videnskabeligt-pædagogiske afdeling f. eks. i gang med at undersøge undervisningsmaskiner, grammofonplader, båndoptagelser til brug i sprogundervisningen etc.

En skole kan låne så mange film, den ønsker. Yderligere er alle omkostninger f. eks. transport til skolen og tilbage til udlejningskontoret includeret. Til hver film er der en lærervejledning, der tilsendes skolerne sammen med et omfattende katalog. I denne lille vejledning kan læreren finde filmens kommentar, en indholdsbeskrivelse og forslag med hensyn til filmens anvendelse i undervisningen.

En af NOF's vigtigste publikationer er tidsskriftet »Toonbeeld«. Heri gives en orientering om nye film og billedbånd, og i årenes løb har dette tidsskrift holdt sine læsere underrettet om den udvikling, der har fundet sted i Holland og i udlandet på det audio-visuelle område. Det bringer også artikler om film- og fjemsynsundervisning og skolefjernsyn. Fra januar 1966 har tidsskriftet fået navneforandring til »Toonbeeld nieuwe stijl«; samtidig vil det, foruden de mere praktiske meddelelser, nu også i udstrakt grad omfatte artikler om *alle* audio-visuelle media, således at bladet fremtidig henvender sig ikke blot til skolerne, men også til enkeltpersoner. »Toonbeeld nieuwe stijl« vil udkomme 5 gange årligt.

NOF udsender hvert år 20-50 undervisningsfilm. Nogle af disse film er produceret af NOF. Praktisk talt alle udenlandske film synkroniseres på hollandsk af NOF's egen lydafdeling.

NOF distribuerer også film til undervisningsbrug fra udenlandske ambassader, institutioner og organisationer som Unilever, Shell, Philips etc, som er villige til at udsende deres film gennem NOF.

Endelig indkøber og bearbejder NOF film fra privatpersoner og kommercielle filmselskaber.

Filmsamlingen omfatter ca. 450 film, og det samlede kopiantal beløber sig til over 10.000. Man må i fremtiden forvente en betydelig stigning i produktion og efterspørgsel efter tonefilm. Men på nuværende tidspunkt har mange skoler endnu kun stumfilmprojektorer, og produktion og distribution af stumfilm må derfor fortsættes.

Afdelinger.

De større retningslinier for NOF's virksomhed bestemmes af en bestyrelse, der repræsenterer de forskellige hollandske skoleorganisationer. Det daglige arbejde varetages af en direktør, som er ekspert i audio-visuelle midler og ansvarlig for produktionen etc.; han assisteres af syv afdelingsledere.

De pågældende afdelinger er: den videnskabelige afdeling, den pædagogiske afdeling, produktionsafdelingen, informationsafdelingen, distributionsafdelingen, administrationsafdelingen og afdelingen for almindelige anliggender.

Et udvalg bestående af tre personer, der alle er pædagoger, bistår direktøren som konsulenter i pædagogiske spørgsmål. Dette udvalg undersøger bl. a., hvilke pædagogiske krav en undervisningsfilm eller et billedbånd må opfylde, og samtidig tager det sig af de fordringer, de forskellige skoletyper stiller. I særlige tilfælde nedsættes et udvalg af lærere, der skal fungere som rådgivere med hensyn til produktionen af en film for en særlig skoletype, en bestemt aldersklasse eller et specielt undervisningsemne. Der eksisterer f. eks. et udvalg bestående af tre eksperter i fysikundervisning; dette udvalg bistår ved produktionen af fysikfilm til brug for folkeskolen.

Pr. 31. december 1964 var det samlede medlemstal 4.500 skoler dvs. ca. 40% af alle hollandske skoler. Filmsamlingen omfatter ca. 7.000 kopier af stumfilm og 3.000 kopier af tonefilm.

Der er seks konsulenter til at hjælpe og vejlede læreren med hensyn til programlægning, køb af filmprojektor, billedbåndprojektor eller båndoptager, den bedste måde at mørklægge på etc. Disse konsulenter besøger regelmæssigt skolerne.

Alle seminarier i Holland kan blive medlemmer af NOF gratis. På denne måde kan fremtidige lærere blive bekendt med de undervisningsmæssige muligheder, de audio-visuelle midler rummer.

NORGE.

Statens Filmsentral har oplyst følgende:

»Statens Filmsentral er oprettet ved stortingsvedtak av 1948. Den skal være et samordningsorgan for filmarbejdet i de forskellige grener av statsadministrasjonen. Den skal skaffe opplysningsfilm til skoler, forsvaret, handelsflåten, organisasjoner m. v.«.

Dette er innledningen til fremdeles gjeldende statutter fra 1948. De gir ikke et klart bilde av organisasjonen i dag. Stort sett kan man si at virksomheten må faller i følgende grupper:

1. Administrativ og konsultativ virksomhet i forbindelse med filmproduksjon. Filmsentralen har bare en liten årlig bevilgning til produksjon (se nærmere under avsnittet *Produksjon).*
2. Kjøpi og omarbeiding av utenlandsk film. Filmsentralen har egen bevilgning til dette formål.
3. Opprettelse og vedlikehold av et filmotek som står til tjeneste med utleie til skoler, høgskoler og organisasjoner.
4. Salg av kopier til lokale skolefilmsentraler. (se senere).
5. Produksjon av bildeband. Filmsentralen har eget budsjett for dette formål. En stor del av bildebandene produseres i samarbeid med Skolekringkastinga.
6. Salg av bildeband til skoler og organisasjoner.

Filmsentralen har opprettet filialer i Tromsø og Kirkenes.

Kommunenes Filmsentral A/S. Skolefilm.

Denne skolefilmavdeling ble opprettet adskillige år før Statens Filmsentral og det ble innledet samarbeid for å unngå dobbeltarbeid. Stort sett er det slik at K. F. Skolefilm tar seg av distribusjon og salg av filmkopier til allmenndannende skoler, mens S. F. betjener yrkesskoler, høyere læreanstalter og organisasjoner. S. F. og K. F. omarbeider oftest i fellesskap utenlandske skolefilmer.

Statens skolefilmnemnd.

Staten opprettet i 1946 Statens skolefilmnemnd. Fra 1948 fikk nemnda sekretariat i Statens Filmsentral. Nemndas hovedopgave ble først og fremst å vurdere filmer som produsentene sender inn til kontroll. Fra 1962 fikk nemda seg også tillagt godkjenning av bildeband. Denne kontroll er ikke av sensurmessig art, heller ikke er det slik at skolene bare kan vise, eller skolefilmsentralerne kjøpe film, som er godkjent av skolefilmnemnda. Nemnda vurderer materialet og gir sin uttalelse, men denne representerer en *anbefaling.*

Nemnda består av 7 medlemmer fra ulike skolearter, alle oppnevnt av Kirke- og undervisningsdepartementet.

Kataloger og halvårslister over godkjente filmer og bildeband sendes til skoler over hele landet.

Fylkes jilmnemnder.

Statens skolefilmnemnda har kontakt med fylkesfilmnemnder. Disse nemndene har noe ulikt utspring. I de fleste tilfeller består fylkesfilmnemndene av representanter for lærerorganisasjonene sammen med en representant direkte oppnevnt av fylket. Fylkefilmnemndene arbeider i vesentlig grad med økonomiske problemer, forslag om fylkestilskudd til innkjøp av apparater og film.

Kommunale og interkommunale jilmnemnder.

I mange kommuner er det en kommunal filmnemnd som arbeider med spørsmålet om kommunale bidrag til skolefilm innen kommunen. I kommunene er representantene i filmnemndene stort sett også fra lærerorganisasjonene.

Disse organene gjør seg gjeldende på det skolefilmpolitiske området, men har lite med det praktiske skolefilmarbeidet å gjøre.

Distribusjon.

På grunn av de geografiske forhold i Norge er det vanskelig for ikke å si ugjørlig å betjene skolene i hele landet fra sentraler i Oslo. Resultatet er at det er blitt opprettet lokale skolefilmsentraler. De lokale sentraler, i dag ca. 30, er dels fylkessentraler, dels interkommunale, dels kommunale. Sentralene kjøper filmkopier fra K. F. (K. F.-S. F.) eller andre filmdistributører og produsenter. Stort sett foretas innkjøpene på grunnlag av lister fra Statens skolefilmnemnd. Midler til sentralenes drift og filminnkjøp skaffes over fylkenes og kommunenes budsjetter.

De lokale sentralene kjøper inn filmer som har et relativt stort anvendelsesområde. Mere sjeldne filmer leies stort sett fra K. F., i enkelte tilfelle fra S. F.

Sentralene betjener bare skolene. Foreninger er henvist til Statens Filmsentral i Oslo, eller til filialene i Tromsø og Kirkenes.

Apparater kjøper sentralene hos vanlige forhandlere. Filmsentralen har ikke planer om å begi seg ut på dette marked. Krav til apparatene er omhandlet i »Innstilling fra komiteen til å utrede spørsmål som står i forbindelse med bruken av audio-visuelle hjelpemidler i skolen«: side 45, men noe kontrollorgan er ennå ikke opprettet. Derimot kan en vel gå ut fra at nye minstekravlister som kom i 1961, har virket inspirerende på innkjøpene (Innstillingen side 25).

Produksjon av film.

En avdeling i Kirke- og undervisningsdepartementet har hvert år budsjettmidler til rådighet for produksjon av film. Filmsentralen har ikke monopol på produksjon av skolefilm. Mange private produsenter får tilskud av statsmidler til bestemte produksjoner hvor Filmsentralen ikke er med på planleggingen. Men til den økonomiske støtte knytter gjerne det vilkår af Filmsentralen skal ha rett til å trekke kopier til sine ikke-kommersielle formål, herunder anskaffelse av kopier til skolefilmsentralene, til netto laboratoriepriser.

Kort sagt ligger statens tilskudd til skolefilmvirksomheten i finansiering og bidrag til produksjon og i en viss grad i subdiering av kopier av filmer og bildeband.

Det strukturelle bilde som kan trekkes sammen av alle disse detaljer er neppe et bilde man kan si seg tilfreds med, men ordningen med skolefilmnemnda og sentraler virker slett ikke verst. Planlegging av skolefilmproduksjon er ennå højst tilfeldig.

SVERIGE.

Produktion af av-midler finder hovedsagelig kun sted på privat kommerciel basis. Billedbånd etc. produceres og sælges af de større skoleforlag, mens undervisningsfilm produceres og sælges af et mindre antal private filmselskaber. Produktionen omfatter i det væsentlige kun bearbejdelser af udenlandske undervisningsfilm til svensk, mens fremstilling af originale svenske undervisningsfilm er yderst sjældne.

Statslig financieret produktion af av-midler finder i et vist omfang sted indenfor Skolöverstyrelsens rammer, dog hidtil kun med henblik på læreruddannelsen (film og andet undervisningsmateriale). Skolöverstyrelsen (SÖ) samarbejder her med SÖ-forlaget som udgiver billedmateriale på kommerciel basis og som desuden medvirker ved distribution af SÖs produktioner.

Midlerne til SÖs filmproduktionsvirksomhed optages på en konto »Pedagogiskt utvecklingsarbete, framställning av undervisningsfilm« og androg i 1965 436.000,- sv. kr. Produktionen af undervisningsfilm sorterer under SÖs undervisningsafdeling og forestås af en konsulent og en »byråingenjör«.

Distribution af av-midler sker ved salg til enkelte skoler eller til kommunale distributionsorganer (av-centraler og filmarkiver), hvoraf der findes ca. 250 større og mindre. I princippet kan der siges, at kommunerne indkøber og stiller av-midler frit til skolernes rådighed. I tilfælde, hvor det drejer sig om mindre anvendt materiale, lejer skolerne dette hos private kommercielle udlejere - omkostningerne herved betales af kommunen.

For rådgivning og information om bl. a. av-midler findes i Stockholm en Rikscentral för pedagogiska hjälpmedel (RPH) og i hvert len en lenscentral (LPH). Hver lenscentral ledes af en LHP-forstander, som arbejder på halvtid og som i øvrigt er lærer. RHP og LHP råder over lokaler, som anvendes til metodiske udstillinger og rådgivningsvirksomhed.

Der findes ikke central testning og approbation af apparater sted. Dette forekom tidligere, men er ophørt. Til 1.7.1965 sorterede et centralt indkøbskontor under SÖ. Det administreres nu kommunalt af Kommuneforbundet.

RHP og LHP betales af statsmidler og sorterer dels under SÖ, dels under länsskolnämnderna.

TYSKLAND.

Institut für Film und Bild in Wissenschaft und Unterricht (Forbundsrepublikken Tyskland).

Oprettelse.

Institut für Film und Bild er stiftet som Gesellschaft mit begrenzter Haftung i 1950 og samtlige vesttyske »lande« står i dag som deltagere med lige stort kapitalindskud (20.000 DM: - i. alt 220.000 DM), idet Bremen, Berlin og Hamburg deltager som selvstændige partnere. Driftsudgifterne bæres i forhold til hvert områdes samlede elevantal i alle skoleformed. Pr. 1961 beregnedes driftstilskuddet som 13,3 Pf. pr. elev (ca. 23,3 øre).

Formål.

Instituttet har til formål at fremme anvendelsen af film, lysbilleder og lydbånd/plader inden for videnskab, i undervisning og ungdomsarbejde. Instituttet kan derfor beskæftige sig med produktion og bearbejdelse af de nævnte medier samt med de hertil nødvendige tekniske apparater (projektionsapparater, båndoptagere etc.).

Opbygning.

Hver parthaver har én stemme. Der udpeges tilsynsråd (for tiden bestående af seks medlemmer), der overvåger instituttets daglige drift, som forestås af en direktør og en vicedirektør. Direktøren er ansvarlige for instituttets pædagogiske, videnskabelige og produktionsmæssige funktioner, ligesom han ansætter det øvrige personale (undtagen vicedirektøren). Vicedirektørens arbejdsområde er instituttets praktiske administration.

Pædagogisk og fagligt støtter instituttets ledelse sig til et kuratorium med 24 medlemmer, repræsenterende forbundslandenes kulturministerier, lærerorganisationerne, kommunalforvaltningen, forbundsregeringen, de højere læreanstalter og voksenoplysningen. Fem medlemmer er personligt valgte.

Virksomhed.

Instituttet har følgende funktioner:

Film. Det drejer sig udelukkende om egentlige undervisningsfilm (i modsætning til »kulturfilm«). Ved produktion henlægges kun ca. 15 % af opgaverne til instituttets egen produktionsafdeling, mens de øvrige film produceres af selvstændige producenter i samarbejde med og på foranledning af instituttet.

Hertil kommer indkøb og bearbejdelse af udenlandske undervisningsfilm. Pr. 1960 havde instituttet 800 film ti tier (heraf 300 tonefilm).

Billedbånd. Der produceres billedbånd (bestående af 12-20 billeder). Pr. 1960 rådede instituttet over 550 billedbåndstitler.

Lydbånd og grammofonplader. Instituttet optager dels egne produktioner, dels skoleradioudsendelser pr. bånd. Musikeksempler fortrinsvis på plader (af hensyn til muligheden for at spille citater). Foruden hørebilleder, redigerede udsendelser og dramatiske udsendelser drejer det sig om bl. a. litterære værker, fuglestemmer, folklore og specielle bånd til den faglige undervisning. Pr. 1960 var bånd/plade-antallet 180.

Ungdoms- og voksenuddannelse. En særlig gren af instituttets virksomhed er rettet mod ungdomsarbejdet, herunder specielt udarbejdelse og tilrettelæggelse af materiale til filmkundskab. Instituttet betjener endvidere læreruddannelsen med AV-materiale.

Publikationer. Der udarbejdes vejledninger til samtlige film, billedbånd og lydbånd/plader, en del udgives af og forhandles gennem et forlag, som tillige udgiver månedsskriftet »Film-Bild-Ton«, der bringer omtale af nye produktioner og bearbejdelser og artikler om mediernes anvendelse samt tekniske vejledninger.

Instituttet udsender desuden et fuldstændigt katalog over sine foreliggende materialer. Ungdomsafdelingen udsender lejlighedsvis særfilmlister og filmkundskabsvejledninger.

Tekniske undersøgelser. Instituttet er mellemled mellem skolen og apparatindustrien. Man formulerer skolens krav til av-apparatur og foretager afprøvninger af forhåndenværende fabrikater og karakteriserer de godkendte apparater sorn »Schulgerät«. Der ydes rådgivning til skoler, folkehøjskoler og ungdomsorganisationer i tekniske apparatspørgsmål.

Administrativ funktion.

Institut für Film und Bild har til huse i München. En afdeling i Berlin beskæftiger sig specielt med den faglige undervisnings behov. (I den procentuelt meget omfattende tyske lærlingeuddannelse indgår uddannelse på fagskoler, hvis fagkombinationer afspejles i instituttets opdeling af undervisningsministeriet til denne skoleform).

Alle instituttets materialer udlejes gennem »Landesbildstellen«, der hver forsyner et område, stort set svarende til et forbundsland, idet dog Bremen, Hamburg og Berlin har selvstændige distributions-»Bildstellen«.

Under hvert »Landesbildstelle« findes yderligere et antal lokale »Kreis-« og »stadtbildstellen«. Pr. 1960 rådede de 14 »landesbildstellen« og de 530 lokal-»Bildstellen« over 425.000 16 mm kopier, 4.000 billedbånd 22.000 lydbånd og 45.000 grammofonplader Samlet årlig udlejning af *film:* 1.750.000.

Fortegnelse over de vigtigste audiovisuelle hjælpemidler

A UNDERVISNINGSMIDDEL:	B MATERIALE TIL A:	C IGANGVÆRENDE PRODUK TION AF B:
Planche		Private
Landkort		Private Generalstaben
Flonelstavle	Velouriserede kartoner	Private
Flip-over	Trykte tekster, billeder, diagrammer m. v.	Private
Lysbilledprojektor	Lysbilledserier billedbånd	Private
Mikroprojektor	Præparater	Private
Episkop		
Overheadprojektor	Transparenter	Private
Cinevisionsapparat	Kasettefilm	Private Statens Filmcentral
Filmprojektor	Skolefilm	Statens Filmcentral Private
TV-modtager	Skoleudsendelser	Danmarks Radio
Videooptager		
Radiomodtager	Skoleudsendelser	Danmarks Radio
Båndoptager	Indspillede bånd	Private Erhvervsvejledningen Enkelte båndcentraler
Pladespiller	Grammofonplader	Private
Indlæringsmaskine	Programmer	Private
Spritduplikator	Trykte mastere	Private
Tavle	Kridt	

Statens Filmcentral

/. *Produktionsledelse.*

På grundlag af de årlige bevillinger til produktion af film for Dansk Kulturfilm og Ministeriernes Filmudvalg udarbejdes ved begyndelsen af hvert finansår en produktionsplan, som forelægges bestyrelse og udvalg til godkendelse. Foruden produktionsledelsens forslag til produktionsplan modtages og behandles også forslag fra styrelserne og Dansk Kulturfilms repræsentantskab samt fra udenforstående, f. eks. produktionsselskaber, instruktører og forfattere.

Ved produktionsplanens forelæggelse fremsættes også forslag om manuskriptforfattere og instruktører.

Efter godkendelse af produktionsplanen optages forhandlinger og oprettes kontrakter for hver enkelt film med manuskriptforfattere og produktionsselskaber, hvori aftales honorar for de forskellige faser af manuskriptarbejdet, f. eks. synopsis, treatment og drejebog. Desuden knyttes der i fornødent omfang faglig-pædagogisk sagkundskab til hver enkelt filmopgave.

Produktionsledelsen følger nøje udarbejdelsen af manuskriptudkastene på forskellige stadier og forelægger det endelige manuskript for bestyrelse og udvalg, og når godkendt manuskript foreligger, indhentes tilbud på produktionsomkostningerne hos et produktionsselskab. Statens Filmcentrals produktionsleder gennemgår de enkelte poster i kalkulationen kritisk, hvilket som regel afføder en drøftelse mellem produktionsselskabet og produktionslederen om de enkelte poster. Resultatet af disse drøftelser bliver en kontrakt med produktionsselskabet om, at filmen udføres enten efter regning med et aftalt beløb som maksimum, således at eventuelle besparelser under produktionen kommer ordregiveren til gode, eller i fast regning.

Produktionsledelsen følger (sammen med den tilknyttede sagkyndige) filmens færdigklipning og godkender filmen på de i kontrakten aftalte stadier, og når 1. standardkopi foreligger, forevises den for bestyrelse eller udvalg til godkendelse*).

I henhold til erfaringerne fra distributionsafdelingen om det træk, der kan forventes på de enkelte titler, og i forhold til de midler, der måtte være til rådighed, træffes bestemmelse om kopiantal. Kopierne bestilles over det produktionsselskab, der har fremstillet filmen. Distributionen af 16 mm kopier finder sted fra såvel hovedkontoret i København som Jyllandskontoret i Århus. Omkostninger til kopier etc. afholdes af Statens Filmcentrals bevilling.

Samme praktiske fremgangsmåde er stort set gældende ved Statens Filmcentrals indkøb (udveksling) af udenlandske film med henblik på bearbejdelse til dansk, idet omkostninger herved dog afholdes af Statens Filmcentrals bevilling**). Statens Filmcentral fremskaffer gennemsynskopi af filmen og bedømmer dens anvendelighed for Danmark

*) Det her skildrede mønster for produktionen var gældende indtil efteråret 1965, da bevillingerne fra Filmfonden til kortfilmproduktion blev overflyttet til et nyt organ Kortfilmrådet, hvis virksomhed ikke omfatter egentlige undervisningsfilm, jfr. ovenfor side 7. Produktionen af danske undervisningsfilm varetages herefter alene af Statens Filmcentral under direkte ansvar overfor Ministeriet for kulturelle anliggender.

**) Indtil 1/1 1965 administreredes Statens Filmcentral under ansvar overfor det i henhold til biografloven af 1938 nedsatte Filmsråd (jfr. ovenfor side 29). Med den nye filmlovs ikrafttræden den 1/1 1965 ophævedes Filmsrådet, og Statens Filmcentrals virksomhed finder herefter sted under ansvar overfor Ministeriet for kulturelle anliggender.

sammen med tilkaldt pædagogisk sagkundskab. Hvis filmen findes egnet, optages forhandling med den udenlandske producent om vilkårene for Statens Filmcentrals overtagelse af rettighederne for Danmark. Hvis enighed herom opnås, oprettes kontrakt. Producenten leverer basismateriale til Statens Filmcentral, som derefter indhenter tilbud på fremstilling af en dansk version hos et af de produktionsselskaber, man i forvejen samarbejder med ved fremstilling af danske kortfilm. Produktionsselskabet og/eller Statens Filmcentral foreslår oversætter og bearbejder. Der udarbejdes kalkulation over omkostningerne ved bearbejdelsen. Når enighed om bearbejdelsesbeløbet er opnået, oprettes der kontrakt. Statens Filmcentral godkender ved sine konsulenter og udpegede sagkyndige oversættelse og bearbejdelse på de i kontrakten aftalte stadier.

Produktionsprocessen.

Statens Filmcentral råder ikke selv over optagelsesfaciliteter, men giver produktionsopgaverne i ordre hos de forskellige kortfilmproduktionsselskaber. Fordelingen sker efter de erfaringer man har med hensyn til, hvilke selskaber, instruktører etc. der måtte være bedst egnede til de forskellige produktioner.

Statens Filmcentral har i 1959 udarbejdet særlige kalkulations- og produktionsafregningsregler sammen med kortfilmselskaberne, som sikrer stort set ensartede priser hos alle de selskaber, der har tilsluttet sig aftalen. Man er enedes om en nettoprisafregning for anvendelse af de mange forskellige former for apparatur samt nettoarbejdslønninger og fremfor alt nettolaboratoriepriser (Statens Filmcentral er i rabatmæssig henseende sidestillet med de selskaber, som kan opvise den største årlige omsætning). Til disse nettopriser er det selskaberne tilladt at beregne sig et produktionsoverhead på 33⅓ %. Der kan dog være særlige poster, f. eks. rejseomkostninger, leje af flyvemaskiner og motorbåde m. v., anvendelse af instruktører eller medvirkende kunstnere, som efter nærmere aftale holdes udenfor overheadberegningen.

Statens Filmcentral tilsikrer produktionsselskaberne levering af kopier, så længe en tilfredsstillende kvalitet opretholdes. Disse kopier leveres til laboratoriernes nettopris + 10 % ekspeditionsgebyr til produktionsselskaberne.

2. Oversigt over Statens Filmcentrals beholdning af undervisningsfilm pr. 31. marts 1966.

Statens Filmcentral råder over i alt ca. 1600 filmtitler.

Af disse er de 929 titler optaget i Skolefilmkataloget.

Af disse 929 titler er de 456 titler anskaffet af skolefilmafdelingen med direkte undervisningsformål for øje.

Af disse 456 titler er de 119 farvefilm og 337 sort/hvide film.

Af de 456 titler er de 96 produceret af Dansk Kulturfilm/Ministeriernes Filmudvalg.

Ved udgangen af finansåret 1965/66 var antallet af skoleabonnementer følgende:

Hovedkontoret:

1327 abonnementer dækkede 1118 skoler.

Jyllandskontoret:

1245 abonnementer dækkede 1278 skoler.

3. Oversigt over Statens Filmcentrals udlejning 1964-65.

	Hovedkontoret 1964–65	(1963–64)	*Jyllandskontoret* 1964–65	(1963–64)	*I alt* 1964–65	(1963–64)	*Svingnings-procent*
Stumsmalfilm:							
Enkeltudlejning ...	1.800	(2.444)	1.071	(1.097)	2.871	(3.541)	÷ 18,92
Abon.udlejning	10.352	(9.618)	10.107	(9.535)	20.459	(19.153)	5,08
I alt	12.152	(12.062)	11.178	(10.632)	23.330	(22.694)	2,80
Tonesmalfilm							
Enkeltudlejning ...	17.108	(16.869)	9.159	(8.502)	26.267	(25.371)	3,54
Abon.udlejning	25.216	(20.828)	22.391	(18.642)	47.607	(39.470)	20,62
I alt	42.324	(37.697)	31.550	(27.144)	73.874	(64.841)	13,93
I alt smalfilm	54.476	(49.759)	42.728	(37.776)	97.204	(87.535)	11,05
Normalfilm							
Enkeltudlejning ...	811	(584)			811	(584)	38,86

Antal abonnementer 1964-65: 2351 (omfattende 2203 skoler)
1963-64: 2240 (- 2315 -)

Indtægt ved abonnement 1964-65: 224.000 kr.
- - 1963-64: 210.000 kr.

November 1965.

Undervisningsministeriets båndcentral

Den 1. september 1956 påbegyndte undervisningsministeriets båndcentral sin virksomhed, der i første række gik ud på at stille båndoptagelser af skoleradioudsendelserne vederlagsfrit til disposition for undervisningen ved statens højere almenskoler, Sorø Akademis skole, de private gymnasieskoler, statsseminarier og -øvelsesskoler samt de private seminarier og disses øvelsesskoler.

Centralen skulle dernæst, inden for rammerne af gældende lovgivning, være skolerne behjælpelig med at fremstille sådanne andre båndoptagelser til undervisningsbrug, som skolerne ikke selv kan optage tilfredsstillende med eget apparatur. Centralen vil også herudover i det omfang, forholdene gør det muligt, kunne yde assistance med hensyn til lokale lydregistreringer til brug for skolen.

Ved bevilling på finansloven for finansåret 1962-63 blev der skabt hjemmel for, at båndcentralens virksomhed med virkning fra den 1. august 1962 kunne udvides til at omfatte alle undervisningsformer hørende under undervisningsministeriet og eventuelt også andre undervisningsformer. På dette tidspunkt betjente båndcentralen ca. 200 skoler.

I forbindelse med udvidelsen blev indført en abonnementsordning, idet skolerne eller kommunerne skulle tegne sig for et årligt abonnement, for hvilket gebyret varierede i forhold til skolernes elevantal.

Siden oprettelsen har centralen udlånt mere end 100.000 kopier af skoleradioudsendelser o. 1. (ca. 98 % heraf udgøres af skoleradioudsendelser).

Ses der bort fra udgifter til husleje, er centralens produktionspris pr. enhed (kopi) faldet fra ca. 40 kr. til ca. 13 kr. Denne pris ville yderligere kunne reduceres, hvis forholdene tillod det.

Centralens indtægter i form af abonnementsafgifter er steget fra 0 til i indeværende finansår at udgøre ca. 194.000 kr.

Der rådes p. t. over 11 lokaler af varierende størrelse + loftsplads. Det samlede areal udgør incl. sekundære rum ca. 360 m^2. Disse lokaler er beregnet til en årsproduktion på 35.000 kopier. I indeværende sæson anslås udlånet til ca. 45.000 kopier. Disse 45.000 kopier er udlånt til ca. 830 skoler. Havde forudsætningerne for centralens fortsatte vækst været til stede, ville centralen på nuværende tidspunkt anslå det samlede udlån i salonen 1966/67 til ca. 70.000 kopier fordelt på 1.000 til 1.100 abonnerende skoler. I stedet gør forskellige forhold det nødvendigt at lægge næste års udlån så nær 35.000 kopier, som muligt.

Til opgavernes løsning råder centralen p.t. over tekn. materiel og personale, der - uden overarbejde — gør det muligt at ekspedere ca. 270 kopier daglig. P. t. udgøres personalet af 1 leder, 1 overassistent, $2^1/2$ assistenter, 1 radiomekaniker, 3 kontorassistenter og 2 deltidsansatte studenter.

Danmarks skoleradio og -TV

Danmarks Radio er en selvstændig, offentlig institution med monopol på radiospredning. Den henhørte tidligere under undervisningsministeriet, men dette blev ændret for nogle år siden, således at Danmarks Radios øverste ledelse nu er ansvarlig over for ministeren for kulturelle anliggender.

Da Danmarks Radio er en uafhængig, offentlig monopolinstitution, som er opbygget for befolkningens penge, er institutionen forpligtet til at tilgodese alle dele af samfundet i sine udsendelser — også den meget vigtige del af samfundet, som beskæftiger sig med undervisning.

Man kan derfor definere skoleradio og skole-TV som de kanaler, hvorigennem Danmarks Radio tilbyder skolerne andel i de programmer, som kan produceres ved hjælp af institutionens ressourcer, og da Danmarks Radios øverste ledelse kun er ansvarlig over for ministeren for kulturelle anliggender, vil det i princippet sige, at Danmarks skoleradio og skole-TV arbejder uafhængig af undervisningsmyndighederne.

Skoleudsendelserne sorterer under den fælles radio- og fjernsynsafdeling, BUS-afdelingen, som beskæftiger sig med udsendelser for børn, unge og skole.

Sæsonplanerne skal godkendes af Danmarks Radios øverste ledelse.

Til støtte for virksomheden er der nedsat to rådgivende forsamlinger, som er fælles for skoleradio og skolefjernsyn. En af disse forsamlinger er skoleradioens arbejdsudvalg, som mødes to gange om måneden med afdelingen for at tage stilling til principielle spørgsmål, forslag, vurdere udsendelserne etc. Det er dette udvalg, der forelægger sæsonplanerne for Danmarks Radios øverste ledelse. Det består af 8 medlemmer, udpeget af radioens ledelse (2), undervisningsministeriet (2), Danmarks Lærerforening (2), Gymnasielærerforeningen (1) samt formanden for den anden rådgivende forsamling, skoleradioens repræsentantskab.

Dette har 23 medlemmer, udpeget af radioens ledelse, undervisningsmyndighederne, landets forskellige lærerorganisationer og skoleformer og repræsentanter for forældrene.

Dette repræsentantskab mødes 1 å 2 gange om året for at behandle sæsonplanen for det kommende år og vurdere udsendelserne i den forløbne sæson. Undervisningsmyndighederne og skolen er altså repræsenteret i begge de rådgivende forsamlinger.

Skoleradioens daglige ledelse består — foruden af chefen og souschefen for børne-, ungdoms- og skoleafdelingen - af fem programsekretærer, og den beskæftiger sig med både administration, programlægning, produktion og kontakt med lærerne. Desuden disponerer man over en række free lance producere, lærere, som har gennemgået et specielt producerkursus, og som passer deres skolearbejde ved siden af radioarbejdet.

Skole-TV's daglige ledelse består som skoleradioen af souschef og chef for BUS-afdelingen samt 13 programsekretærer og et antal free lance producere. Hele arbejdet her er i sin vorden og under stadig udvikling.

Skoleudsendelserne både i radio og TV må hovedsagelig betragtes som supplement, incitament til lærernes undervisning.

I sæsonen 1965/66 er dog gennemført en række forsøgsudsendelser, der helt bryder med de principper, som skoleradioen har bygget på i en snes år. I takt med den udvikling, der sker på det audio-visuelle område ude omkring i verden, har Danmarks Skoleradio forsøgt sig med udsendelser, der går mere direkte ind i undervisningen. Disse udsendelser er blevet modtaget meget vel af skolen, og der er ingen tvivl om, at vi står over for en nyvurdering af skoleradioen, ef-

ter at den med sin forsøgsvirksomhed har bevist, at den kan blive en særdeles virksom funktion i det daglige skolearbejde.

Programmerne formes stort set som den »voksne« radios programmer, dvs. som features, hørespil, dramatiseringer, reportager, interviews, koncerter, demonstrationer etc. - dog ikke forelæsninger, som betragtes som dårligt egnede til brug i skolens klassemiljø, undtagen når det drejer sig om udsendelser til gymnasiet.

BUS-afdelingen kan faktisk betragtes som en lille radiofoni i den store, fordi den bevæger sig ind på alle de øvrige afdelingers områder: musik, oplysning, nyheder, dramatik etc. Den eneste forskel er, at man bevidst tilrettelægger udsendelserne for et aldersmæssigt bestemt lytterpublikum i en bestemt undervisningssituation, nemlig i en klasse sammen med en lærer.

Skoleradioens sæson strækker sig over 8 måneder: september til april, og i denne periode sendes på alle skoledage kl. 9,15 og 10.15. Det bliver i hver sæson til ca. 300 udsendelser af en varighed på 15-25 minutter. Den samlede sendetid pr. sæson er ca. 110 timer. Udsendelserne er inddelt efter klassetrin i 5 grupper (yngste, yngre, mellemste, ældre og ældste) plus udsendelser for gymnasiet.

Der produceres udsendelser i alle radiofonisk egnede fag, men der lægges stor vægt på fremmedsprogene. Derfor bringes hvert år en række engelske, tyske og franske programmer, som produceres i de pågældende lande i samarbejde med Norge og Sverige.

Ud over deciderede skoleudsendelser bringer Danmarks Skoleradio hver sæson en række udsendelser for lærere.

Som de fleste andre skoleradioer udgiver også Danmarks skoleradio en del trykt materiale. 4 gange i hver sæson udsendes et elevhæfte med tekst, illustrationer, noder etc. sammen med et tilsvarende lærerhæfte, som indeholde forhåndsoplysninger om udsendelserne, litteraturlister, forslag til efterbehandling af udsendelserne etc. Desuden udgives hæfter med fuldstændig tekst til udsendelserne med fremmedsprog samt en del specialpublikationer i forbindelse med udsendelserne til gymnasiet.

Der foreligger desværre ikke nogen undersøgelse af, i hvor stor udstrækning skoleradioen anvendes i Danmark, men man har dog grundlag for visse formodninger. For det første møder skoleradioens og TV's medarbejdere næsten kun positiv holdning fra lærernes side, når der er møde med dem ved demonstrationer rundt om i landet. For det andet abonnerer ca. halvdelen af landets skoler på skoleradioens hæfter. For det tredje er der i de senere år konstateret en væsentlig stigning i anvendelse af programmerne. Mange lærere optager privat til senere brug på et velegnet tidspunkt i deres undervisning, en del skoler har automatiske optageranlæg; de fleste båndkopier leveres dog af båndcentraler, som en række skolevæsener og undervisningsministeriet har etableret i de senere år uden Danmarks Radios medvirken.

Samtlige landets skoler kan nu abonnere (mod betaling) på *Undervisningsministeriets Båndcentral,* men det vil næppe overflødiggøre de kommunale centraler, som er i stærk udvikling.

Efter de foreliggende statistiske oplysninger om udlån fra Undervisningsministeriets og Københavns kommunes båndcentraler kunne det se ud til, at udsendelserne i fagene religion og historie er mest anvendt af lærerne, og at der er en tendens til, at religion atter indtager førstepladsen efter i en periode at have været distanceret af historie. Desuden anvendes der mange udsendelser i fagene musik/sang, fremmedsprog (engelsk, tysk, fransk) og litteratur.

Man kan måske få den opfattelse, at disse båndcentraler indebærer den skavank, at der i årenes løb vil hobe sig et så stort antal recordede programmer op, at man meget snart kan indstille virksomheden i Danmarks Skoleradio. Det sker dog nok ikke — og af flere grunde. For det første må båndcentralerne efterhånden af økonomiske grunde kassere en del udsendelser, så kun de bedste og mest efterspurgte bevares. For det andet er en stor del af programmerne — både de deciderede nyhedsudsendelser og features, ja, selv dramatik - præget af tidsbestemte forhold og begivenheder, som vil gøre dem forældede i tidens løb. En af skoleradioens opgaver er jo i øvrigt at gøre skolens undervisning virkelighedsbetonet ved at supplere med stof fra den verden, som netop nu rører sig uden for skolen. For det tredje vil det som regel altid være muligt at behandle et emne bedre, end

det er lykkedes i første omgang, eller at betragte det ud fra nye synsvinkler. Af disse og flere andre grunde må der til stadighed ske en fornyelse i de udsendelser der aflyttes i skolen.

Skole-TV sender i tiden oktober-april. Med 2 udsendelser om ugen giver det mellem 50-60 udsendelser pr. sæson. Der sendes kl. 9.15 med gentagelse kl. 13.15 og kl. 19.30.

Udsendelserne er grupperet i serier, der består af 3-5 udsendelser, og der udsendes elev- og lærerhæfter til hver serie. Der er endnu ingen statistik udarbejdet over anvendelsen af skole-TV's udsendelser. Situationen er ikke ulig den, skoleradioen var i, i 1947, da den startede under statsradiofoniens auspicier:

Skolerne har intet apparatur.

Skolerne må se direkte, men programmerne passer sjældent ind i skemaet.

Båndoptageren af hjalp dette for skoleradioens vedkommende, og det vil blive den videotaperecorder, der er på vej, som skal afhjælpe forholdene for skole-TV.

Skole-TV er med hensyn til tekniske faciliteter helt afhængig af »det store TV«, og da der de første år ikke kan finde programudvidelser sted, vil det sige, at det omfang, som skole-TV har i øjeblikket, må fastholdes de første år.

Såvel skole-TV's som skoleradio's økonomi hviler helt på licensen, dvs. at midlerne stilles til rådighed af Danmarks Radio.

Skoleradioen koster (300 udsendelser) ca. kr. 400.000,- og skole-TV (50-60 udsendelser) ca. 250.000,-. Heri er kun regnet de rene udsendelsesudgifter. Hverken lønninger til fast kontorpersonale eller tekniske udgifter er medregnet.

Et teknisk udvalg, som nedsattes i 1947, er opløst. Men endnu kan skolerne hente vederlagsfri teknisk bistand ved henvendelse til skoleradio eller skole-TV, som formidler anmodninger videre til radio-ingeniørtjenesten, under hvilken denne konsultative virksomhed sorterer.

Byggecentrum

Fremskaffelse af film:

Byggecentrum har en lille samling af kortfilm over forskellige byggefaglige emner, for tiden i alt 30 titler.

Byggecentrum har ikke selv midler til fremstilling eller indkøb af film og er helt afhængig af gaver. Samlinger er stillet til rådighed fortrinsvis af Boligministeriets Produktivitetsudvalg, som tid efter anden i samråd med Byggecentrum indkøber film, der skønnes egnede til belysning af specielt produktivitetsfremmende indsats i byggeriet.

Herudover er der efterhånden af forskellige producenter stillet firmafilm til rådighed. Byggecentrum vurderer hver enkelt film ud fra dens saglige indhold og anvendelighed i byggefaglig undervisning, uanset om filmene også måtte indeholde firmareklame. Denne del af filmsamlingen er et udtryk for det meget store behov for filmmateriale til undervisningsbrug, og for de meget beskedne midler, der er til rådighed for fremstilling af neutrale film, der belyser byggeproblemer. En filmmæssig belysning af flere af de nyeste byggemetoder har hidtil kun kunnet fremskaffes gennem firmafilm.

Udlån af film:

Filmene, der er optaget på filmlisten, udlånes gratis til kursusvirksomhed, møder, byggeteknisk undervisning, organisationer og firmaer. Filmene benyttes overordentlig meget specielt de, der belyser de mest aktuelle konstruktioner og andre forhold i byggeriet, såsom præfabrikation, montage byggeri, planlægning og modulprojektering.

Byggenets filmbehov:

Udviklingen i byggeriet nødvendiggør i stigende grad orientering af mange forskellige byggefaglige grupper samt den byggetekniske undervisning. Det har ofte vist sig, at film i rigtig udformning har en overordentlig stor instruktiv værdi og kan erstatte og i andre tilfælde supplere sådanne orienteringer på en fortræffelig måde. Det er Byggecentrums opfattelse, at byggesektoren kunne tilføres megen nyttig viden, hvis der var økonomisk grundlag for at fremstille instruktive kortfilm over en lang række emner straks, når emnerne er højaktuelle.

Danmarks Erhvervsfond - Filmafdelingen

Sekretariatet for Danmarks Erhvervsfond har ved sin oprettelse i 1960 overtaget den virksomhed på filmområdet, som siden 1952 kontinuerligt har været varetaget af sekretariatet for handelsministeriets produktivitetsudvalg.

Formålet med filmaktiviteterne har været og er at fremskaffe og distribuere film med produktivitetsfremmende sigte og kan ses som et integreret led i sekretariatets oplysningsarbejde vedrørende produktivitetsspørgsmål i Danmark.

Sekretariatets filmafdeling disponerer i dag over ca. 500 filmtitler (i alt ca. 2.200 kopier), som står til rådighed for alle interesserede kredse inden for erhvervslivet, den tekniske undervisning og det folkeoplysende arbejde.

Nedenstående opstilling giver en oversigt over antallet af de i distribution værende film og tillige antallet af udlånte kopier i perioden 1953/54-1965/66:

År	Antal titler	Samlet antal udlånte kopier	Heraf til de tekniske skoler og teknika
1953/54 ...	175	2.314	258
1954/55 ...	274	4.695	352
1955/56 ...	292	3.532	792
1956/57 ...	316	3.801	1.044
1957/58 ...	364	4.618	1.696
1958/59 ...	376	6.381	3.113
1959/60 ...	385	6.843	3.301
1960/61 ...	392	5.716	2.745
1961/62 ...	419	6.545	2.800
1962/63 ...	433	7.099	3.275
1963/64 ...	449	7.989	4.032
1964/65 ...	475	10.374	5.347
1965/66 ...	482	12.200	6.300

Som det fremgår af opstillingen, har de tekniske skoler og teknika i stadigt stigende omfang lånt film til brug i undervisningen. For sidste finansår har udlånet til denne lånerkategori andraget ca. 51 % af det samlede udlån af kopier.

Hovedparten af de i distributionen værende film er af udenlandsk oprindelse. Anskaffelserne af film vedrørende *ledelsesemner* foretages i samråd med det under produktivitetsudvalget nedsatte arbejdsudvalg vedrørende filmspørgsmål. Anskaffelser af den særlige gruppe af ledelsesfilm, som vedrører *sikkerhed på arbejdspladsen,* foretages i samråd med en særlig gruppe sagkyndige fra arbejdsdirektoratet.

Størstedelen af beholdningen af film er anskaffet via OECD's filmbibliotek i Paris, men herudover har sekretariatet i årenes løb udviklet løbende kontakter med en række betydende producenter i USA, Europa og Canada.

Konsultativ virksomhed:

Sekretariatets filmafdeling har i de forløbne år også øvet konsultativ virksomhed i forbindelse med:

1. Indretning af forevisningslokaler
2. Produktion af privat sponsorede film
3. Brugen af de audio-visuelle hjælpemidler*).
4. Indkøb af filmmateriel.

Kataloger:

Sekretariatet udsender hovedkatalog hvert andet år (samlet oplag 5.000 eksemplarer), og hvert andet år udsendes suppleringskatalog i samme omfang.

Anden virksomhed:

a. *Regionalforevisninger.*

Sekretariatet har i de seneste år arrangeret 4 å 5 regionalforevisninger årligt for heri-

*) Foredragsvirksomhed alene for statens tekniske Lærerkursus har omfattet ca. 50 foredrag i perioden 1959-65.

gennem at imødekomme de forskellige lånergruppers interesse i så hurtigt som muligt at blive orienteret om fremkomsten af nye film.

b. *Forevisninger i sekretariatet.*
Med henblik på udvælgelse af film fra samlinger kan lånerne i sekretariatets filmlokale vederlagsfrit få forevist den eller de film, som ønskes benyttet (ca. 250 forevisninger årligt).

Den kørende filmtjeneste:
Siden 1952 har sekretariatet haft en kørende filmtjeneste bestående af 2 medarbejdere og 2 biler udstyret med fornødent materiel til forevisning af såvel lydbilledbånd som film. Den kørende filmtjeneste gennemfører ca. 280 forevisninger årligt, hovedsageligt i provinsen, i en ca. 9 måneders sæson fra 1. september til 1. juni.

Gebyrer for lån af film og for forevisninger:
Pr. 1. april 1966 er sekretariatets gebyrer som følger:

For film i almindelighed	20 kr. pr. film
For visse filmkategorier, specielt inden for området sælgertræning	50-200 kr. pr. film
For forevisning ved den kørende filmtjeneste	150 kr.

Dansk Arbejdsgiverforenings arbejdsudvalg vedrørende skole og erhverv

Udvalget blev nedsat i november 1958 og repræsenterer 14 af arbejdsmarkedets største organisationer. Arbejdsudvalgets opgaver er bl. a. at deltage i arbejdet med udformning af erhvervsbetonet undervisning i skolen og tilvejebringelse af materiale til erhvervsorientering (lydbilledbånd med videre).

De erhvervsvejledende lydbilledbånd:
Et lydbilledbånd, som arbejdsudvalget bruger udtrykket, er en strimmel farvelysbilleder samt et lydbånd med tilhørende tekst. Med båndet følger en instruktionsbog til lærerens brug.

Båndene benyttes som et led i skolens erhvervsorientering i de ældste klasser sammen med andet materiale, f. eks. erhvervskartotek, litteratur om fagene osv. efter lærerens valg.

Et bånds tilblivelsesproces er i reglen i korte træk følgende:

En organisation, en etat eller et andet område, som ønsker sine arbejds- og uddannelsesforhold belyst i et lydbilledbånd, henvender sig til arbejdsudvalgets sekretariat. I samråd med sekretariatet og kompetente repræsentanter fra både arbejder- og arbejdsgiverside overlades opgaven til en af de professionelle producenter. Under hele tilblivelsesprocessen er de omtalte parter med pædagogisk bistand fra undervisningsministeriet i stadigt samarbejde, indtil det færdige produkt kan forelægges arbejdsudvalget vedrørende skole og erhverv til endelig godkendelse.

Følgende billedbånd er for øjeblikket i anvendelse:

1. I lære
2. Handels- og industrikontor
3. Sygeplejersken
4. Butiksfaget
5. I banken
6. Skibsbyggeren
7. Maskinsnedkeren
8. Sikkerhed på arbejdspladsen
9. Landbrugsmaskinsmed
10. Officer i hæren
11. Handelslærling
12. Maskinarbejder
13. Kvinder i industrien I, Vaskeri
14. Forsikring
15. Automekaniker og autoelektromekaniker
16. Murer
17. Radio- og elektronikmekaniker
18. Maskinmester
19. Tjener
20. Former
21. Kvinder i emballageindustrien
22. Landmand
23. Navigatør
24. Tapet- og farvebranchen
25. Radiotelegrafist
26. Guld-, sølv- og gravørfagene
27. Skibstømrer
28. Hotelbranchen
29. Blikkenslager
31. Værktøjsmager
32. Elektromekaniker
32. Karosseribyggeren
33. Skoindustrien
34. De kortere tekniske uddannelser
35. Kleinsmed, rørsmed og karosseri-pladesmed
36. Pladesmed
37. Post- og Telegrafvæsenet
38. Maler
39. Finmekaniker

Under udarbejdelse er desuden »Tekstilindustrien«, »Toldvæsenet«, »Specialarbejdere inden for bygge- og anlægsområdet« samt et særligt tværgående bånd, hvis arbejdstitel er »Interesse og anlæg«, og som skal tjene til at gøre de unge opmærksomme på nogle af de vigtigste ting i erhvervsval-

gets problematik. Endvidere kan nævnes, at Dansk Arbejdsgiverforening i samarbejde med Industrirådet har besluttet at fremstille et billedbånd med titlen »Erhvervslivets udvikling« og et billedbånd specielt omhandlende industriens udvikling. Som det fremgår, omfatter produktionen såvel branchebånd som generelle bånd.

Endelig skal nævnes, at Dansk Arbejdsgiverforening og arbejdsudvalget i samråd er i færd med at fremstille en *film,* som skulle kunne give de unge et indtryk af, hvilke tanker og oplevelser der beskæftiger de helt nyansatte medarbejdere i forskelligartede virksomheder.

Billedbåndenes anvendelse og anvendelighed:

De erhvervsvejledende lydbilledbånd bliver, efterhånden som de produceres, i samarbejde med de interesserede organisationer og arbejdsudvalget i et antal af i alt 80-100 stillet gratis til rådighed for den offentlige erhvervsvejledning, dvs. de offentlige arbejdsanvisningskontorers erhvervsvej ledere, der hver især råder over nogle sæt af båndene til forevisning i eller udlån til skolerne, til foreninger eller til andre interesserede. Båndene kan i øvrigt også købes.

Arbejdsdirektoratet foretager hvert år en opgørelse af erhvervsvejledernes fremvisning og udlån af billedbåndene. Denne oversigt giver arbejdsudvalget et billede af, hvilke bånd der udlånes til skoler og hvilke til institutioner og organisationer m. v. og af, i hvilket omfang disse udlån finder sted. I 1964/65 var det samlede antal fremvisninger og udlån i alt 6.787, og man skønner, at hver af disse forevisninger har været overværet af ca. 25 personer.

Billedbåndenes anvendelighed i undervisningen er sidst søgt konstateret ved et rundspørge til ca. en tredjedel af landets skoler samt til samtlige erhvervsvej ledere. Undersøgelsen blev foretaget af arbejdsudvalget i samarbejde med direktoratet for folkeskolen og seminarierne og havde til hensigt at søge tilvejebragt oplysninger om brugernes erfaringer med hensyn til båndenes kvalitet, forældelse, metodiske anvendelse og lignende forhold af interesse for den videre tilvækst og løbende revision af båndene. Denne undersøgelses resultater er endnu ikke udarbejdet i detailler, men har i store træk vist, at målsætningen med serien har været tilfredsstillende.

Billedbåndenes finansiering:

Som hovedregel betaler den initiativtagende organisation på arbejdsgiverside alene - eller i fællesskab med den tilsvarende faglige organisation — fremstillingen af billedbåndet (moderkopien). Omkostningerne ved fremstillingen af de ca. 100 kopier til fordeling ved arbejdsanvisningskontoreme (den offentlige erhvervsvejledning) afholdes derimod af arbejdsudvalget, under forudsætning af, at den initiativtagende organisation på arbejdsgiverside er medlem af Dansk Arbejdsgiverforening eller arbejdsudvalget. Tilsvarende regler er gældende for dækning af udgifterne ved revision af båndene.

Landbrugets Informationskontor

Landbrugets Informationskontor blev oprettet i 1953 for midler fra produktivitetsfonden. Kontorets opgave er at fremstille og distribuere hjælpemidler til brug i landbrugs-, havebrugs- og husholdningsskolernes og den landøkonomiske konsulenttjenestes oplysningsarbejde.

Filmafdelingen :

Kontorets virksomhed varetages af forskellige afdelinger. Filmafdelingen har til opgave at producere og distribuere film om landbrugs-, havebrugs- og husholdningsfaglige emner. På det tidspunkt, da Informationskontorets filmafdeling blev oprettet, regnede man med, at der inden for den landøkonomiske skole- og konsulentvirksomhed i alt rådedes over 10-12 filmgengivere, hvoraf størsteparten var ældre stumfilmgengivere. I dag har alle landbrugs- og husholdningsskoler 16 mm tonefilmgengivere, og dækningen inden for konsulenttjenesten er så god, at alle konsulenter har adgang til at benytte film i deres arbejde, hvis dette ønskes. I alt rådes der inden for det landbrugsfaglige oplysningsarbejde over ca. 300 filmapparater fordelt jævnt over hele landet.

De gode muligheder for anvendelse af film har skabt behov for en filmtjeneste, og filmafdelingen søger at imødekomme dette på følgende områder:

Produktion af faglige instruktions- og undervisningsfilm.

Distribution af faglige film.

Information om film og filmbrug samt teknisk assistance vedrørende anskaffelse og vedligeholdelse af filmapparatur.

Filmsamlingen:

Filmafdelingen støtter sig i produktionsplanlægningen på samarbejde med Landbrugets Filmudvalg, - et udvalg som blev nedsat i 1940 af landbrugets organisationer, herunder Konsulentforeningen, Landbrugslærerforeningen, Agronomforeningen m. fl., og som ved filmafdelingens oprettelse fik et sted, hvortil det kunne komme med sine ønsker og forslag. Tidligere var Dansk Kulturfilm praktisk taget eneste mulighed. I samarbejde med dette udvalg opstilles årligt plan over emner, som ønskes behandlet i film.

Sammen med grupper af sagkyndige udarbejder afdelingen manuskripter eller rammeudkast for de enkelte opgaver, og på dette grundlag fremskaffes produktionsbevilling.

Filmafdelingen er ikke udstyret med faciliteter til løsning af den tekniske side af filmproduktionen. Når en opgave er tilrettelagt, sluttes kontrakt med et kortfilmselskab om produktionen.

De økonomiske aftaler med produktionsselskaberne træffes normalt på grundlag af et fast produktionsbeløb, idet man ved filmafdelingen skønner over, hvor meget der ud fra faglige og saglige hensyn bør ofres på den pågældende opgave.

Filmafdelingen og den gruppe sagkyndige, som er tilknyttet den pågældende opgave, står til filmselskabets disposition under udarbejdelse af drejebog, tilrettelægning og gennemførelse af filmens optagelse, klipning og færdiggørelse. Det er en erfaring, at denne arbejdsform er nødvendig, eftersom det i vor filmproduktion ikke alene er et spørgsmål om emnernes filmiske behandling, men også i høj grad om at tilgodese faglige og saglige kvaliteter, som en nok så dygtig filminstruktør ikke kan imødekomme uden sagkyndig bistand.

Indtil 1957 rådede Informationskontoret over tilstrækkelige midler til afholdelse af alle med filmproduktionen forbundne omkostninger.

Senere er produktionen i stigende omfang gennemført med støtte fra forskellige insti-

tutioner og virksomheder, der har interesse i belysning af de emner, som tages op til filmisk behandling.

Det skal i denne forbindelse nævnes, at der aldrig har været problemer med hensyn til filmenes faglige udformning, selv hvor hovedparten af produktionsomkostningerne dækkes af private industri- eller handelsvirksomheder.

Som hovedregel inddrages en sponsor ikke i en opgave, før denne er fastlagt og konkretiseret af filmafdelingen og en gruppe sagkyndige. På denne måde har sponsorer kun at tage stilling til, om man vil støtte den foreslåede produktion eller ikke.

I perioden 1953-1965 er der i Informationskontorets filmafdeling produceret 98 film om landbrugs-, havebrugs- og husholdningsfaglige emner.

Produktionen fordeler sig som følger på forskellige fagområder:

Grundfag (fysik, kemi, biologi m. v.)	5
Planteavl og jordbehandling	20
Husdyrbrug	13
Redskaber og maskiner	14
Landbrugsbygninger	3
I alt landbrug	55
Havebrug, gartneri, frugtavl	15
Husholdning	13
Forskellige emner	15
	98
Desuden er der hjemkøbt og versioneret	16
udenlandske film	16
I alt	114

Filmdistributionen:

Distributionsafdelingen råder over ca. 300 filmtitler om landbrugs-, havebrugs- og husholdningsfaglige emner i ca. 800 kopier. Udover filmafdelingens egen produktion og de førnævnte hjemkøbte og versionerede kopier har afdelingen modtaget en del film til distribution fra virksomheder med tilknytning til landbruget, en del kopier overtog man på langtidslejebetingelser fra Statens Filmcentral, og endelig blev der i starten overdraget kontoret en række amerikanske landbrugsfilm gennem Marshall-administrationen.

Filmudlejningen sker efter samme regler som gælder i Statens Filmcentral: Alle faglige film koster 6 kr. pr. forevisning uden hensyn til, om det er farve eller sort/hvide kopier, og om filmen har været mere eller mindre kostbar at fremstille.

Undtagelser fra denne regel forekommer i ganske enkelte tilfælde, hvor man skønner, at en film er af mere underholdende end faglig art.

I finansåret 1964/65 registreredes ca. 4000 udlejninger af film fra afdelingens egen filmbeholdning, og hertil kommer et ikke registreret antal »transitekspeditioner« - ekspeditioner af bestillinger på film, som ikke findes i distributionsafdelingen. Denne »transitekspedition« gennemføres som en service for landbrugets skoler og konsulenter, for hvem det er enklere og lettere kun at skulle henvende sig ét sted angående filmreservering.

Ordningen indebærer, at distributionsafdelingen i sit daglige arbejde har nær kontakt med Statens Filmcentral og en række andre udlejere af film af interesse for det landbrugsfaglige oplysningsarbejde.

Information og teknisk service:

Virksomheden på dette felt tilsigter dels at holde skolerne og konsulenterne orienterede om, hvad der fremkommer af nye film af interesse for det landbrugsfaglige oplysningsarbejde, dels at hjælpe, hvor det kræves, med valg af film til brug ved kursus og mødevirksomhed og endelig at hjælpe filmbrugerne med at få holdt filmapparaturet i orden og medvirke ved udskiftning af apparatur m. v.

Der udsendes hvert andet år katalog over film vedrørende de emneområder, som kontorets virksomhed dækker, og supplement til dette katalog udsendes de mellemliggende år.

Hvert efterår arrangeres en række møder på landbrugsskoler ud over landet, hvor nyere film præsenteres, og hvor afdelingen og repræsentanter for Landbrugets Filmudvalg får lejlighed til at mødes med filmbrugerne og udveksle tanker og synspunkter, dels om de ved disse lejligheder fremviste film, dels om det fremtidige produktionsprogram.

Lysbilledproduktion:

Landbrugets Informationskontors lysbilledproduktion omfatter fremstilling af lysbilleder (billedbånd) af landbrugs-, havebrugs- og husholdningsfaglig art.

Et udvalg, Landbrugslærer- og Konsulent-

foreningens lysbilledudvalg, bestående af repræsentanter for ovennævnte tre faggrupper, foretager valg af de enkelte emner for en lysbilledserie, hvorefter Landbrugets Informationskontor varetager produktionen og bærer samtlige udgifter i forbindelse med optagelse af originalmateriale, tegninger, sagkyndig bistand etc.

Lysbilledserierne tilbydes skoler og konsulenter inden for de respektive grupper til nettopriser for reproduktionen af den pågældende serie. Distributionen varetages dels af Landbrugets Informationskontor, dels af Landbrugslærer- og Konsulentforeningens lysbilledudvalg.

Ligesom for filmgengivere har kontoret ved store fællesindkøb og økonomisk støtte medvirket til, at konsulenter og skoler har det fornødne antal - vel i alt 4-500 gengivere - til rådighed, så enhver, der ønsker det, kan benytte lysbilleder til undervisning og foredrag.

Andre audio-visuelle hjælpemidler:
Kontorets arbejde på det audio-visuelle felt er ikke begrænset til de to foran omtalte områder: film og lysbilleder, selv om disse er de vigtigste.

Kontoret søger også at fremstille, fremskaffe og skabe kendskab til andre hjælpemidler, der skønnes af betydning for konsulenters og skolers arbejde.

Nævnes kan således: Floneltavler, hvoraf ca. 400 er leveret gennem kontoret, floneltavlemateriale, transportable højttaleranlæg (ca. 30) + yderligere et antal anlæg til udlån, instruktionsmateriale, navnlig i form af tavler, episkoper, overhead projectorer etc. Endelig opretholdes en produktion af udstillingsmateriale, der udlånes til de landøkonomiske foreningers dyrskuer og andre udstillinger. Også en omfattende produktion af små (8-12-16 siders) publikationer er blevet stillet til rådighed for oplysningsarbejdet.

Erhvervenes Filmcenter

Den 22. februar 1966 oprettedes Erhvervenes Filmcenter som en selvejende institution, der er dannet af

Industrirådet
Grosserer-Societetets Komité
Provinshandelskammeret
Landsforeningen Dansk Arbejde og
Sammenslutningen af danske Kortfilmproducenter.

Formålet er at fremme forståelsen for dansk erhvervsliv og produktion gennem distribution af erhvervslivets filmmateriale både inden for landets grænser og i udlandet.

Filmsamlingens etablering:
Filmcentret vil i den kommende tid indsamle film og billedbånd, og når beholdningen er tilstrækkelig stor, er det hensigten at udarbejde et katalog til fordeling til skoler, foreninger, institutioner og virksomheder. Udlånsvirksomheden ventes iværksat fra august 1966.

Startkapitalen til finansiering af centrets virksomhed er tilvejebragt gennem et tilskud på 50.000 kr. fra Otto Mønsteds Fond samt et tilskud på 60.000 kr. fra Filmfonden. Desuden har Sammenslutningen af danske Kortfilmproducenter stillet en garanti på 35.000 kr.

Virksomheder, der som sponsorer ønsker deres film og billedbånd optaget i kataloget og distribueret gennem centret skal betale 200 kr. pr. titel for den første kopi og 50 kr. pr. stk. for efterfølgende kopier. Endvidere skal sponsoren betale 20 kr. pr. gennemført forevisning.

Distribution i Danmark:
Det er hensigten, at filmene skal være gratis for lånerne. Filmcentret påtager sig kontakten med lånerne, forsendelsen, rensning og kontrol af kopierne, kontrol med antallet af forevisninger og tilskuertal samt rapport til sponsorerne om opnåede distributionsresultater.

Distributionen uden for Danmark:
Erhvervenes Filmcenter er tilknyttet den internationale organisation Inforfilm, som på internationalt plan distribuerer film af informativ karakter. Inforfilm har medlemmer i 10 europæiske lande samt U. S. A., Canada, Australien, New Zealand og Japan.

Danske sponsorer kan få deres film forevist i de tilsluttede lande ligeledes mod betaling af 20 kr. pr. forevisning.

Kort oversigt over undervisning i brug af audio-visuelle hjælpemidler for læreraspiranter ved Statens Tekniske Lærerkursus

Undervisningen i brug af audio-visuelle hjælpemidler gives læreraspiranterne på Statens Tekniske Lærerkursus 14 uger lange pædagogiske grundkursus. Det bemærkes, at en vejledning af tilsvarende indhold og form successivt gives de lærere, der ikke gennemgår et pædagogisk grundkursus, men følger den specielt programmerede række af årlige pædagogiske ugekurser.

Det pædagogiske grundkursus indeholder - fordelt på 1. og 3. del - 11 å 12 lektioner, som udelukkende drejer sig om brug af audio-visuelle hjælpemidler. Om disse lektioner, der tilsammen svarer til ca. 34 undervisningstimer, er nedenfor angivet korte oplysninger om indhold og den anvendte undervisningsform (metodik). For hver enkelt lektion foreligger detaljerede lektionsplaner.

1. lektion (2 timer):

Formålet er en kort orientering om de forskellige, mest almindelige hjælpemidler. Sanserne omtales som de kanaler, eleven modtager indtryk gennem, og blandt flere indlæringstyper fremhæves den auditive, den visuelle og den motoriske. I samtaleform opstilles en liste over følgende hjælpemidler:

- alm. tavle,
- flip-over,
- lysbilleder,
- billedbånd,
- film,
- modeller,
- plancher,
- billeder i bøger,
- de virkelige ting,
- flonelstavle o. 1.,
- overhead-projector.

Fordele og ulemper gennemdiskuteres for hvert enkelt hjælpemiddels vedkommende, og det konkluderes, at læreren må være fortrolig med de forsk, hjælpemidlers muligheder og på dette grundlag vælge det hjælpemiddel, der i det aktuelle tilfælde er bedst.

Undervisningsformen er en blanding af foredrag, samtale og ledet diskussion.

2. lektion (3 timer):

Formålet er at gøre eleverne fortrolige med flonelstavlens muligheder og begrænsninger. Efter en nærmere diskussion om flonelstavlens fordele og mangler demonstreres eksempler på flonelsmateriale, som særlig viser fordelene ved »hurtig drift«, trinvis opbygning og mulighederne for nemt at kunne »skifte situation«.

Holdet inddeles i grupper med beslægtede fag, idet hver gruppe får til opgave at finde en undervisningsdetalje, hvor netop flonelstavlen er velegnet til at understøtte forståelsen — og derefter selv fremstille det pågældende flonelsmateriale ved hjælp af saks og Speed Marker. De færdige resultater fremvises, og hver gruppe får kammeraternes kritik —afrundet af kursuslederen.

Undervisningsformen er samtaleforedrag og gruppearbejde suppleret med ledet diskussion.

3. lektion (2 timer) :

Denne lektion er i reglen en af de første på 3. del, hvorfor formålet er at genopfriske og udvide kursisternes viden — især om den alm. tavle. Hver enkelt elev overhøres om et spørgsmål i forbindelse med brug af tavle eller flonelstavle, idet han selv skal supplere med egne erfaringer fra praktikanttiden. Der lægges op til senere øvelser.

Undervisningsformen er mest samtaleundervisning, men også nogen klasseundervisning og ledet diskussion, evt. suppleret med visse demonstrationer.

4. lektion (2 timer):

Formålet er at give en afsluttende fortræning i anvendelse af flonelstavlen. Efter repetition af tidligere stof får kursisterne til opgave enkeltvis at fremstille materiale til brug på flonelstavle i en konkret undervisningssituation efter eget valg. Resultaterne fremvises til fælles kritik (afrundet af kursuslederen).

Undervisningsform: enkeltmandsøvelser, demonstrationer og ledet diskussion.

5. lektion (2 timer) :

Brug af flip-over gennemgås og øves efter samme procedure, som anvendtes i 4. lektion for flonelstavlens vedkommende. Episkopet omtales som hjælpemiddel ved forstørrelse af tegninger.

6. lektion (4 timer):

Formål: at give kursisterne godt kendskab til diaskopets anvendelsesmuligheder og indøve brugen. Diaskop demonstreres (både med lysbilleder og billedbånd), og hver enkelt kursist får lejlighed til at indøve betjeningen. Anvendelsesmulighederne - spec, for billedbånds vedk. - gennemdiskuteres, og det gennemgås, hvordan fremstilling af billedbånd kan planlægges. Derefter enkeltmandsøvelse i planlægning og fremstilling af et kort »hjemmelavet billedbånd« (håndtegnet på pergamentstrimmel) til illustration af en undervisningsdetalje efter eget valg. Til slut fremvisning af resultaterne og fælles kritik, suppleret af kursuslederen.

Undervisningsform: Foredrag med demonstrationer samt øvelser, samtale og ledet diskussion.

7. lektion (3 timer) :

Formål: at indprente kursisterne den rette brug af film i undervisningen. Efter en gennemgang af filmens muligheder i almindelighed og filmen som undervisningsmiddel i særdeleshed fortælles om de praktiske muligheder for at låne egnede undervisningsfilm. Visse film fremvises, bl. a. den amerikanske »Film Tactics«, der viser forkert og rigtig anvendelse af film i undervisningen. Herefter diskuterer man sig frem til 8 »gyldne regler«, som en lærer bør følge. Lektionen afsluttes med fremvisning af et billedbånd, som lægger op til en case, der behandles af kursisterne.

Undervisningsform: Foredrag med visse demonstrationer samt ledet diskussion og casebehandling, herunder noget gruppearbejde.

8. lektion (3 timer) :

Formålet er at indlede en række lektioner om tavleteknik og indøve en hensigtsmæssig tavleskrift. Der indledes med en diskussion om tavlearbejdets gennemførelse i praksis — herunder vanskeligheder og gode regler. Følgende hovedopdeling af den almindelige tavles anvendelsesområder opstilles:

- Tekst (tydelig og hurtig skrift),
- Symboler (enkle, rammende),
- Plantegning (2-dimensionale illustr.),
- Perspektivtegn, (rumvirkn., forståelse).

Man drøfter derpå kravene til skrift på tavlen, og der gennemføres en række øvelser, dels rene skriveøvelser, dels kombinerede øvelser, hvor kursisterne både skal skrive og »holde kontakt« med klassen.

Undervisningsform: Foredrag, demonstrationer, elevøvelser og ledet diskussion.

9. lektion (4 timer):

Formål: at indøve en teknik, der senere kan blive til god rutine i at anvende symboler og skitsere plantegninger på en almindelig tavle. Brug af symboler demonstreres, diskuteres og gennemøves med påfølgende kritik. Derpå det samme for simple plantegninger, idet værdien af trinvis opbygning i elevernes påsyn drøftes. En række øvelser i at vurdere afstande og retninger og i sikker linieføring gennemføres dels på papir og enkeltmandstavler, dels på den store tavle. Efterfølgende kommentarer og kritik. Lektionen slutter med en kort introduktion i de simpleste principper for perspektivtegning - som oplæg til næste gang.

Undervisningsform: Demonstrationer i forbindelse med samtale samt øvelser og ledet diskussion.

10. lektion (3 timer):

Formål: at give et vist grundlag for senere selvstændige øvelser i at anvende en simpel form for perspektivtegning på den almindelige tavle. Efter en gennemgang med demonstrationer af nogle simple hovedregler for perspektivtegning på fri hånd gennemføres en række øvelser med opgivne og frie emner. Lektionen slutter med en gennemgang af særlige hjælpemidler til tavlebrug og en diskussion af mulighederne for at kombinere tavlen med en række andre visuelle hjælpemidler.

Undervisningsform: foredrag med demonstrationer, enkeltmandsøvelser og ledet diskussion.

11. lektion (4 timer) :

Formålet er at indøve en kombineret anvendelse af alt det, der er gennemgået om tavlebrug. Efter en samling af det gennemgåede gennemføres enkeltmandsøvelser på den store tavle med efterfølgende gruppekritik. Opgaverne er rent faglige og indeholder både tekst og tegning; de faktorer, der kritiseres, er: kontakt med elever - frit synsfelt - tydelighed - hurtighed - forståelighed. Efter øvelserne korte kommentarer om anvendelse af axonometri (isometri) i stedet for perspektiv, og lektionen slutter med en særlig øvelse med tidtagning og vurdering af kvaliteten (samme opgave for alle).

Undervisningsform: Klasseundervisning, elevøvelser og situationsspil, ledet diskussion.

12. lektion (ca. 2 timer):

Formål: repetition. Disse par timer indgår i den generelle fælles repetition, der finder sted i slutningen af det pædagogiske grundkursus' 3. del. Alt stoffet om audiovisuelle hjælpemidler repeteres gennem elevoverhøringer. Der gennemføres ingen øvelser.

Ud over det ovenfor beskrevne kritiseres og kommenteres løbende samtlige kursisters valg og brug af audio-visuelle hjælpemidler i praksis i forbindelse med den række af

øvelseslektioner å 35 til 50 minutters varighed, som afvikles i kursets løb.

Alle får herunder lejlighed til - foruden de simplere hjælpemidler — at gøre sig fortrolig med betjening af epi- og diaskop såvel som båndoptager og evt. overhead—projector.

Det er et gennemgående træk, at man på disse kurser - foruden indøvning i brug af egnede »færdige« visuelle (evt. auditive) hjælpemidler - i vid udstrækning opfordrer læreraspiranterne til at anvende »selvgjorte« visuelle hjælpemidler. Det er en karakteristisk erfaring, at den lærer, der selv har fremstillet et visuelt hjælpemiddel, dels anvender det på en mere levende måde, dels har været tvunget til at gennemtænke indlæringsproblemerne omkring det stof, som det pågældende hjælpemiddel knytter sig til.

Analyse over behovet for undervisningsfilm i faget biologi og overslag over omkostningerne ved fremstilling af manglende film

Faget *biologi* er valgt, fordi det dels - efter omstændighederne — er ganske godt dækket med film, dels fordi man netop i dette fag klarest kan definere behovet titel for titel.

Man har undersøgt i hvor høj grad det eksisterende antal biologifilm, taget over en bred front, dækker de krav og ønsker, som udtrykkes i

Den blå betænkning
Undervisningsplanerne for de store skolevæsener i Storkøbenhavn.
Samtlige biologibøger udkommet fra 1959 til november 1963.

Der er samtidig taget stilling til filmens pædagogiske og tekniske kvalitet.

Af samtlige 99 af Statens Filmcentrals film, som må betragtes som anskaffet til brug i biologiundervisningen, må

9 titler betegnes som særdeles gode,
53 titler betegnes som gode
37 titler betegnes som mindre gode, dårlige

Disse tal må naturligvis betragtes med forbehold. En så bred bedømmelse kan ikke undgå at blive ret subjektiv. En »dårlig« film kan ved en fin pædagogisk benyttelse blive »god«, da den - alle sine mangler til trods - dog indeholder en række iagttagelsesmuligheder af stor værdi for den efterfølgende undervisning.

Hvis man vil bruge det helt eksakte kriterium, at biologifilm skal være farvefilm, bliver tallene

14 gode
85 dårlige

Og finder man det helt uforsvarligt at anvende Disney-filmene *Bæverdalen, Naturens lille kravlegård, Sælernes ø* og *Den døende prærie* i biologiundervisningen, må det første tal formindskes med 4.

Det kan endvidere præcis konstateres, at der ikke findes film om talrige dyr, som alle er omtalt i læseplanerne.

Det kan selvfølgelig diskuteres, om der virkelig bør findes en film om hvert af de i læseplanerne nævnte dyr. Det ville i så fald dreje sig om en produktion af i hvert fald 70 titlen

Selv om disse film fandtes, ville der alligevel ikke kunne siges at være dækning for alle emnerne i biologiundervisningen som helhed.

Gymnasiet og *seminarierne* har yderligere et behov af en ganske antagelig størrelsesorden. Det vil dog på nuværende tidspunkt være uhensigtsmæssigt at gøre forsøg på en nærmere analyse af dette, da lærerorganisationerne har nedsat forskellige kontakt- og arbejdsudvalg, hvorfra responsa kan forventes.

Endelig skal det tilføjes, at der i ovenstående betragtninger ikke er medtaget omtale af filmbehovet i *botanikundervisningen.* Mulighederne er noget mere uklare, men det må skønnes, at en dækning af de eksisterende læseplaners emner vil kunne finde sted med et langt mindre antal film end i zoologiundervisningen.

Nu er det indlysende, at hvis man tilstræber en total dækning, som ovenfor antydet, vil opgaven være uoverkommelig, navnlig når man tager i betragtning, at der parallelt med de biologiske film også skulle ske noget tilsvarende for de øvrige fags vedkommende.

Der vil derfor i nedenstående skitse til en produktionsplan blive foretaget en begrænsning af opgavens omfang, idet der

foretages forenklinger, som er pædagogisk motiveret,

sættes en naturlig grænse for, hvad der arbejdsmæssigt kan overkommes med

SFC's og specielt Skolefilmafdelingens nuværende bemanding, de eksisterende filmselskabers og laboratoriers kapacitet og kvalitet.

Der tages derimod - foreløbig - ikke økonomiske hensyn.

Der gås ud fra følgende principielle grundtanker:

1. Skolefilmen er et undervisningsmiddel, sideordnet med skolens øvrige undervisningsmidler. Skolefilmen må derfor ikke belyse emner, som bedre kan belyses af andre undervisningsmidler.

2. Det centrale i en undervisningstime er *emnet.* Dette emne behandles efter lærerens plan, idet han efter sit ønske undervejs betjener sig af forskellige undervisningsmidler ud fra sit kendskab til deres forskellige fortrin.

3. En biologisk film behøver derfor ikke at belyse hele timens emne fra a til z, men skal efter omstændighederne kun medtage det af emnets stof, som filmen i kraft af *sine* tekniske og kunstneriske kvalifikationer har særlige evner til at præsentere.

4. En skolefilms længde er alene afhængig af det givne emneområdes omfang. Der er derfor intet til hinder for, at en skolefilm kan være på 1 minuts spilletid. Det største antal skolefilm vil ligge på under 10 minutters spilletid. En del omfattende emner vil kræve 20 minutter. I ganske specielle tilfælde 30 minutter, men aldrig længere.

5. Stumfilm er ikke forældet, men bruges i tilfælde, hvor lyd er overflødig eller uforsvarlig.

6. I de tilfælde, hvor en skolefilm forsynes med lyd, skal lydsidens bestanddele, musik, effekt, dialog, kommentar, hvad enten man bruger en eller flere af dem, både hver for sig og i sammenhæng have en pædagogisk funktion, som støtter elevernes iagttagelse og lærerens muligheder.

7. Sort/hvid film er ikke forældet. Farvefilm bruges kun, når farverne har en pædagogisk funktion. (Det vil for biologiske films vedkommende blive temmelig mange).

8. Jo snævrere en skolefilms emneområde er, jo præcisere skal den ramme det rigtige tidspunkt af undervisningen. Det er derfor af betydning, at vænne skolerne til, at sådanne film skal købes. Der må lægges vægt på, at kopier af sådanne film bliver billiggjort. Planen medtager derfor fremstilling af 8-mm kasettefilm af dertil egnede snævre film.

9. Skolefilm, som belyser et bredt emneområde, kaldes B-film. Ved *bredt emneområde,* forstås, at området indeholder undervisningsstof til mange timer. B-film går derfor ikke i detaljer, men prøver at give en interessevækkende oversigt, som både kan give overblik og råstof til udarbejdelse af en arbejdsplan for den kommende periode, hvor der så i en given orden kan gås i dybden af de konstaterede enkeltheder.

10. Skolefilm, som belyser et normalt emneområde, kaldes N-film. Ved *normalt emneområde* forstås, at området indeholder stof, der kan færdigbehandles inden for en enkelt times rammer. N-film går derfor i dybden og giver detaljerede iagttagelsesmuligheder på de dele af stoffet, som er egnet til at blive forelagt for eleverne netop ved hjælp af film.

11. Skolefilm, som belyser et snævert emneområde, kaldes S-film. Ved *snævert emneområde* forstås, at området kun indeholder *en* enkelt detalje. S-film giver derfor en iagttagelsesmulighed af en enkelt sten i en hel times murværk, ligesom andre undervisningsmidler kan give andre sten til indføring i samme helhed.

Biologiske film:

B-film:

Efter at *Mellem ebbe og flod, Skoven, Marken, Åen, Stranden* og *Rørskoven* er færdiggjort, er de vigtigste danske områder dækket.

Ønsker:

Havet under overfladen
Søen under overfladen
Fuglefjeldet (En mangelfuld haves)
Savannen
Ørkenen
Tropeskoven
Steppen
Polarlandet
Tundraen

N-film :

Dansk produktion:

til 3. kl.	Pindsvin
	Rotte
til 4. kl.	Hare
	Grævling
	Lærke
	Ugle
	Græshoppe
til 5. kl.	Gråand
	Odder
til 6. kl.	Krabbe
til 7. kl.	Loppe
	Lus
til real	Oldenborre
	Gravehveps

S-film:

Ønskes: 25 emner

Søger man at danne sig et billede af de økonomiske konsekvenser af ovenstående, når man til følgende resultat:

5 B-film	500.000-
14 N-film	840.000,-
25 S-film	175.000,-
Disp. til N	250 000,–
Disp. til gym	500.000,-
Kopier til B	300 000,–
Kopier til N	560.000,-
Kopier til S (delvis invest.)	125.000,-
Kopier til disp. N	500.000,-
Kopier til disp. gym	100.000-
Ledsagende tryksager	100.000,-
	3.950.000,-

Hvis man af ovenstående uddrager de rene *produktions*(anskaffelses) omkostninger, når man til et samlet anslået produktionsbeløb på kr. 2.265.000,00 for faget biologi alene.

Ovenstående kunne naturligvis danne mønster for en tilsvarende analyse af og opstilling for andre af undervisningens fag og former. Her bør man imidlertid tage i betragtning, at det er umuligt og vildledende at opstille et fast »behovsbegreb«. »Behovet« for undervisningsfilm (som for andre audiovisuelle materialer) er ikke entydigt og latent, kan ikke »dækkes« gennem en 3-, 4- eller 5-årsplan for produktion og anskaffelse. »Behovet« er og vil stadig være bevægeligt og dynamisk, bestemt bl. a. af følgende faktorer:

a) Apparatantal og effektivitet af distribution.
b) De audio-visuelle hjælpemidlers placering; i læreruddannelsen.
c) Udviklingen i læseplaner, undervisningsmetoder etc.
d) Udviklingen i det samlede undervisningssystem.
e) Udviklingen i udbuddet af udenlandske produktioner.
f) Det endnu uafklarede forhold med skolefilm og skole-TV.

Når hertil kommer, at analyse af enkeltfaget biologi klart indicerer, at en samlet tilsvarende analyse af alle de enkelte involverede skoleformers fagområder vil medføre økonomiske konsekvenser, der er helt urealistiske i deres rækkevidde, må man mene, at videre drøftelse af de økonomiske rammer for en undervisningsfilmvirksomhed må finde sted på et andet grundlag, nemlig dette generelle: Hvilke økonomiske vilkår kan man nu skabe for at give undervisningsfilmen rimelig mulighed for at betjene folkeskole, gymnasium, seminarier, erhvervsundervisning, samtidig med at der sikres mulighed for at videreudvikle mediet i forhold til undervisningens dynamik?

Statens Filmcentrals budget er på finansloven for 1966/67 opført med følgende beløb:

	kr.
Udgifter:	
Lønninger til ikke-tjenestemænd (jvf. bilag 16)	1.297.900
Tjenesterejser og befordring	21.600
Særlige ydelser	1.100
Kontorholdsudgifter	92.500
Forsendelse og porto	203.500
Rengøring og vagttjeneste	52.400
Husleje	125.600
Ordinær indvendig vedligeholdelse	4.600
Indkøb og udlejning af film m. v.	1,370.000
	3,169.200
Indtægter:	
Udlejning af film	600.000
Refusion fra ministeriet for Grønland	50.000
Tilskud fra undervisningsministeriet	300.000
	950.000
Nettoudgift	2,219.200

Undervisningsministeriets Båndcentrals budget er på finansloven for finansåret 1966/67 opført med følgende beløb:

	kr.
Udgifter:	
Lønninger	53.900
Medhjælp	162.700
Honorarer	2.500
Rejseudgifter	3.000
Uddannelse af personale	2.000
Kontorholdsudgifter	146.000
Trykning af publikationer	20.000
Anskaffelser	89.000
Drift og vedligeholdelse af teknisk materiel	49.500
	528.600
Indtægter:	
Abonnementsgebyrer	396.000
Nettoudgift	132.600

SFC råder for tiden over følgende lokalearealer (brutto):

Vestergade 27, København K:		
Kælder	241 m²	
Stue	206 -	
1. sal	387 -	
2. sal	387 -	1221 m²
Marselis Boulevard 125, Århus C:	150 m²	
Pulterrum	10 -	160 -
Sønder Allé 5, Århus C:		135 -
	I alt ..	1516 m²

Oversigt over SFCs personale og budgetterede lønningsudgifter 1966/67.

	Fast personale				Budgetterede lønninger		
	Hoved-kontor	Jyll. kontor	I alt	Heraf delt. b.	Hoved-kontor	Jyll. kontor	I alt
Ledelse, administration, arkiv m. v.	9	1	10	1	313.400	44.300	357.700
1 direktør							
1 produktionsleder							
1 kontorchef (jyllandskt.s leder)							
1 kontorfuldmægtig							
1 overassistent							
5 assistenter (heraf 1 deltidsbeskæftiget)							
Skoleafdeling	3	–	3	–	100.300	0	100.300
1 skolefilmkonsulent							
1 assisterende skolefilmkonsulent							
1 assistent							
Oplysningsafdeling	5	–	5	2	106.700	0	106.700
3 konsulenter (heraf 1 delt.besk.)							
2 assistenter (heraf 1 delt.besk.)							
Teknisk afd. og Grønlandsafd.	3	–	3	–	77.700	0	77.700
1 afdelingsleder f. Grønlandsafd.							
1 assistent							
1 filmarbejderske							
Bogholderi, kasse og telefon	4	1	5	2	74.300	26.400	100.700
4 assistenter (heraf 1 delt.besk.)							
1 bogholder (deltid)							
Udlejningsafdeling	10	5	15	5	213.600	90.400	304.000
1 overassistent							
11 assistenter (heraf 4 delt.besk.)							
3 kontorass. (heraf 1 delt.besk.)							
Forsendelsesafdeling	5	2	7	1	100.100	38.900	139.000
1 chefoperatør							
1 assistent							
5 lagerarbejdere (heraf 1 delt.besk.)							
Omspolingsafdeling	5	2	7	1	77.500	34.300	111.800
7 filmarbejdersker (heraf 1 delt.besk.)							
I alt	44	11	55	12	1.063.600	234.300	1.297.900

Folkebibliotekernes forhold til et eventuelt audio-visuelt institut

Bibliotekstilsynets audiovisuelle udvalg har drøftet bibliotekernes interesse i det forslag om oprettelse af et AV-institut, som undervisningsministeriets udvalg arbejder med.

Bibliotekstilsynets udvalg finder det både rimeligt og nødvendigt, at der sker en koordinering og et samarbejde på bred front indenfor hele det audio-visuelle område, og at de administrative og økonomiske problemer i forbindelse med anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler i almindelighed løses. Udvalget er af den opfattelse, at folkebibliotekerne har en klar interesse i oprettelsen af et audio-visuelt institut. Efter udvalgets opfattelse vil det være af afgørende betydning for den fremtidige organisering, rådgivning og distribuering af disse hjælpemidler, at der oprettes et uvildigt institut, som står til rådighed, ikke blot for de undervisningsmæssige institutioner, skoler m. v., men også for andre institutioner, organisationer m. v., f. eks. folkebibliotekerne og det øvrige folkeoplysende arbejde.

Med den nye lov om folkebiblioteker kan der ventes en kraftig udvikling i de nærmeste år indenfor det audio-visuelle område. Udvalget finder det væsentligt, at denne udvikling koordineres med udviklingen på det audio-visuelle felt indenfor andre områder. Ud fra disse betragtninger finder udvalget det både naturligt og påkrævet, at folkebibliotekerne repræsenteres i det audio-visuelle instituts ansvarlige ledelse.

Af enkelte punkter, der har folkebibliotekernes interesse, kan påpeges:

1. Vejledning i betjening og vedligeholdelse af a-v apparatur.
2. Oplysning om kvaliteten af de enkelte apparaturer.
3. Kataloger over a-v materiale og a-v apparatur.
4. Folkebibliotekerne vil gennem a-v instituttet kunne holde sig orienteret om brugen og udviklingen indenfor det audio-visuelle område i almindelighed, men også indenfor forskellige undervisningsgrene, hvilket er af betydning for bibliotekernes samarbejde med de forskellige skoleformer.
5. Instituttet vil kunne få betydning for den undervisning indenfor det audio-visuelle område, som må inkorporeres i bibliotekaruddannelsen.